

CONST. DINU

PROFESOR LA LICEUL INTERNAT
„GUFTEA“

VALERIU GRECU

PROFESOR LA LICEUL „MIHAI
VITEAZUL“, BUCUREȘTI

LIMBA ROMÂNĂ

CARTE PENTRU CLASA II SECUNDARĂ

(BĂIEȚI ȘI FETE)

SEMINARIILE, LICEE, ȘCOLI NORMALE

*Aprobată de Onor. Minist. Instrucțiunii
Publice, în anul 1935.*

TAXA TIMBRULUI DIDACTIC DE 5 %
PENTRU ACEST MANUAL SA PLATIT
DIRECT CASEI CORPULUI DIDACTIC,
CONFORM DECIZIUNII N° 17436/1952

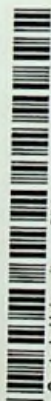
EDITURA „CUGETAREA“

P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

BUCUREȘTI, IV. — Strada Mătăsari, 23

Biblioteca Centrala

L130831160

Biblioteca Centrala Universiara - Sibiu

CONSTANTIN DINU

Profesor la liceul internat „Buftea”

VALERIU GRECU

Profesor la liceul „Mihai Viteazul”

Imen.
1935, septembrie.
Sibiu.

LIMBA ROMÂNĂ

PENTRU

CLASA II SECUNDARĂ

*Aprobată de Onor. Minister al Instrucțiunii Publice
in anul 1935*

INVENTAR
2020

TAXA TIMBRULUI DIDACTIC DE 5 %
PENTRU ACEST MANUAL SA PLATIT
DIRECT CASEI CORPULUI DIDACTIC
CONFORM DECIZIUNII N°17456/952

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA”
— SIBIU —
INVENTARIAT 1998

EDITURA „CUGETAREA”

P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

BUCUREȘTI, IV. — Strada Mătasari, 23

176 - 3 - 935

13 FEB 1988

TIPARUL INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE
«CUGETAREA»
BUCUREȘTI, IV – STRADA MĂTĂȘARI No. 23

Valeriu Golea

R E F E R A T

Acest manual are doua părți: 1) Lecturi și 2) Gramatică. Lecturile sunt foarte numeroase (in total 70, din care, vreo 25, in versuri) și sunt alese cu multă pricepere și gust literar I. In adevăr, in acest manual găsim cele mai frumoase pagini de ale marilor noștri scriitori: vechi, moderni și contimporani, poeți și prozatori și numai vreo patru bucăți sunt traduceri din De Amicis și Alphonse Daudet.

După cuprinsul acestor bucăți de lectură, autorii au întocmit cinci grupe și anume: I) Familia, II) Școala, III) Natura, IV) Societatea românească și V) Lumea. Procedeu acesta merită toată atenția și lauda, deoarece, după fiecare grupare, se poate face și o sinteză (orală și apoi scrisă) a ideilor călăuzitoare in legătură cu fiecare din aceste grupări.

După bucățile de lecturi, se arată și volumul și revista din care s'au luat aceste bucăți. Urmează apoi explicarea cuvintelor mai rar întâlnite și apoi o schiță biografică ceva mai dezvoltată ca la clasa I-a a autorului acelei bucăți.

Toate bucățile de lectură sunt transcrise cu o deosebită îngrijire in ce privește ortografia și punctuația.

II) *Gramatica*. Chestiunile de morfologie și intaxă sunt tratate amestecat, ținându-se seamă de legăturile dintre cuvinte și funcțiunile lor sintactice. Metoda aceasta, pe care autorii au aplicat-o cu succes — după

declarațiile d-nealor — în lecțiunile lor cu elevii, este pentru întâia oară introdusă în manualele didactice.

Suntem de părere să se dea cuvenita aprobare, cu aplicarea art. 11, alin. I.

I. Garabet
Nic. D. Ionescu

Iunie, 1935.

LIMBA NOASTRĂ

Al. Mateevici.

Limba noastră-i o comoară,
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într'un neam, ce fără veste
S'a trezit din somn de moarte,
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Raiu de fulgere, ce spintec
Nouri negri, zări albastre:

Limba noastră-i *graiul pânii*
Când de vânt se mișcă vara;
În rostirea ei bătrânii
Cu sudori sfințit-au țara.

Limba noastră-i frunza verde.
Sbuciumul din codri veșnici,
Nistrul lin, ce'n valuri pierde
Ai luceferilor sfeșnici.

Limba noastră-i vechi *izvoade*,
Povestiri din alte vremuri,
Și citindu-le 'nșirate,
Te 'nfiori adânc și tremuri.

Limba noastră-i limbă sântă,
Limba vechilor *cazanii*,
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor țărani.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

Grăiul pâinii = Zvonul grăului bătut de vânt

țara = câmpul, ogorul („merg la țară”).

izvod = scriere veche.

cazanii = părți din Noul Testament cu explicații, predici.

ALEXANDRU MATEEVICI

Basarabean de origine, s'a născut în 1888, în satul Cainar, pe râulețul Botna. Fiu de preot, a devenit el însuș preot și profesor la Seminarul din Chișinău. A murit în 1917, răpus de tifosul pe care l-a contractat pe front, ca preot militar. A fost unul dintre moldovenii din Basarabia, în sufletul cărora s'a aprins de timpuriu scânteia conștiinței naționale.

FAMILIA

VINE ENE PE LA GENE.

Otilia Cazimir.

*Din adâncuri de pădure,
A pornit un duh viclean
Și-a venit pe vânt, să fure
Ochi — bănuți de măghiran.
Păr de in și gură mică.
(O mărgică
De mărgean).*

*Dar la capul trăsuricii
Stau de veghe, albi, bunicii.
Și când tu tresari de frică
Și de plâns ți-s ochii gata.
(Plâns prin somn: e plâns ori cântec?)
Mâna dreaptă ei ridică,
Suflă peste chipul tău,*

*Leagă vraja cu lăcata
Unui vechiu și lung descântec
Și alungă duhul rău.
Căținel... că doarme fata!*

Din volumul „Cântec de Comoară”.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

„Vine Ene pe la gene” = expresie familiară: vine somnul.
Măghiran = magheran, plantă aromatică cu frunze mici, verzi
inchis, ca niște bănuși.
păr de in = bălai ca floarea inului.
vrajă = farmec.
căținel = încetinel.

OTILIA CAZIMIR

*Scritoare moldoveancă din cercul revistei „Viața Românească”,
dela Iași. Are câteva poezii gingașe inspirate din viața copilăriei sale. In scrierile sale pune de multe ori haz și duioșie.*

BUNICA

Barbu Delevrancea

— O văd ca prin vis.

O văd limpede, așa cum era :
înaltă, uscățivă, cu părul creț și alb,
cu ochii căprui, cu gura strânsă și
buza de sus crestată.

Cum deschidea poarta, îi săream
înainte. Ea băga binișor mâna în
sân și-mi zicea :

- Ghici...
- Alune!
- Nu.
- Stafide!

— Nu.

— Năut !

— Nu.

— Turtă dulce !

— Nu.

Și până nu ghiceam, nu scotea mâna din sân. Și totdeauna sânul ei era plin.

Ii sărutam mâna. Imi da părul în sus și mă săruta pe frunte. Ne duceam la umbra *dudului* din fundul grădinii. Ea își infigea furca în brâu și începea să tragă și să răsucescă un fir lung și subțire. Eu mă culcam pe spate și lăsam alene capul în poala ei.

Fusul sfârâia pe la urechi, și mă uitam la cer printre frunzele dudului și mi se părea că de sus are să cadă o ploaie albastră.

— Ei, acum ce mai vrei? — îmi zicea bunica. Surâsul ei mă gădila în creștetul capului.

— Să spui...

Și niciodată nu isprăvea basmul.

În glasul ei dulce și slab, mă legănam; genele se prindeau și adormeam: uneori tresăream și o întrebam câte ceva: ea începea să spună și eu visam înainte...

— A fost odată un împărat mare... mare...

— Cât de mare ?

— Mare de tot. Și iubea pe împărăteasa lui, ca ochii din cap. Dar copii nu avea; și-i părea rău că nu avea copii.

— Bunico, e rău să nu ai copii ?

— Firește că e rău. Casa omului fără copii. e casă pustie.

— Bunico, dar eu n'am copii și nu-mi pare rău.

Ea lăsa fusul, râdea, îmi desfăcea părul cărlionțat în două părți și mă săruta în creștetul capului.

Câte o frunză se desprindea de ramuri și cădea legându-se.

Eu mă luam cu ochii după ea și ziceam :

— Spune, bunico, spune.

— Și așa, îi părea grozav de rău că nu are copii.

Intr'o zi, veni la el un moș bătrân, că-și târa barba pe jos de bătrân ce era. Și era mic, mic de tot.

— Cât era de mic?

— Poate să fi fost... așa ca tine.

— Va să zică nu era mic, mic de tot.

— Era mic, dar nu așa de tot mic.

Și cum veni, îi zise :

— Măria Ta, ai doi meri în grădină unul lângă altul, că nu știi care sunt ramurile unuia și care sunt ale altuia ; și când înfloresc, nu știi care sunt florile unuia și care sunt ale altuia ; și aști doi meri înfrunzesc, înfloresc, se scutură și mere nu fac. Măria Ta, să știi că atunci când or lega rod acești doi meri, împărăteasa, în scurt timp, are să nască un cocon cu totul și cu totul de aur... Piticul se duse, și împăratul alergă în grădină și căută peste tot locul, până dete peste cei doi meri. Merii se scuturaseră de floare, că sub ei par'că ninsese, dar rod nu legaseră.

— De ce nu legaseră rod, bunico ?

— Știu eu... Dumnezeu știe.

Era așa cald, așa de bine în poala bunichii, și o adiere incetinică îi răcorea fruntea... și nori albi, alunecând pe cerul albastru, mă amețeau și închideam ochii. Ea spunea, spunea înainte, *mulgând* repede și ușurel firul lung, din caerul de in.

— Și se gândi împăratul ce să facă, ce să dreagă, ca merii să facă mere. Unii îl sfătuiau să-i ude mereu și să le dea soare — și împăratul a tăiat toți pomii de jur împrejur și le-a dat soare de dimineață până seara. Și merii înfloreau în fiecă săptămână și se scuturau și rod nu legau. Intr'o zi, veni la împărat o babă bătrână și sbârcită și mică, mică, ca tine de mică...

— Ca mine de mică ?

— Da, ca tine...

— Atunci nu era mică de tot...

— Așa mică de tot, de tot, nu era. Și zise împăratului :

„Măria Ta, până n'oi mulge un urcior de lapte dela Zâna Florilor, ce doarme dincolo de Valea Plângerii, într'o câmpie de mușețel și de mărgăritărel și n'oi uda mereu cu laptele ei merii, nu leagă rod.

Dar să te păzești, Măria Ta, că, îndată ce te-or simți florile, încep să se miște, să se bată și multe se apleacă pe obrajii ei și ea se deșteaptă, că doarme mai ușor ca o pasăre, și vai de cel ce l-o vedea, că-l preface după cum o apuca-o *toanele*, în *buruiiană pucioasă* sau floare mirositoare, dar de acolo nu se mai mișcă...”

— Dar ce? ai adormit, flăcăul mamei?

Tresării.

— A, nu... Știu unde ești, la-a-a... Zâna Florilor.

Auzisem prin vis. Ce bine-mi părea că nu mă prindea bunica: Pleoapele cădeau încărcate de lene, de somn, de mulțumire. Și mă simțeam ușor ca un fulg plutind pe o apă, care curge încet, încetinel, încetșor...

Și bunica spunea, spunea înainte; și fușul sfâr! sfâr! pe la urechi, ca un *bondar*, ca o lăcustă, ca acele cântece ale buruienilor, în care adormisem de atâtea ori.

Și împăratul a încălecat pe calul cel mai bun.

— Cel mai bun... îngânam eu, de frică să nu mă fure somnul.

— ...și a luat o desagă cu merinde și a plecat...

— ...și a plecat...

— Și s'a dus, s'a dus, s'a dus.

— ...s'a dus, s'a dus...

— până a dat de o pădure mare și întunecoasă...

— ...Intunecoasă...

— ...de nu se vedea prin ea.

— Și acolo și-a legat calul de un stejar bătrân, și-a

pus *desagii* căpătâiu și a închis ochii, ca să se odihnească...

Și, *pasă-mi-te*, pădurea cânta și vorbea, că era fermecată; și cum îi aducea șoapte și cântece de departe, de pe unde era ea ca un fum, împăratul adormi și dormi...

Când m'am deșteptat, bunica isprăvisese caerul.

— Dar basmul?

Cu capul în poala bunichii, niciodată n'am putut asculta un basm întreg.

Avea o poală fermecată și un glas și un fus, care mă furau pe nesimțite și adormeam fericit sub privirile și zâmbetul ei.

Din vol. „*Intre vis și viață*“.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

Dud = agud = *mulgând firul* = trăgând ușurel, ca și cum ar mulge vaca. — *Toană* = gust, chef, dispoziția momentului, —

Buruiană pucioasă = urit mirositoare.

Bondar = insectă mare cu ac înțepător și veninos. —

Desagi = traistă în două părți. — *Pasă-mi-te* = ia seama bine!
(expresie obicinuită în basm).

BARBU ȘTEFĂNESCU-DELAVRANCEA

S'a născut în București la 1858. A scris povestiri și piese de teatru. A fost avocat și mare orator.

În scrierile sale, arată multă înțelegere și simpatie pentru viața omenească, în special a oamenilor săraci și umili, a țărânului român. Înfățișează cu admirație și entuziasm marile figuri ale trecutului nostru istoric, precum pe Ștefan cel Mare.

A murit la 1918 în refugiu, dorind cu înfocare unirea tuturor Românilor, pentru care și luptase cu neîntrecut avânt.?

A fost bun prieten cu Alexandru Vlahuță și Ion L. Caragiale.

DIN PREAJMA LEAGĂNULUI

Elena Farago

A adormit ținând mânuța
Șiret și dulce peste ochi;
Să-i lac o cruce 'n colțul pernei,
Să mi-l ferească *de deochi*.

Să mi-l inchin și peste frunte,
Tu slântă cruce, să mi-l ții,
Că multe rele pasc *seninul*
Din preajma bieților copii.

Afâtea mame 'n lume
Și-inalță ruga lor.
Și singur tu poți, Doamne,
Să le 'mplinești ce vor...

Dacă-mi aplec *smerit* genunchii,
Și mâinile mi le'mpreun,
Nu mă gândesc să fie, Doamne,
Nici cel mai drept, nici cel mai bun.

Și nu te rog să-i dai noroace,
Ori minte cine știe cât;
Mi-ar fi destul să-l văd că-mi crește
Nici prea frumos, nici prea urit;

Și nu l-aș vrea nici prea cuminte;
Cum nici din cale-afar'nebur;
Nici prea de tot supus s'asculte,
Dar nici să râdă de ce-i spun.

Și mai ales aș vrea să simtă,
In orice pas din viața lui,
Că cel mai credincios prieten
I-o fi de-apururi mama lui.

Din volumul de poezii:
„Din taina vechilor răsăpântii“.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

De deochi = durere de cap și indispoziție datorită vrăjirii cu ochii.

seninul = viață senină, liniștită, lipsită de griji.

smerit = umil, cucernic.

ELENA FARAGO

Năseută la Bârlad în 1878, trăește retrasă la Craiova. Descrie cu delicatețe stările sale sufletești. Este una dintre cele mai talentate scriitoare române. A publicat mai multe volume de poezii, de unde sunt luate versurile de mai sus, dedicate fetei sale, astăzi ea însuși scriitoare cu talent.

M A M A

Ion Creangă

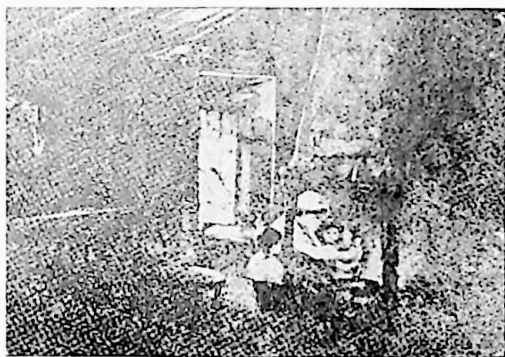
Nu știu alții cum sunt, dar eu când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului, unde lega mama o sfoară cu *motocei* la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la *prichiciul* vetrei cel *humuit*, de care mă țineam, când începusem a *merge copăcel*, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi băeții *de-a mijoarca* și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții și surorile și frații mi-erau sănătoși și casa-mi era îndestulată și copiii și copilele *megieșilor* erau de-apururea după plac fără pic de supărare, de par'că era toată lumea a mea!

Și eu eram vesel ca vremea cea bună și *sturlubatic* și copilăros ca vântul în turbarea sa.

Și mama, care era vestită pentru *năzdrăvăniile* sale,

îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele între nouri, după o ploaie îndelungată: „Leși copile cu părul bălan, afară și râde la soare, doar s'a îndrepta vremea“ și vremea se îndrepta după răsul meu...

Știa, vezi bine, soarele cu cine are de-a face; căci eram feciorul mamei, care și ea cu adevărat știa a face multe și mari minunății; alunga nourii cei negri de deasupra satului nostru și abătea *grindina* în alte părți, înfigând toporul în pământ afară, dinaintea ușii: *închegea* apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare; bătea pământul sau păre-

Mama lui Creangă

tele, când mă *păleam* la cap, la mână sau la picior, zicând: „Na, na!“ și îndată-mi trecea durerea...; când vuia în sobă tăciunele aprins, despre care se zice că te vorbește cineva de rău, mama îl muștra acolo, în vatra focului, și-l *buchisa* cu cleștele să se mai potolească dușmanul; și mai mult decât atâta: pe dată ce nu-i venea mamei la socoteală căutarea mea, îndată pregătea cu degetul îmbălat, puțină tină din *colbul* adunat pe *opsasul* încălțării; ori mai în grabă lua funinginea dela gura sobei, zicând: „Cum nu se deoachie călcâiul ori gura sobei, așa să nu mi se deoachie co-

pilaşul!“ şi-mi făcea apoi câte un *benchiu boghet* în frunte, ca să nu-şi prăpădească odorul... şi alte multe încă făcea.

Aşa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunăţii, pe cât mi-aduc aminte; căci braţele ei m'au legănat, când îi sugeam ţăţa cea dulce şi mă *alintam* la sânu-i, gângurind şi ultându-mă în ochi-i cu drag.

Din volumul
„Amintiri din copilărie“

EXPLICAREA CUVINTELOR :

motocei = gheme, ghemotoace.

prichiciu = lăvcioară, policioară zidită la partea de sus a sobei.

humuul = dat cu humă, lipit.

a merge copăcel = când încep copiii mici să urble.

de-a nişoarca = de-a baba-oarba.

megieş = vecin.

strulubatic = sburdalnic, nebunatic.

năzdrăvăni = glume, pozne, drăcii, nebunii.

grindină = ploaie cu piatră.

a se păli = a se lovi.

buchisa = bătea înfundat.

colb = praful.

opsas = pingea (din nemţeşte şi ungureşte).

benchiu = semn.

boghet = gros.

a se alinta = a se desmerda, a se răsfăţa.

IOAN CREANGĂ

S'a născut la 1837, în satul Humuleşti din jud. Neamţului, astăzi o mahala a Târgu-Neamţului. Ieşit din părinţi ţărani, el a păstrat toate însuşirile bune ale ţăranului moldovenesc.

Este cel mai mare şi mai talentat povestitor al nostru, în graiu popular moldovenesc.

Poveştile sale, printre care „Capra cu trei iezi“, „Punguţa cu doi bani“, „Dănilă Prepeleac“, „Porcul fermecat“, „Ivan Turbincă“, „Harap Alb“, ca şi minunatele „Amintiri din copilărie“, — de unde e luat fragmentul „Mama“, de mai sus — farmecă minţea şi încântă inima.

I. Creangă a fost bun prieten cu Mihai Eminescu şi a murit în acelaş an cu acesta, 1889.

P U I U L

I. Al. Brătescu-Volnești

Intr'o primăvară, o prepeliță aproape moartă de oboseală, — că venca de departe, tocmai din Africa, — s'a lăsat din sbor într'un lan de grâu, la marginea unui lăstar. După ce s'a odihnit vreo câteva zile, a început să adune betigașe, foi uscate, pae și fire de fân și și-a făcut un cuib pe un mușuroiu de pământ, mai sus, ca să nu i-l inee

ploile; pe urmă șapte zile de-arândul a ouat câte un ou, în tot șapte ouă mici ca niște cofeturi și a început să le clocească. Ai văzut cum stă găina pe ouă? Așa sta și ea, doar că ea în loc să stea în coteț, sta afară în grâu; și ploua, ploua, de vărsa și ea nu se mișca, ca nu cumva să pătrundă o picătură de ploaie la ouă. După trei săptămâni i-au ieșit niște pui drăguți, nu goi ca puii de vrabie, îmbrăcați cu puf galben ca puii de găină, dar mici, parcă erau șapte gogoși de mătăasă și au început să umble prin grâu după demâncare. Prepelița prindea câte o furnică, ori câte o lăcustă, le-o firâmiția în bucățele mici și ei, pic! pic! cu cioculețele lor o mâncau numaidecât. Și erau frumoși, cumiți și ascultători; se plimbau prin prejurul mamei lor și când striga: pitpalac! repede veneau lângă ea. Odată prin Iunie, când au venit țărani să secere grâul, al mai mare dintre pui n'a alergat repede la chemarea mă-si și cum nu știa încă să sboare, haț! l-a prins un flăcău sub căciulă. Ce frică a pățit, când s'a simțit strâns în palma flăcăului, numai el a știut; îi bătea inima ca ceasornicul meu din buzunar; dar a avut noroc de un țaran bătrân, care s'a rugat pentru el:

— „Lasă-l jos, mă Marine, că e păcat de el, moare. Nu-l vezi, că de abia e cât *luleaua*.”

Când s'a văzut scăpat, fugi speriat la prepeliță să-i spuie ce-a pățit. Ea l-a luat, l-a mângâiat și i-a spus :

— „Vezi ce va să zică să nu mă ascuți? Când te-oi face mare, o să faci cum oi vrea tu, dar acum ești mic, să nu ieși niciodată din vorba mea, că poți să pățești și mai rău!”

Și așa trăiau liniștiți și fericiți.

Din seceratul grâului și din ridicarea *snopilor* se scuturaseră pe *miriște* o *groază* de boabe, cu care se hrăneau și măcar că nu era vreo apă prin apropiere, nu sufereau de sete, că beau dimineța picături de rouă de pe firele de iarbă.

Ziua, când era căldură mare, stau la umbră în lăstar; după amiază, când se potolea *vipia*, ieșeau cu toții pe miriște; iar în nopțile răcoroase, se adunau grămadă, ca sub un cort, sub aripile ocrotitoare ale prepeliței. Incet-incet puful de pe ei s'a schimbat în fulgi și în pene și cu ajutorul mamei lor au început să sboare. Lectiile de sbor le făceau dimineța spre răsăritul soarelui, când se îngână ziua cu noaptea și seara în amurg, căci ziua era primejdios din pricina *hereșilor*, care dădeau *târcoale* pe deasupra miriștei.

Mama lor îi așeza la rând și îi întreba: „Gata?” „Da”, răspundeau ei. „Una, două, trei”; și când zicea „trei”, frrr! sburau cu toții dela marginea lăstarului tocmai colo lângă *cantonul* de pe șosea și tot așa îndărăt. Și mama lor spunea că-i învață să sboare pentru o călătorie lungă, pe care trebuia s'o facă în curând, când o trece vara.

„Și o să sburăm pe sus de tot, zile și nopți, și o să vedem dedesubtul nostru orașe mari și râuri și marea.”

* * *

Intr'o după-amiază, pe la sfârșitul lui August, pe când puii se jucau frumos în miriște împrejurul prepeliței, aud o căruță venind și oprindu-se în drumeagul de pe marginea lăstarului. Au ridicat toți în sus capetele cu ochisorii ca niște mărgelile negre și ascultau.

— „Nero! înapoi!“ s'a auzit un glas strigând.

Puii n'au priceput, dar mama lor, care înțelesese că e un vânător, a rămas *încremenită*. Scăparea lor era lăstarul, dar tocmai dintr'acolo venea vânătorul. După o clipă de socoteală, le-a poruncit să se pitulească jos, lipiți cu pământul și cu niciun preț să nu se miște.

— „Eu o să sbor: voi să rămâneți nemișcați; care sboară e pierdut. Ați înțeles?“

Puii au clipit din ochi, c'au înțeles și au rămas, așteptând în tăcere. Se auzea fâșiitul unui câine, care alerga prin miriște și din când în când glasul omului: „Unde fugi? Înapoi, Nero!“

Fâșiitul se apropie, — uite câinele! a rămas impietrit, cu o labă în sus, cu ochii țintă în spre ei.

„Nu vă mișcați“, le șoptește prepelița și se strecoară binișor mai departe. Câinele pășește încet după ea. Se apropie grăbit și vânătorul. Uite-l: piciorul lui e acum așa de aproape de ei, încât văd cum i se urcă o furnică pe *carâmbul* cismeii. Vai! cum le bate inima. După câteva clipe prepelița sboară ras cu pământul, la doi pași dela botul câinelui, care o urmărește; vânătorul se depărtează strigând: „înapoi! înapoi!“ Nu poate trage de frică să nu-și impuște câinele: dar prepelița se preface așa de bine că e rănită, încât câinele vrea cu orice preț s'o prindă, iar când socotește ea că e în afară de bătaia-puștei, sboară repede, scăpată spre lăstar.

În vremea asta, puiul ăl mare, în loc să stea nemișcat ca frații lui, după cum le poruncise mă-sa, sboară; vânătorul îi aude pârâitul sborului, se întoarce și trage. Era cam departe. O singură *alice* l-a ajuns la aripă.

N'a picat, a putut sbura până în lăstar! dar acolo de mișcarea aripei, osul, la început numai plesnit, s'a crăpat de tot și puiul a căzut cu o *aripă moartă*. Vânătorul, cunoscând desimea lăstarului și văzând că trăsese într'un pui, nu s'a luat după dânsul, socotind că nu face *truda* de a-l căuta prin lăstar.

Ceilalți pui nu s'au mișcat din locul unde-i lăsase prepelița.

Ascultau în tăcere. Din când în când, se auzeau pocnete de pușcă și glasul vânătorului strigând: „apporte!“ Mai târziu, căruța s'a depărtat înspre vânător, pe drumeagul lăstarului; încet-încet pocnetele și strigătele s'au pierdut, s'au stins și în tăcerea serii care se lăsa, nu se mai auzea decât cântecul greerilor; iar când s'a inoptat și răsărea luna dinspre *Cornățel*, au auzit deslușit glasul mamei lor, chemându-i din capul miriștei: „Pitpalac! Pitpalac!“

Repede au sburat înspre ea și au găsit-o. Ea i-a numărat; lipsea unul.

— „Unde e nenea?“

— „Nu știm, — a sburat.“

Atunci prepelița disperată a început să-l strige tare, mai tare, ascultând din toate părțile. Din lăstar i-a răspuns un glas stins: „piu! piu!“

Când l-a găsit, când i-a văzut aripa ruptă, a înțeles că era pierdut; dar și-a ascuns durerea, ca să nu-l dăsnădăjduiască pe el..

D'atunci au început zile triste pentru bietul puiu. Abia se mișca cu aripa târiș după dânsul; se uita cu ochii plânși cum frații lui se învățau la sbor dimineața și seara; iar noaptea când ailalți adormeau sub aripa mamei, el o întreba cu spaimă:

— „Mamă, nu e așa că o să mă fac bine? Nu e așa că o să merg și eu să-mi arăți *cetății* mari și râuri și marea?“

— „Da, mamă“, răspundea prepelița, silindu-se să nu plângă.

Și a trecut vara. Au venit țărani cu plugurile, de au arat miriștea; prepelița s'a mutat cu puii într'un lan de porumb de alături; dar peste câțeva vreme au venit oamenii de au eules porumbul, au tăiat cocenii și au întors locul; atunci s'au mutat în niște *pârloage* din marginea lăstarului.

În locul zilelor mari și frumoase au venit zile mici și posomorite, a început să cadă bruma și să se rărească frunza lăstarului. Pe inserate se vedeau rândunici întârziate sburând în rasul pământului, ori pâlcuri de alte păsări călătore, iar în tăcerea nopților friguroase se auzeau strigătele cocorilor, mergând toate în aceeași parte, către miazăzi.

În inima bieteii prepelițe era o luptă sfâșietoare.

Ar fi vrut să se rupă în două, — jumătate să plece cu copiii sănătoși, care sufereau frigul toamnei înaintate, iar jumătate să rămâie cu puiul schilod, care se agăța de ea cu disperare. Suflarea dușmănoasă a Crivățului, pornită fără veste într'o zi, a hotărît-o.

Decât să-i moară toți puii, mai bine numai unul, — și fără să se uite înapoi, ca să nu-i slăbească hotărîrea, a sburat cu puii sdraveni, pe când ăl rănit striga cu desnadejde:

— „Nu mă lăsați! Nu mă lăsați!“

A încercat să se târască după ei, dar n'a putut și a rămas în loc urmându-i cu ochii până au pierit în zarea despre miazăzi.

Peste trei zile, toată preajma era îmbrăcată în haina albă și rece a iernii. După o ninsoare cu viscol, urmă un senin ca sticla, aducând cu dânsul un ger aprig.

* * *

La marginea lăstarului, un pui de prepeliță, cu aripa ruptă, stă sgribulit de frig.

După durerile grozave de până adineaori, urmează acum o piroteală. Prin mintea lui fulgeră *crâmpee* de *vedenii*... miriște... un carâmb de cismă pe care se urcă o furnică... aripa caldă a mamei.

Se clătină într'o parte și într'alta și pică mort cu degetele ghiarei împreunate ca pentru închinăciune.

Din vol. „*Schițe și Nuvele*“.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

lăstar = pădurice formată din ramurile tinere ce dau din trunchiurile de copaci tăiați.

lan = câmp de cereale.

cofeturi = bomboane mici.

lulea = pipă, instrument de fumat,

snop = mănunchiu (de cereale secerate, de fân).

miriște = loc mușuroit de pe care s'au strâns grâncle.

o groază = o mulțime; frică, spaimă.

vipia = arșiță.

herele = uliu, pasăre de pradă la câmpie (la munte *șoim*).

a da târcoale = a pândi, a da ocol ca să-l prindă.

canton = casă de supraveghere a căilor ferate, șoselelor.

a încremeni = a impietri, a inlemni.

carâmb = *turealcă*, partea cismei ce înfășoară piciorul până la genunchi.

alice = grăunțe de plumb pentru vânatoare.

aripă moartă = aripă frântă și nefolositoare.

trudă = muncă grea, casnă, chin.

„*apporte!*“ = adu! (franțuzește) strigăt de indemn pentru câini de vânatoare.

Cornățel = localitate.

celate = oraș întărit, împrejmuit cu ziduri.

pârlog = câmp fără vegetație.

crâmpeiu = bucată, fragment.

vedenie = arătare, viziune, halucinație.

ION AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI.

Coborîtor dintr'o veche familie boerească, s'a născut la 1868 în Târgoviște, fostă capitală a Țării-Românești și vechiu mediu cultural, care a dăruit literaturii române pe poeții : Ion Eliade-Rădulescu (1802—1872), Vasile Cârlova (1809—1831), Grigore Alexandrescu (1812—1885).

Este cel mai talentat povestitor muntean. In povestirile sale are multă duioşie: Niculăiţă Minciună, Moartea lui Castor. Uneori îmbină duioşia, cu hazul (umorul), precum în Conu Alecu, Sâmbăta. Câteodată, povestirea lui hazlie e neîntrecută: Călătorului îi şade bine cu drumul.

Astăzi, Brătescu-Voineşti este Director al cancelariei adunării deputaţilor şi vicepreşedinte al Academiei Române.

M A M A

G. Coşbuc.

In vaduri ape repezi curg
Şi vuet dau în cale,
Iar plopii 'n umedul amurg
Doinesc eterna jale.
Pe malul apei se'mpletesc
Cărări ce duc la moară
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine 'ntr'o căşcioară.

Tu torci. Pe vatra veche ard,
Pocnind din vreme 'n vreme,
Trei *vreascuri* rupte dintr'un gard,
Iar flacăra lor geme:
Clipeşte-abia din când în când
Cu stingerea 'n bătae,
Lumini cu umbre-amestecând
Prin colţuri de odae.

Cu tine două fete stau
Și torc în rând cu tine
Sunt încă mici și tată n'au —
Și George nu mai vine.
Un basm cu *pajuri* și cu smei
Incepe-acum o fată,
Tu taci și-ascuți povestea ei
Și stai îngândurată.

Și firul tău se rupe des,
Căci gânduri te frământă,
Spui șoapte fără de 'nțeles,
Și ochii tăi stau țântă.
Scapi fusul jos; nimic nu zici
Când fusul se desfășură.
Te uiți la el și nu-l ridici,
Și fetele se miră.

...O, nu! Nu-i drept să te 'ndoești!
La geam tu sări de-odată,
Prin noapte-afară lung privești —
„Ce vezi?“ întreb-o fată.
„Nimic. Mi s'a părut așa!“
Și jalea te răpune,
Și fiecare vorbă-a ta
E plâns de 'ngropăciune.

Intr'un târziu, neridicând
De jos a ta privire:
„Eu simt că voi muri 'ncurând,
Că nu mai sunt în fire...
Mai știi și eu la ce gândeam?
Aveți și voi un frate...
Mi s'a părut c'aud la geam
Cu degetul cum bate.

Dar n'a fost el!... să-l văd venind,
Aș mai trăi o viață,
E dus și voi muri dorind
Să-l văd odată'n față.

Așa vrea poate Dumnezeu,
. Așa mi-e datul sortii,
Să n'am eu pe băiatul meu
La cap, în ceasul morții!"

Afară-i vânt și e' norat,
Și noaptea e târzie;
Copilele ți s'au culcat. —
Tu, inimă *puslie*,
Stai tot la vatră, 'ncet plângând:
E dus și nu mai vine!
Ș'adormi târziu, cu mine'n gând,
Ca să visezi de mine!

Din volumul „*Fire de tor!*”.

EXPLICAREA CUVINTELOR.

val = loc cu fundul înălțat, pentru trecerea mai lesnicioasă prin apă.

vuet = sgomotul prelung, răsunător.

a doini = a cânta de jale și dor, ca o doină.

vreascuri = lemne, crengi uscate.

pajuri = vulturi mari, pasări din basme.

a răpune = a ucide, a nimici.

puslie = părăsită, singură.

GEORGE COȘBUC

S'a născut la 1866, în com. Hordou (astăzi poartă numele scriitorului) din jud. Bistrița, nu departe de Năsăud, unde a și învățat liceul.

Fecior de țărani, a rămas toată vremea îndrăgostit de viața dela țară, de țaran și de frumusețile naturii românești, pe care le cântă minunat și senin în versurile sale.

Este un admirabil povestitor al faptelor vilejești și al altor fapte interesante și în proză, dar mai ales în poezie.

Adânc iubitor al neamului său, caută să deștepte, în sufletul cititorilor, mândria de a fi Român.

Mare și original poet, este cea mai strălucită contribuție a Ardealului la literatura românească.

A fost prieten bun cu Caragiale și Vlahuță.

A murit la București, în 1918.

B Ă T R Ă N I

Octavian Goga

*De ce m'ași dus de lângă voi,
De ce m'ași dus de-acasă?
Să fi rămas fecior la plug,
Să fi rămas la coasă.*

*Atunci eu nu mai rătăceam
Pe-atâtea căi răslețe,
Si-aveași și voi în curte-acum
Un stâlp la bătrânețe.*

*M'ași fi 'nsurat când isprăveam
Cu slujba la 'mpăratul.
Mi-ar fi azi casa 'n rând cu toți...
— Cum m'ar cinsti azi satul...*

*Câți ai avea azi Dumneata
Nepoți, să-ți zică: Moșu...
Le-ai spune spuză de povești...
Cu împăratul roșu...*

Aşa... vă treceți, bieți bătrâni
Cu rugă la Preacurata
Și plânge mama pe ciaslov
Și 'n barbă plânge lata...

Din volumul „Poezii“.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

slujbă la 'mpăratul = serviciul militar.
spuză = sumedenie
ceaslov = carte de rugăciuni.

OCTAVIAN GOGA

S'a născut la Rășinari, în Ardeal, la 1879, ca fiu de preot. Este cel mai caracteristic poet ardelean, pentru că în versurile sale răsună durerea și suferințele Ardealului martirizat de Unguri, ca și aspirația neamului nostru spre marca Unire : „poetul pătimirii noastre“.

Acum este membru al Academiei Române și unul dintre fruntașii politici ai Țării.

BUNICUL

Barbu Delavrancea

Se scutură salcâmii ca o ploaie de miresme.

Bunicul stă pe prispă. Se gândește. La ce se gândește ? La nimic. Numără florile care cad, se uită în fundul grădinii și iar numără florile scuturate de o adiere căldicică și mirositoare.

Pletele lui albe și crețe, par că sunt niște ciorchini de flori albe: sprâncenele, mustățile și barba... peste toate au nins ani mulți și grei. Numai ochii bunicului au rămas ca odinioară, blânzi și mângâietori.

— Cine a trântit poarta ?

— Credeam că a umflat-o vântul... o, bata-vă norocul cocoșei moșului, zise bătrânul.

Un băețandru și o fetiță, roșii și bucălăi, sărută mâinile lui „tata moșu“.

— Tată moșule, zise fetița, de ce sboară păsările ?

— Fiindcă au aripi, răspunse bătrânul, sorbind-o cu ochii.

— Păi rațele n'au aripi?... de ce nu sboară ?

— Sboară, zise bătrânul, dar pe jos.

Bătrânul cuprinse într'o mână pe fată și în cealaltă pe băiat.

— O, voinicii moșului, șopti el și zâmbi pe sub mustăți, și îi privea cu atâta dragoste, că ochii lui erau numai lumină și binecuvântare.

— Tată moșule, dar cocorii unde se duc, când se duc ?

— În țara cocorilor.

— Da ?

— Dar rândunelele unde se duc, când se duc.

— În țara rândunelelor.

— Da ?

— Tată, moșule, aș vrea să-mi crească și mie aripi și să sbor sus, sus de tot, până în slava cerului, zise băiatul netezindu-i barba.

— Dacă ți-ar crește ție aripi — zise fata — mie să-mi prinzi o *presură* și un sticlete.

— Da... hi... hi... păi ce fel... și mie ?

Fata se intristă. Bunicul o mângâie și zise băiatului:

— Bine, să prinzi și pentru mine, să prinzi și pentru ea.

— Vrei și tu, tată moșule ? întrebă băiatul cu mândrie.

— Cum nu... mie un scatiu.

Ce fericiți sunt : Băiatul a încălecat pe un genunchiu și fata pe altul. Bunicul îi joacă. Copiii bat din palme. Bunicul le cântă :

„Măi Cazace, Căzăcele, ce cați noaptea prin *argele* ?”

C femeie uscățivă intră pe poartă cu două *doniți* mari.

— I... tată, și dumneata îi *râsgăi*, o să ți se sue în cap.

Bunicul ridică mâna în sus, aducând degetele, ca un preot care binecuvântează, și zise prelung ;

— *Lăsați pe copii să vină la mine :*

— Bine, tată, bine..., dar știi... o, bată-i focul de copii !

Femeia intră în casă.

— Să-i bată norocul și sănătatea, șopti moșul, ca și cum ar fi muștrat pe cineva, și sărută în creștetul capului și pe unul și pe altul.

Și iar începe răsul, jocul și cântecele. Și se osteni bunicul și stătu din joc ; iar copiii începură să-l mângâie. Din vorbă în vorbă, copiii se făcură stăpâni pe obrajii bunicului.

— Partea asta este a mea.

— Și partea asta este a mea.

— Mustața asta este a mea.

La barbă se incurcară : bunicul îi împacă, zicându-le „pe din două”. Și copiii o despicară cam repede, că bătrânul strânse din ochi.

— Jumătate mie.

— Jumătate mie.

Și după ce împărțiră frățeste, începu lauda.

Băiatul : Mustața mea e mai lungă.

Fata : Ba a mea e mai lungă.

Și băiatul întinse de o mustață și fata de alta, ba a lui, ba a ei să fie mai lungă. Pe bunic îl trecură lacrimile, dar tăcu și îi împacă, zicându-le :

— Și a ta, și a ei.

— Amândouă sunt de o potrivă.

— Și a mea și a lui.

La obraji, cearta se aprinse mai tare.

— Partea mea, e mai frumoasă.

— Ba a mea, că e mai albă !

Bunicul zâmbi.

— Ba a mea, că e mai caldă !

— Ba a mea, că e mai dulce !

— Ba a mea, că nu e ca a ta !

— Ba a mea, că are un ochiu mai verde !

— Ba a mea, că are un ochiu și mai verde !

Bunicul abia se ținea de răs.

— Ba a mea !

— Ba a mea !

Și băiatul înfuriindu-se, trase o palmă peste partea fetei. Fata țipă, sări după genunchiul bătrânului, se repezi și trase o palmă peste partea băiatului.

Băiatul, cu lacrimile în ochi, sărută partea lui, și fata suspinând, pe a ei.

Mama lor ieși pe ușă și întrebă răstit : „Ce e asta, viermi neastâmpărați ?” Obrajii bunicului erau roșii și calzi ; și surâzând fericit, răspunse fie-sei :

„Lăsați copiii să vină la mine !”

Din volumul
„*Intre vis și viață*”

EXPLICAREA CUVINTELOR :

presură = păsărică asemenea vrăbiei.

argea = bordeias.

doniță = găleată, cofă.

a răsgâia = a răslăța peste măsură.

„*lăsați copiii să vină la mine !*” = cuvinte spuse de Mântuitorul, în predica de pe munte.

MÂNĂSTIREA ARGEȘULUI

Vasile Alecsandri

Pe Argeș in jos,
Pe un mal frumos,
Negru Vodă trece
Cu tovarăși zece :
Nouă meșteri mari
Cale și zidari,
Și Manole zece,
Care-i și întrece.
Merg cu toți pe cale,
Să aleagă'n vale
Loc de mânăstire
Și de pomenire.
Iată, cum mergea,
Că'n drum ajungea
Pe-un biet ciobănaș,
Din fluer doinaș,
Și cum îl vedea,
Domnul îi zicea :
Mândre ciobănaș,
Din fluer doinaș !
Pe Argeș în sus
Cu turma te-ai dus,

Pe Argeș in jos
Cu turma ai fost.
Nu cumva-ai văzut,
Pe unde-ai trecut,
Un zid părăsit
Și neisprăvit,
La loc de *grindis*,
La verde-aluniș ?
— Ba, domne-am văzut,
Pe unde-am trecut,
Un zid părăsit
Și neisprăvit.
Câinii, cum îl văd,
La el se repăd
Și latră-a pustiu
Și urlă-a *morțiu*.
Cât îl auzea,
Domnu 'nveselea
Și curând pleca
Spre zid apuca,
Cu nouă zidari,
Nouă meșteri mari

Și Manole zece,
Care-i și întrece.
„Iată zidul meu!
Aici aleg eu
Loc de mănăstire
Și de pomenire.
Deci voi, meșteri mari,
Calfe și zidari
Curând vă siliți

V'oiu zidi de vii
Chiar în temelii!“

II

Meșterii grăbea,
Sforile 'ntindea.
Locul măsură,

Lucrul de-l porniți,
Ca să-mi ridicăți,
Aici să-mi *durați*
Mănăstire 'naltă,
Cum n'a mai fost altă,
Că v'oiu da averi,
V'oiu face boeri,
Iar de nu, apoi
V'oiu zidi pe voi,

Șanțuri lungi săpa
Și mereu lucra ;
Zidul ridica ;
Dar orice lucra,
Noaptea se *surpa* !
A doua zi iar,
A treia zi iar,
A patra zi iar,
Lucra în zadar !

Domnul se mira,
Și-apoi îi muștra
Și-apoi se'ncredința
Și-i amenința,
Să-i puie de vii,
Chiar în temelii!
Meșterii cei mari,
Călfe și zidari,
Tremurau lucrând,
Lucrau tremurând,
Zi lungă de vară,
Ziua până'n seară!
Iar Manole sta,
Nici nu mai lucra,
Ci mi se culca
Și un vis visa,
Apoi se scula
Și-astfel cuvânta:
„Nouă meșteri mari,
Călfe și zidari!
Știți ca am visat,
De când m'am culcat?
O șoptă de sus
Aievea mi-a spus,
Că orice-am lucra
Noaptea s'a surpa,
Pân'om hotări
În zid de-a zidi
Cea'ntâiu soțioară,
Cea'ntâiu surioară,
Care s'a ivi
Măine 'n zori de zi,
Aducând bucate
La soț ori la frate.
Deci, dacă vroți,
Ca să isprăviți

Sfânta mânăstire
Pentru pomenire,
Noi să ne-apucăm
Cu toți să jurăm
Și să ne legăm
Taina s'o păstrăm;
Și-orice soțioară,
Orice surioară
Mâni în zori de zi,
Întâi s'a ivi,
Pe ea s'o jertfim,
În zid s'o zidim!

III

Iată'n zori de zi,
Manea se trezi,
Și-apoi se sui
Pe gard de nuele
Și mai sus pe schele,
Și'n câmp se uita,
Drumul cerceta,
Când, vai, ce zărea,
Cine că venea?
Soțioara lui
Floarea câmpului!
Ea s'apropia
Și îi aducea
Prânz de mâncătură,
Vin de băutură.
Cât el o zăria
Înima-i săria
În genunchi cădea
Și plângând zicea:
„Dă Doamne pe lume

O ploaie cu spume
Să facă pâraie
Să curgă şiroaie,
Apele să-mi crească
Mândra să-mi oprească,
S'o oprească'n vale,
S'o 'ntoarcă din cale!"
Domnul se'ndura
Ruga-i asculta
Norii aduna,
Ceru 'ntuneca
Şi curgea deodată
Ploaie spumegată,
Ce făcea pâraie
Şi umfla şiroaie
Dar oricât cădea,
Mândra nu oprea
Ci ea tot venea
Şi s'apropia.
Manea mi-o vedea,
Inima-i plângea
Şi iar se'nchina
Şi iar se ruga :
„Suflă, Doamne-un vânt,
Suflă-l pe pământ,
Brazii să-i despoaie
Paltinii să'ndoaie,
Munţii să răstoarne
Mândra să-mi întoarne
Să mi-o 'ntoarne 'n cale.
S'o ducă de vale!"
Domnul se'ndura
Ruga-i asculta
Şi sufla un vânt,
Un vânt pe pământ,
Paltini că'ndoaia,

Brazi că *despoia*,
Munţii răsturna,
Iară pe Ana
Nici c'o înturna!
Ea mereu venia,
Pe drum şovăia
Şi s'apropia.
Şi amar de ea,
Iată c'ajungea!

IV

Meşterii cei mari,
Calle şi zidari,
Mult înveselea,
Dacă o vedea,
Iar Manea turba,
Mândra-şi săruta,
In braţe-o lua,
Pe schele-o urca,
Pe zid o punea
Şi glumind, zicea ;
„Stăi, Mândruţa mea,
Nu te spăria,
Că vrem să glumim
Şi să te zidim!"
Ana se 'ncredea
Şi vesel râdea,
Iar Manea ofta
Şi se apuca
Zidul de zidit,
Visul de'mplinit.
Zidul se suia
Şi o cuprindea
Pân'la glesnişoare.

Pân'la pulpişoare,
Iar ea, vai de ea,
Nici că mai râdea,
Ci mereu zicea :
„Manole, Manole,
Meştere, Manole,
Ajungă-ţi de *şagă*,
Că nu-i bună dragă.
Manole, Manole,
Meştere Manole.
Zidul rău mă strânge,
Trupuşoru-mi frânge!“
Iar Manea tăcea
Şi mereu zidea.
Zidul se suia
Şi o cuprindea
Pân' la glesnişoare
Pân' la pulpişoare
Pân' la costişoare...
Dar ea, vai de ea,
Tot mereu plângea
Şi mereu zicea :
„Manole, Manole,
Meştere Manole!
Zidul rău mă strânge
Copilaşu-mi frânge!“
Manole turba
Şi mereu lucra.
Zidul se suia
Şi o cuprindea
Pân'la costişoare,
Pân'la buzişoare,
Pân'la ochişori,
Incât vai de ea!
Nu se mai vedea,
Ci se auzea

Din zid că zicea :
„Manole, Manole,
Zidul rău mă strânge
Viaţa mi se stinge !

V

Pe Argeş în jos,
Pe un mal frumos,
Negru Vodă vine,
Ca să se închine
La cea mânăstire
Falnică zidire,
Mânăstire înaltă,
Cum n'a mai fost altă.
Domnul o privea
Şi se'nveselea
Şi astfel grăia :
„Voi meşteri zidari,
Zece meşteri mari
Spuneţi-mi cu drept,
Cu mâna la piept,
De-aveţi meşterie,
Ca să-mi faceţi mie
Altă mânăstire
Pentru pomenire,
Mult mai luminoasă
Şi mult mai frumoasă?“
Iar cei meşteri mari
Calfe şi zidari,
Cum sta pe grindiş,
Sus pe coperiş,
Vesel se mândrea,
Şi-apoi răspundea :
„Ca noi meşteri mari,

Calfe și zidari,
Alții nici sunt
Pe acest pământ!
Află că noi știm
Oricând să zidim
Altă mânăstire
Pentru pomenire,
Mult mai luminoasă
Și mult mai frumoasă!“
Domnu-i asculta
Și pe gânduri sta,
Apoi poruncia
Schelele să strice,
Scări să le ridice,
Iar pe cei zidari,
Zece meșteri mari,
Să mi-i părăsească,
Ca să putrezească,
Colo, pe grindis,
Sus, pe coperis,
Meșterii gândea
Și ei își făcea
Aripi sburătoare
De *șindrili* ușoare,
Apoi le'ntindea
Și'n văzduh sărea,
Dar pe loc cădea
Și unde pica,
Trupu-și despica.
Iar bietul Manole,

Meșterul Manole,
Când se incerca,
De-a se arunca,
Iată c'auzea
Din zid că ieșea
Un glas năbușit,
Un glas mult iubit,
Care greu gemea
Și mereu zicea :
„Manole, Manole,
Meștere Manole !
Zidul rău mă strânge
Trupușoru-mi plânge,
Copilașu-mi frânge,
Viața mi se stinge!“
Cum o auzea,
Manea se pierdea,
Ochi-i se'nvălea,
Lumea se'ntorcea,
Norii se'nvârtea,
Și de pe grindis
De pe coperis,
Mort bietul cădea,
Iar unde cădea,
Ce se mai făcea ?
O fântână lină
Cu apă puțină,
Cu apă sărată
De lacrimi udată !

Poezie populară din colecția lui Vasile Alecsandri

EXPLICAREA CUVINTELOR :

Grindis = loc mai înalt, pe șes, sau pe lunca unei ape.

morțiu = amorte, moarte.

a dura = a clădi, a construi.

v'oiu = vă voiui.

a se surpa = a se dărâma.

aievea = într'adevăr, în realitate.

bucate = merinde, mâncare.

a despoia = a desgoli, a desfrunzi.

șagă = gluma.

șindrită = șipcă, scândurică pentru acoperiș.

FLORILE DALBE

Mihail Lunglanu

Se legăna 'n cet pe linia satului, cu ranița de pânză sdrențuită 'n spate, cu bocancii ruți, ajutorând c'un băț noduros, picioarele, găurite de gloanțe și trudite de drum lung și greu.

Luat *cătană* la 'nceputul războiului și purtat în luptă cu Sârbii și cu Rușii, căzuse prizonier în *Galîția*, după ce fusese rănit de mai multe ori. Și a trecut de atunci prin atâtea, în *Siberia* și apoi în Moldova. Chemat să facă marșul spre Bucovina mântuită, s'a îmbolnăvit și ieșind din spital, căpătase acum voie la vatră.

A mers cât a mers cu trenul, strecurându-se cu chiu cu vai prin imbulzeala ne mai pomenită, și dela *Câmpu-Lung* a luat-o pe jos.

A trecut, fluerând cântece ostășești, prin satele mici de munte, cu casele răstirate pe dealuri, cu gospodăriile greu încercate de războiul cumplit și mergea întins spre *Iacobeni* lui dragi. Cu cât se apropia, cu atât i se îngreuia capul și 'mpresurat de gânduri negre îi venea parcă să 'ntârzie cât mai mult, temându-se să nu dea cumva de rău. A zărit pe drum case și sate 'ntregi arse.

Stau stâlp amândoi în dreptu-i și se uitau cerce-
tător la el :

— Din cotro, bădiță, pe la noi ?

— Din lumea largă, porumbeilor !

— Și unde mergi ?

— Da voi ?

— Noi, cu colinda !

— Și eu tot așa, mă luați și pe mine ?

— De ce nu ? dar știi vreo colindă ?

— Știu, păi cum ! Vreți să 'ncercăm ? Hai la fereastră !

— Hai !

Urcă ușor tapșanul și se așeză la ochiul de geam, lu-
minat de focul din vatră.

— Eu cânt colinda și voi să ziceți după mine : „florile
dalbe“.

Și luând fetița în stânga și băiatul în dreapta, cuprin-
zându-i pe după gât, începe :

„Bună seara, bun găsit,

Florile dalbe.

La căminul părăsit

Florile d'albe !“

Nevasta ridică de-odată capul, câtă spre fereastră,
ascultă nedumerită :

„Patru ani în foc și sânge,

Florile d'albe,

Țara noastră 'ntr'una plânge,

Florile d'albe.

Dar s'a 'ndurat Dumnezeu,

Să sfârșească chinul greu,

Pe dușmani să-i *prăpădească*,

Neamul nostru să'ntărească !“

El cânta tot mai dulce, vorbele ies tot mai calde din
gură-i.

Ea ascultă versul ce-i vine, ca o răscolire a sufletu-
lui și, incetul cu incetul, adunându-și aducerile aminte,
simte că trăește un vis plăcut, ce-ar vrea să țină așa

de mult și, rezemată de *plita* hornului, stă cu ochii ațintiți în negura de-afară...

„Azi Românul e stăpân

Florile d'albe.

Dela Tisa la Hotin

Florile d'albe!

Și din Nistru până la Mare

Tot o iarbă, tot o floare;

Din Mare la Ceremuș

Suntem liberi noi *amuș*!”

Cunoaște bine glasul. „Să fie oare el? Dar cântă și copilașii cu el și ar fi venit să-i spuie!” Se freacă la ochi și se așează biruită de bucurie pe un scăunaș.

„Și-am venit și eu nevastă

Florile d'albe.

Să-ți vestesc dela Iereastră,

Florile d'albe!

Că trăesc, că's sănătos,

Că v'am văzut bucuroși!”

Cu copilașii de mână, el intră în casă și se oprește în fața ei.

— Tu ești, Samoilă?

— Eu, Ioană!

Și o cuprinde pe după mijloc și o strânge la piept. Copiii se uită nedumeriți.

— Tata, pușorii mamei!

— Tata! Tătucu nostru! sar ei în sus.

— Copilașii mei, zice el cu ochii uzi de lacrimi.

Ii ia în brațe pe amândoi deodată și-i sărută lung.

S'a lăsat o liniște adâncă în căsuța mică, că se auzea cum sfârâia untdelemnul în candela dela Maica Domnului. Și au șezut mult așa grămadă, tuspătru la un loc.

Gudurându-se de colo până colo, câinele trânteste scaunul, dă peste ceaunul de mămăligă de sub *blidar*; cât pe aci să răstoarne și oala, dela foc, cu varză!...

...Răsună răgușit boncănitul *buhaiului*, asurzea urechile

bălângănitul clopotelor, trosniturile biciurilor, chiuiturile plugarilor și lătrăturile nesfârșite ale câinilor speriați.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

cătană = soldat, ostaș (ardelenism).

Galiția = provincie din sud-estul Poloniei, cap. *Lioe*.

Siberia = țară din nordul Asiei, în stăpânirea Rusiei.

Câmpulung = orașul din Bucovina.

Jacobieni = sat frumos de munte, pe șoseaua Câmpulung-Vatra Dornei, stațiune balneo climaterică.

pară = pârjol, incediu.

cumpănă = balanță, cântar.

a sfredeli = a străpunge (ca și cu un sfredel, burghiu).

a îndruga = a vorbi fleacuri, nimicuri.

închicurat = acoperit cu chiciură, strat subțire de gheață,

volbură = yârtej (de apă, de vânt).

obidit = nesăjit, mâhnit.

a se părădui = a se părăgini, a se deteriora.

a tresălla = a tresări puternic, a se sguđui.

a prăpădi = a pierde, a nimici.

a sta stâlț = a sta incremenit.

plită = cuptor, fața mașinei de gătit.

amuș = acum (moldovenism).

blidar = policioară, dulăpior cu vase de bucătărie (blide).

buhaiu = *bugă*, instrument făcut dintr'o puțină și o piele, ca să imite mugetul buhaiului.

MIHAIL LUNGIANU

E un povestitor iscusit, care-și ia subiectele povestirilor sale din popor și cală să le înfățișeze într'o limbă cât mai apropiată de cea a poporului.

E scriitor contemporan.

ROAGĂ-TE CU MINE

Otilia Cazimir.

*Tot mai rar și mai alene,
Umbra fulgilor ușoară
Joacă'n roiuri pe troene,
Sub lumini de felinare,
Cine o știe? Cine-o prinde?...
Rătăcitele colinde*

*Cată drumul îndărăt,
Să s'adune zgribulite
Prin căsuțele pitite
Sub căciula de omăt.*

*Peste ochi-ți de mărgică,
Fata mică
Tot mai leneș, tot mai des,
Genele subțiri se țes:
Pui de vis se prind din zbor
In păinjeniișul lor.*

*Lasă gândul să se joace,
Sommul vine și se duce.
Dă mânuța dreaptă 'ncoace
Și ți-o port să facă cruce.
Și când focu-i potolit,
Lasă-ți gândul aiurit
Să se plece, să se 'nchine
Și să'ngâne după mine :*

— „Maica-Domnului, măicuță,
Te coboară din icoană
Cum te-ai coborî din strană,
In privaz te razămă,
Binecuvintează-mă!
Și de ceasul rău mă cruță,
Să cresc dreaptă și năltuță,
Maica-Domnului, măicuță!”

*Sst!... Auzi foșnind prin casă
Aripioare de mătasă?
Inger alb cu zbor ușor
A trecut pe lângă stor...
Focul tremură 'u oglindă
Și de cine știe unde,
Pân'la patul tău pătrunde
Sunet dulce de colindă.*

*Nani, nani, dormi ușor,
Inger alb coboară 'n zbor
Lângă tine, să te-alinte.
Nani, nani, dormi cuminte !*

Din volumul
„Cântec de comoară”

EXPLICAREA CUVINTELOR :

zgribulit = ghemuit de frig.
aiurit = rătăcit, dus aiurea (intr'altă parte).
privaz = pervaz.
stor = un fel de perdea, transparent, jaluzea.

ȘCOALA

ROBINSON CRUSOE

Radu Gyr

*Copil, cu ochi de cer, de bună voe
Plîngeam, cetînd pe Robinson Crusoe...*

*Îmi adormea o mână visătoare
În cartea cu coperta de carton,
Pe care se ducea la vînătoare
Cu arc și tolbă, bunul Robinson ;*

*Și ochii-i închideam... Și-atunci, voios,
În chipul cărții ne mai vrînd să șadă,
Sărea Crusoe, jos, în piei de iadă,
Și fluierîndu-și câinele lăptos,*

*Făcea un semn bărbosul vînător
Și, deodată, cartea, zâmbitoare,
Se deschidea lăsînd din ea să-i sboare
Pe umăr, papagalul vorbitor...*

*Bătea Crusoe 'n palme de trei ori,
Și tot din carte, Vineri lua ființă,
Și-i da'n genunchi cu teamă și credință,
Cum îl știam din „poza“ în colorî,*

*...Și cînd, pe urmă, bunul Robinson
Și toți ai săi, cu fața nemîscată,
Se re'ntorceau în cartea colorată,
Plîngeam, lung timp, pe scoarța de carton.*

*Copil cu ochi de cer, de bună voe,
Am plîns pe Robinson Crusoe...*

*Și într'o zi svârându-mi pe spinare
Un arc cioplit din joardă de salcâm,
Făcui din curte, necoprinsă mare
Și din grădină fermecat tărâm ;*

*Dintr'un copil bălai ca o icoană
Un Vineri credincios și sub șopron
Din șipci tăindu-mi flintă năsdărăvană
O scrijelai cu buchii : Robinson.*

*Grivei căta în ochii mei cuminte
Când așteptam o vorbă în zadar
Din colivia micului canar
Pe care-l dăscăleam ca să-mi cuvinte...*

*O, iedul din vecini cum se 'nvăľuse
Să vină singur ca să mi-l vânez
Sau ca să-l pieptăn și să-l ospătez
Din palma mea, cu iarbă de mătase.*

*Eram și eu atunci un Robinson
Ca'n cartea cu coperta de carton.*

Din volumul „Cerbul de lumină”.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

Ochi de cer = albaștri ca cerul.

joardă = jordine, nuia.

tărâm = ținut.

flintă = pușcă lungă.

a scrijela = a sgâria, a cresta cu cuțitul.

RADU DEMETRESCU - GYR

Poet talentat din generația de astăzi, se remarcă printr'o bogată putere de închipuire (imaginație).

S'a născut la Câmpulungul Mușcelului în 1902 și și-a petrecut copilăria la Craiova, devenind cântărețul plăaiurilor olteneste. Cântă de asemeni cu deosebită încântare farmecul amintirilor, frumuseților naturii și bogățiile sufletului omenesc.

DOMNU' PROFESOR

St. O. Iosif •

Nimic nu'vață blestemații.
Și eu mi-am zis de-atâtea ori
Că dau la dracu meditații;
Dar vezi că cele trei surori
Imi sunt cu mult mai dragi ca frații
Cei răi și neascultători.

Afară-i noapte, vijelie
Și-i cald în salonașul lor;
Mă'ntâmpină cu veselie
Și toate mă salută'n cor
Și fiecare vrea să știe
„Ce face domnu' profesor?“

În lecții ele-și spun secrete,
Fac haz pe socoteala mea,
Iși mușcă buzele șirete,
Pufnesc de râs, fără să vrea.
„Ti! bată-vă norocul, fete“
Și mama face haz și ea.

La masă glume, gălăgie
Și cea dintâi imi toarnă vin;
Drăguț a doua mă imbie,
A treia-mi dă paharul plin.
Ei cine-mi poate spune mie;
In sănătatea cui să'nchin?

Târziu când plec și ies in stradă
Și-i întunerec peste tot,
Ah! unde-s ele să mă vadă
Orbit de viscol, cum inot
Pe valurile de zăpadă.
Și drumu-i lung și nu mai pot...

In odăița 'ntunecată
E frig... Eu, zgribulit, din pat
Ascult vifornița turbată;
Și-adorm cu gândul fermecat
La basmul vechiu: „Au fost odată
Trei măndre fete de 'mpărat...”

Din volumul de „Poezii” (1893—1908)

EXPLICAREA CUVINTELOR:

A imbia = a indemna.

ȘTEFAN O. IOSIF

S'a născut în Brașov, la 1875, fiu al Directorului Liceului de acolo. Refugiat la București, cântă în poeziile sale, cu delicatețe și duioșie, propriile sale simțiri, aducerile-aminte din trecutul său personal și familiar, figurile mărețe ale trecutului istoric și suferințele Neamului nostru din Ardeal, din vremea dominației maghiare.

De obicei liniștit, resemnat și senin, St. O. Iosif reușește prin versuri simple, să ne comunice gândul și simțirea sa.

O iubire fără margini a nutrit fetiței sale, Rodica, ce i-a inspirat câteva mimunate cântece de leagăn.

A murit la București, în 1913, întovărășit de sunetele marșului său „La Arme”, pe care-l cântau oștile române pornite la războiul balcanic, ca pentru a se pregăti pentru marele războiu ce trebuia să vină.

MICHIDUȚĂ

Al. Vlahuță

Am învățat cu el la școala primară.

Nu-mi era drag, fiindcă avea o figură răutăcioasă și pentrucă, de câte ori se uita la mine, se strâmba ; ceea ce a făcut într'o zi să-mi pară grozav de bine, când am văzut pe d-l Udrea c'odată mi-l înfașcă de urechi și-l toarnă „la bancă“.

Turnatul la bancă era teribil. Micul vinovat era așternut cu pieptul pe capătul băncii, un monitor îl ținea bine de grumaz, altul de picioare și domnu-i trăgea cu varga la spate, ca să gonească mintea la cap. Uneori domnu se 'nfuria strașnic de țipetele nenorocitului de copil ș'atunci vergile se rupeau una după alta și asta-l necăjea și mai rău pe domnu, vezi bine.

— Cambur, să-mi aduci mâine douăzeci de nuele bune ; să nu te mai văz cu pae de astea, că-ți rup urechile. Ai înțeles ?

— Am înțeles.

Și a doua zi, băiatul *butnarului* dela Podul Verde, Camburachi Gogoloș, venea cu maldărul la spinare.

Ce ochi de drac impelițat avea Mogâldea : ca un *viezure* își răsucea capul, o clipă nu avea astâmpăr. Băieții îi ziceau „Michiduță“. Eu nu puteam pricepe unde dispărea el în timpul recreației ; întotdeauna o *sbughea* pe poartă cu câțiva tovarăși și când se întorceau, aveau și ei un aer *misterios* și viclean...

Știam că „tata“ lui Mogâldea e legător de cărți și că șade peste drum de școală. Noi auzisem că „Michiduță“ are *dugheană* în *gârliciul* unei pimniți ; dar fiindcă eu apucasem din capul locului să mă uit la el cu sfială,

ceea ce neapărat îl făcu să mă privească de sus, se stabilise dela sine între noi amândoi un fel de mică dușmănie, care ne îndârjea și ne strângea pumnii pe sub bancă, în așteptarea surdă a unei definitive încercări de forțe pe dealul Țuguetei. Nu știu de ce mi-era frică de el, deși era mai mic decât mine. Imi intrase în cap că are să mă umilească. Dar, într'o zi, *am reperțat* o victorie, de care și astăzi, dacă mi-aduc aminte, par'că mă umple un sentiment de mândrie. Domnu Udrea ne explicase „prinderea lui Iisus în grădina dela Ghetsemani”.

— Care știe s'o spuie și el așa ?

Un moment de profundă tăcere. Era primăvara ; băeții se uitau la un zarzăr bătrân care înflorise de vreme.

— Spune.

„Domnu” își lăsă plictisit capul pe mână ; *monstrul* dela banca întâia imi aruncă o căutătură infernală. Imi dresai glasul și începui...

Frumos trebuie s'o fi depănat eu — căci Domnul Udrea își ridică odată capul și-mi spuse un „bravo, piciule”, care-mi aduse tot sângele în obraz.

— Spune-o și tu Tăbârcă.

Modestia la o parte... n'avea de-a face.

— Ieși afară, măgarule. Ia-ți și catrafusele deacolo, *spurecăciune*. Treci piciule, în locul lui... Așa, și poartă-te frumos.

— Iată-mă-s monitor pe banca VII-a.

Multe bucurii am avut de atunci, multe *emoțiuni* mari și fericite am apucat în fuga vieții, dar fericit și mândru ca'n ziua aceea nu m'am simțit niciodată. După ce-mi așezai cărțile și caetele în bancă, înaintai capul și-mi numărăi supușii : erau opt.

Mă mai uitai bine ; da, în celălalt capăt al băncii care se chiema coada... pricepeți de ce, era chiar el *smollul* și micul Mogâldea. De astădată nu se mai strâmba la mine.

Mi se păru un an până să aud clopoțelul.

Așa dar Michiduță era „în șadă“ la mine; dimineața și deamiaza eu îi priveghiam caetele, eu îi puneam notă la învățatură și la purtare, în catalogul meu, scris de „Moșu Petrachi“ cu cele mai frumoase litere gotice, ce am putut să văd vreodată. Să fii student în clasa II-a primară și să ai — pe lângă această onoare — și opt băeți „in șadă“ mi se pare că e de ce să te fudulești. Vă puteți inchipui cât de adânc *ofensat* m'am simțit, când un ticălos de alvițar mi-a strigat într'o zi dela spate: „Hei, măi băețăș, iți pică batista!“ M'am întors firește să văz ce e: îmi atârna ceva, dar nu era batista. Alvițarul putni de răs. Ce dobitoc... să-și bată joc de un monitor! Dar și mama, zău, pe semne că nu mai știa altă croială de pantaloni!

— Hai, nu vrei să vii cu noi?

— Unde?

— La mine... la dughiană...

Ce limpede mi s'arată acum în minte... sunt două zeci și șase de ani... Toate se dau la o parte... văd căsuța lui Mogâldea, o babă stă la fereastră și se uită cu drag la noi, o bură de ploaie ne lustruește ghiozdanele de glanț, aud poarta dela portiță și pe Michiduță *răstindu-se*, eră la el acasă:

— Da haide, intrați, ce dracu.

Și mergem cu toții în fundul ogrăzii, o rață leșească fuge înaintea noastră, măcăind speriată... Michiduță scoate o cheie din buzunar, descuie lacătul și dă ușa la o parte. O, ce minune! Cine l-ar fi crezut așa de bogat?... Pe poliți albe de brad, de o parte și de alta, în gârliciul pivniții, toate bunătățile pământului... și cu ce rânduială așezate! În cutioare de carton: rahat, smochine, roșcove, halva, migdale, *cofeturi*... Ochii lui Michiduță sticlesc ca de pîsică. Ne așezarăm jos pe treptele gârliciului!

— Dă-mi de șase parale cofeturi de cele galbene...

Pe tăvițe de mucava micul negustor își servește

mușterii cu o indemânare care mă uimește; el cântărește tot ce dă...

— Da, tu... ce vrei? spune.

Eu mă uit țintă c'o poftă de care mi-e rușine, la un *boțisor* de icre negre, cât o nucă, așezat frumos pe o frunză de viță. Mă gândesc că n'am niciun gologan; și-mi lasă gura apă.

— Te cred, drăguță, dar sunt cam scumpe!... Ai parale?

De unde a știut Michiduță că eu poftesc la icre?...

Ș'apoi de ce mi-o fi vorbind așa peste picior? Recunosc că el e cel mai bogat și mai fericit copil din lume, și simt pentru el o admirație pe care-mi dau toată osteneala s'o ascund, dar și eu sunt monitor... și mâine eu îl ascult, eu îi pui notă...

O, nelegiuit *conrupător* de suflete, ispită *infernală*!

Cu vârful briceagului, trei firimituri cât grăuntele de păpușoiu, numai trei firimituri... uscate, pline de colb. N'am mâncat icre așa de bune de când sunt!... Nenocitule, îți mănânci conștiința și gloria ta de monitor!

* * *

— Banca a șaptea!... Cum a mers Mogâldea?

— Bine, Domnule!

— Ce notă i-ai pus la Geografie?

— Prima.

— Ce spui frate? Ia ieși Mogâldea la hartă. să văd și eu minunea asta!

În clasă s'a făcut intunec... și n'am mai știut nimic. Când m'am deșteptat, eram în genunchi la tablă, urechile îmi ardeau ca focul. Michiduță din bancă se strâmba la mine, iar eu aveam sentimentul că mor.

EXPLICAREA CUVINTELOR:

butnar = dogar (mold.).

viezure = bursuc.

a sbughi = a porni repede, în fugă, și pe furis.

misterios = tainic.

dughiană = prăvălie (mold.).

gârlieiu = gura pivniței.

a îndârji = a întărâta, a înăspri.

a repurta = a câștiga.

monstru = ființă impotriva firii, om grozav de rău, de urit.

modestie = lipsă de pretenție, rezervă, moderațiune.

spurcăciune = necurătenie, murdărie, vorbă de ocară.

emoțiune = mișcare sufletească, agitație, impresiune.

smolil = oacheș, intunecat.

„*în șadă*“ = în grupă.

ofensat = jienit, insultat.

a se răsti = a vorbi tare și oarecum supărat.

cofeturi = bomboane mici.

bofișor = cocoloș, ghemotoc.

conrupător = stricător.

infernal = din infern, uin iad.

ALEXANDRU VLAHUȚĂ.

S'a născut în 1858, la Pleșești, în jud. Tutova, din părinți răzeși. A scris poezie și proză.

Mure iubitor al Neamului său, își arată această iubire mai ales printr'o milă infinită și prin continue preocupări față de pătura fărănească. În scrierile sale, apare adeseori ca un cugetător, alle ori ca un bun sfătuitor către bine, adevăr și dreptate.

A fost bun prieten cu Delavrancea, Caragiale și Coșbuc.

A murit la București, în 1919.

ZIDĂRAȘUL PE MOARTE.

Ed. de Amicus

Bietul zidăraș e greu bolnav. Profesorul ne-a spus să ne ducem să-l vedem, și *plănuirăm* să mergem împreună: Garrone, Derossi și eu. Și Stardi ar fi venit, dar, — fiindcă profesorul ne-a dat la compunere descrierea „Monumentul lui Cavour“ — ne spuse că trebuia să viziteze monumentul spre a-i face descrierea mai deplină. Poftirăm și pe îngâmfatul cela de Nobis, doar să vedem ce ne-o spune; și ne răspunse: Nu, și nimic altceva.

Votini însă se scuză. Poate că-i era frică să nu-și murdărească hainelă de var. Ne duserăm după ce ieșirăm dela școală, seara, la patru. Ploua cu găleata. Pe stradă, Garrone se opri și ne spuse cu gura plină de pâine:

— Ce să-i cumpărăm? și-și sună cei doi gologani din buzunar. Puserăm fiecare câte zece bani și-i cumpărarăm trei portocale mari.

Ne suirăm în mansardă. Înainte de a intra, Derossi, își scoase medalia și o puse în buzunar. Îl întrebai de ce face asta:

— Nu știu, răspunse, dar să nu pară că-mi dau aere... cred că e mai cuviincios să intru fără medalie... Băturăm în ușe. Ne deschise tată-său, omul acela care părea un uriaș. Era turburat la față și părea înspăimântat.

— Cine sunteți? întrebă el.

Garrone răspunse:

— Suntem tovarăși de școală ai lui Antonio, și îi aducem trei portocale.

— Ah, bietul Tonino! exclamă zidarul clătinând din cap, mi-e teamă că nu va mai putea să mănânce portocalele voastre! Și se șterse la ochi cu dosul palmei. Ne pofti să intrăm și pătrunserăm într'o odaie de man-

sardă, unde zărirăm pe „zidăraș“, care dormea într'un pătuc de fier. Mama sa sta lângă pat cu capul în palme și de abia se întoarse să ne privească. Pe un perete erau agățate pensule, un *târnăcop* și un *ciur* de nisip. Pe picioarele bolnavului era întinsă haina zidarului, albă de ipsos. Bietul băiat slăbise de tot la față, era alb ca varul, cu nasul ascuțit și răsuflarea îi era greoaie. O, dragă Tonino, așa de bun și vesel, micul meu tovarăș de clasă, ce rău îmi pare de tine, și ce n'aș da să te văz făcând iar botul de iepure, sărmane „zidăraș“! Garrone, îi puse o portocală pe perină, lângă față. Mirosul îl deșteptă, o apucă numai decăt, dar apoi o scăpă jos și se uită țintă la Garrone:

— Eu sunt, spuse acesta, Garrone, nu mă cunoști?

El zâmbi ușor de tot și ridică încet de pe pat mânuța lui scurtă și o întinse lui Garrone, care o luă între ale sale și și-o puse pe obraji, spunând:

— Curaj, curaj, — zidărașule! Te vei vindeca curând și te vei întoarce la școală și profesorul te va așeza lângă mine, ești mulțumit?

Dar zidărașul nu răspunse. Mama sa isbucni într'un plâns cu hohote:

— Oh, bietul meu Tonino! Bietul meu Tonino! e așa de cuminte și bun și Dumnezeu vrea să mi-l ia!

— Liniștește-te, îi strigă zidarul disperat, liniștește-te pentru numele lui Dumnezeu, altfel simt că inebunesc.

Apoi ne spuse mâhnit:

— Duceți-vă, duceți-vă, băieți, vă mulțumesc, duceți-vă! Ce o să faceți aici? Mulțumesc, duceți-vă acasă. Băiatul închise ochii și părea mort.

— Ai nevoie de vre-un serviciu? întrebă Garrone.

— Nu, copil bun ce ești, mulțumesc, răspunse zidarul. Duceți-vă acasă!

Și spunând acestea ne duse până la ușe și ieșirăm. Dar nu ajunserăm nici pe la jumătatea scării, când îl auzirăm strigând:

— Garrone, Garrone!

Ne suirăm iar în grabă câte-și trei.

— Garrone, strigă zidarul schimbat la față, te-a chemat pe nume... De două zile n'a spus nicio vorbă. Ah, Doamne sfinte, de ar fi un semn bun.

— La revedere, ne răspunse Garrone, eu rămâiu, și se repezi în casă cu tatăl.

Derossi avea ochii plini de lacrimi.

li spusei :

— Il plângi pe zidăraș?

— A vorbit, deci se va vindeca.

— O cred, răspunse Derossi, dar nu mă gândeam la dânsul... mă gândeam cât e de bun și ce suflet ales are Garrone...

din „Cuore“.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

A plănui = a face planuri, a pune de gând.

târâncop = instrument, cu care se sapă pământul, în formă de T.

ciur = sită mare, cu găurile mai mari.

DOMNU' TRANDAFIR.

Mihail Sadoveanu

Și cu cât mă apropiam de locul unde m'am născut, cu atât se deșteptau amintirile copilăriei, vii și luminoase, par'că răsăreau din împărăția uitării, prieteni pierduți, care mă salutau cu zâmbete de bunătate.

Când intrarăm la Moțca în codru, *zvoana* de glasuri din trăsură se potoli ca printr'un farmec. Caii mergeau la pas și, în liniște, ascultam freacă-tul ușor al desigurilor. Par'că era un cântec, și par'

că-mi venia să dorm. Și dintr'odată, dintre chipurile trecutului care mă cercau unul după altul, unul rămase mai deslușit, și-i zâmbii cu dragoste, în *piroleala* care mă copleșea.

Era domnu', domnu' Trandafir, învățătorul meu.

Nu-l văzusem de mult pe domnu' Trandafir. Imi închipuiam că e pensionar, că trebuie să fi îmbătrânit. Eu îl vedeam însă tot ca odinioară, nalt, poate pentru că noi eram prea mici, bine legat, cu o mustăcioară neagră pe care și-o tundeă totdeauna scurt, zâmbind cu bunătate, încruntându-se câte-odată, insuflându-ne un respect nemărginit.

Toate patru clasele erau grămădite într'o odaie lungă. Unora din băeți le da teme, pe alții îi asculta. Când explica, ascultam toți; și istoriile minunate cu Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul le-am știut chiar din clasa întâia.

Mai cu seamă explicațiile la istorie erau minunate. Pe sub tavanul îngust al clasei treceau eroii altor vremuri în cununile lor de neguri. Îi urmăream înfiorat, auzeam par'că freacățul luptelor și, acasă, îi visam o noapte întregă.

Uite, și acuma mi se pare că Domnu' nostru a fost un om deosebit. Îi scânteiau privirile și era și el mișcat când ne spunea despre mărirea strămoșilor. Când făcea un semn cu mâna, așa într'o parte, par'că ridica o perdea de pe trecut, și eu vedeam tot ce spunea glasul lui... Și când mă gândesc bine, când judec cu mintea de acum, când caut să adun unele fapte pe care atunci, copil, le treceam cu vederea, găsesc cu mirare că Domnu' era un om foarte necăjit, *hărțuit* de nevoi, hărțuit de administrație, că își ducea cu greu gospodăria lui, că venea de multe ori amărît, ca să ne dea cu dragoste învățătura de toate zilele.. Dar atunci nu, n'avea altă grijă decât să ne spuie istorii mișcătoare.

Domnu' nostru ne-a învățat rugăciuni, ne-a învățat

cântece care erau așa de frumoase pentru copilăria și pentru sufletele noastre, deși nu le înțelegeam bine; ne-a învățat să credem și în alte lucruri, în trecutul și în vrednicia noastră, lucruri pe care mulți le batjocoreau în acea vreme; ne-a învățat multe, de care aminte nu ne mai aducem, dar care au rămas în fundul sufletului ca semințe bune ce au înflorit bogat mai târziu...

Imi aduc aminte... într'o seară ne stănseserăm la școală, la impletit *panere*. Ședeam în *cerdac*, în *cerdac* la Domnu', și unul spunea o poveste. Era o liniște mare în împrejurimi în primăvara aceea și departe, spre Siret, se auzea, abia se auzea un cântec de fluer. Umbrele inserării ne învăluiră, povestitorul tăcu, și noi rămaserăm fără vorbe cu Domnu' în mijlocul nostru, ascultând adierea depărtată a *cavalului*.

Deodată Domnu zise.

„Măi băeți, stați, c'am să vă citesc și eu o poveste“...

Și a așezat în geam, pe dinlăuntru, o lampă, și în lumina ei, acolo între noi, ne-a citit Harap-Alb al lui Moș Creangă.

Glasul lui curgea domol și basmul ne fermeca pe toți ca un cântec frumos. Povestea mi-a rămas adânc săpată în suflet și, mai târziu, când am citit-o într'o odăiță scundă, în Iași, pe când făceam liceul, am stat mult și m'am gândit la seara când o cetea învățătorul, m'am gândit la o altă poveste senină, a copilăriei mele...

Imi aduc aminte ce *zarvă* a fost când, într'un rând, s'a svenit că pe domnul nostru are să-l mute într'o altă comună, peste Siret. Ne am strâns seara toți băeții, am vorbit, unii plângeau, și am luat o hotărâre mare, să ne ducem și noi cu Domnul peste Siret.

Dar Domnul nu s'a dus nicăeri; a rămas acolo pe pământul nostru; și în pământul nostru l-au îngropat.

I-am văzut mormântul. O cruce de stejar, inegrită de ploii; deasupra un brad, care fășăie la cea mai ușoară

sufflare de vânt. Flori sălbatice pe pământul negru. Pe cruce o tăbliță: „Aici odihnește robul lui Dumnezeu Neculai Trandafir...” și celelalte cuvinte nu se mai cunosc, le-au șters ninsorile și ploile.

din volumul „Nuvele”.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

zvoană = zvon, zgomot amestecat, invălmășit.

piroteală = moleșeală, somnolență.

hărțuit = necăjit, atacat, sfârtecat.

paner = coș.

cerdac = balcon. pridvor ce imprejmuiește casele țărănești.

caval = fluer mare ciobănesc cu cinci găuri.

zarvă = larmă, tumult.

MIHAIL SADOVEANU

Moldovean de origine, s'a născut la Pașcani, în 1880, dintr'un tată avocat. A început să scrie de timpuriu. Este cel mai fecund scriitor și cel mai mare povestitor de astăzi. Povestirile lui sunt sau scurte întâmplări puternice și caracteristice, schițe, sau întâmplări mai complicate, nuvele, sau povestiri de lungă durată, romane.

M. Sadoveanu se arată ca un bun cunoscător al sufletului omenesc și mare meșter al cuvântului. Pune multă duioșie în povestirile sale. Zugrăvește în culori vii și puternice, natura. Iși ia subiectele fie din viața celor umili și necăjiți, a țăranilor, a muncitorilor, a funcționarilor, fie din trecutul istoric, boerese ori haiducece. Povestirile lui M. Sadoveanu atrag și captivează.

Astăzi, scriitorul este membru al Academiei Române și trăiește din produsul scrisului său.

HARAP ALB.

Ioan Creangă

...Mai merge el cât merge, și când la poalele unui codru, numai iată ce vede o *dihanie* de om, care se *părpălia* pe lângă un foc de douăzeci și patru de stânjeni de lemne, și tot atunci striga cât îl lua gura că moare de frig. Și-apoi, afară de asta, omul acela era ceva de speriat: avea niște urechi *clăpăuge* și niște buzoae groase și *dăbălăzate*. Și când sufla cu dânsele, cea de deasupra se răsfrângea în sus peste *scăfârliu* capului, iar cea de dedesubt atârna în jos de i acoperea pânțele; și ori pe ce se oprea suflarea lui, se puneă promoroaca mai groasă de-o palmă. Nu era chip să te apropii de dânsul, că așa tremura de tare, de parcă-l *sghihuia* dracul. Și dacă'r fi tremurat numai el, ce ți-ar fi fost! dar toată suflarea și făptura de prin prejur îi țineau *hangul*: vântul gemea ca un nebun, copacii de prin pădure se vâicăreau, pietrele țipau, vreascurile țiuiau, și chiar lemnele de pe foc pocneau de ger, iar veverițele *gavozdite* una peste alta în scorburi de copaci, suflau în unghii și plângeau în pumni, blestemându-și ceasul în care s'au născut. Mă rog, foc de ger era, ce să vă spun mai mult!

Harap Alb numai o țără cât a stat și s'a uitat, a lăcut țurțuri la gură, și neputându-și stăpâni răsul, zise cu mirare:

— Multe mai vede omul ista cât trăește! Măi *tarlorule*, nu mânca *haram* și spune drept: tu ești Gerilă? Așa-i că taci? Tu trebuie să fii, pentru că și focul îngheață lângă tine, de *arzuliu* ce ești!

— Râzi, tu, râzi, Harap Alb, zise atunci Gerilă tremurând, dar, unde mergi, fără mine n'ai să poți face nimica!

— Hai și tu cu mine, dacă vrei, zise Harap Alb. De

abia te-i mai încălzi mergând la drum, căci nu-i bine când stai locului.

Gerilă atunci se ia cu Harap Alb și pornesc împreună. Și mergând ei o bucată înainte, Harap Alb vede altă drăcărie și mai mare: o *namilă* de om mânca brazdele de pe urma a 24 de pluguri și tot atunci striga în gura mare că crapă de foame.

— Ei, apoi să nu bufnești de răs, zise Harap Alb. Măi, măi, măi! că multe-ți mai văd ochii! Pe semne c'aista-i Flămânzilă, foamea, sac fără fund, sau cine știe ce mai pricopseală a fi, de nu-l mai poate sătura nici pământul.

— Râzi, tu, râzi, Harap Alb, zise atunci Flămânzilă, dar unde mergeți voi, fără de mine n'aveți să puteți face nici o ispravă!

— Dacă-i așa, hai și tu cu noi, zise Harap Alb, că doar n'am a te duce în spinare!

Flămânzilă se ia atunci după Harap Alb și pornesc tustrei înainte. Și mai mergând ei o *postată*, numai iacă Harap Alb vede altă minunăție și mai mare: o arătare de om băuse apa dela 24 de iazuri și o gărlă, pe care umblau numai 500 de mori, și tot atunci striga în gura mare că se usucă de sete.

— Măi, da al dracului om ii și ista, zise Harap Alb. Grozav *burduhan* și nesățios gătlej, de nu pot să-i potolească setea nici izvoarele pământului. Mare *ghiol* de apă trebue să fie în mațele lui! Se vede că aista-i prăpădenia apelor, vestitul Setilă, fiul secetei, născut în *zodia* rațelor, și împodobit cu darul suptului!

— Râzi, tu, râzi, Harap Alb, zise atunci Setilă, căruia începu a-i *lășni* apa pe nări și pe urechi ca pe niște *lăptoace* de mori; dar unde vă duceți voi, fără mine degeaba vă duceți.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise Harap Alb, de abia nu te-i mai *linciuri* atâta în cele ape, îi scăpa de blestemul broaștelor, și-i da răgaz morilor să umble,

că destul ți-ai făcut *mendrele* până acum. Ce, Doamne iartă-mă! Li face broaște în pântece de atâta apă.

Și-atunci se ia după Harap Alb și pornesc tuspătru înainte...

...Amu Harap Alb și cu ai săi merg ei cât merg și într'o târzie vreme ajung la împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvântul din poveste, înainte mult mai este. Și cum ajung, odată intră *buluc* în ogradă, Harap Alb înainte și ceilalți în urmă, care de care mai chipos și mai îmbrăcat, de se târâiau ațele și curgeau *oghelele* după dânșii, par'că era oastea lui Papuc Hoge Hoge-garul.

Și atunci Harap Alb se și înfățișează înaintea împăratului Roș, spunându-i de unde, cum, cine, și pentru ce anume au venit. Împăratului i-au fost de-a mirare văzând că niște *golani* au asemenea îndrăzneală, de vin cu nerușinare să-i ceară fata, lie din partea ori cui ar fi. Dar nevoind a le strica inima, nu le spuse nici da, nici ba, ci le dădu răspuns ca să rămâie peste noapte acolo, și până mâine dimineată s'a mai gândi el ce trebuie să facă. Și pe de altă parte împăratul odată chiamă în taină pe un credincios al său și dă poruncă să-i culce în casa cea de aramă înlocată, ca să doarmă pentru veșnicie, după cum pățise și alți pețitori poate mai ceva de cât aiștia.

Atunci credinciosul împăratului se duce repede și dă foc casei celei de aramă pe dedesubt, cu 24 de stânjeni de lemne, de se face casa roșă cum îi jărăticul. Gerilă atunci *năzdrăvan* cum era el, chiamă pe tovarășii săi deoparte și le zice incetișor :

Măi, nu cumva să vă împingă *mititelul* să intrați înaintea mea, unde ne duce omul țapului celui roș, că nu mai ajungeți să vedeți ziua de mâne.

Doar unu-i împăratul Roș, vestit prin *meleagurile* istea pentru bunătatea lui ne mai pomenită și milostivirea lui cea neauzită. Il știu eu cât îi de *priitor* și de

darnic la spatele altora, — numai de nu i-ar muri mulți înainte; să trăiască trei zile cu cea de alaltăeri! D'a-poi fetișoara lui! A zis dracul, și s'a făcut, — bucățică ruptă tată-său în picioare, ba încă și mai și, vorba ceea: capra sare masa și iada sare casa. Dar las'că și-au găsit ei omul! De nu le-oi veni eu de hac în astă noapte, nici mama dracului nu le mai vine!

— Așa gândesc și eu, zise Flămânzilă, și-a pus el împăratul Roș *boii în cârd* cu dracul, dar are să-i scoată fără coarne.

— Ba mi se pare c'a da el și *teleagă* și plug și *otie* și tot, numai să scape de noi, zise Gerilă: vorba lungă sărăcia omului. Mai bine haidem la culcare, că ne așteaptă omul împăratului cu masa întinsă, făcliile aprinse și cu brațele deschise. Măi, ascuțiți-vă dinții și porniți după mine.

Și-odată pornesc ei, teleap-teleap-teleap, și cum ajung în dreptul ușii, se opresc puțin. Atunci Gerilă suflă de trei ori cu buzișoarele sale iscusite și casa rămâne nici fierbinte, nici rece, cum îi mai bine de dormit într'insa. Apoi intră cu toții înăuntru, *se tologește* care unde apucă, și... tac mă chiamă.

Iară credinciosul împăratului, încuind ușa pe din afară cu repegiune, le zise cu răutate:

— Lasă că v'am găsit eu ac de cojoc. De-acum dormiți, dormire-ați somnul de veci, că v'am așternut eu bine! V'iți face *scrum* până mâine dimineată!

Apoi îi lasă acolo și el se duce în treaba lui. Dar Harap Alb și cu ai săi nici nu *bindiseau* de asta! Ei, cum au dat de căldurică, pe loc li s'au muiet ciolanele și au început a se întinde și *a se hârjoni* în ciuda feței împăratului Roș.

Ba încă Gerilă se întindea de căldură, că-i treceau genunchii de gură și *hoșma morocănia* pe ceilalți, zicând:

— Numai din pricina voastră am răcit casa, căci pen-

tu mino era numai bună cum era. Dar așa pățești, dacă te lei cu niște *bicisnici*. Las'că v'a mai *păli* el *berechetul* ista de altă dată! Știi că are haz și asta! Voi să vă *lăfățiți* și să *huzuriți* de caldura, iară eu să crăp de frig! Buuună treabă! Să-mi dau eu liniștea mea pentru *hatărul* nu știu cui! Acuș vă *târnuesc* prin casă, pe rudă pe sământă, *incaltea* să nu se aleagă nimic nici de somnul meu, dar nici de al vostru.

— Ia tacă-ți gura, măi Gerilă, ziseră ceilalți! Acuș se face ziua, și tu nu mai *stînchești* cu brașoave de ale tale! A dracului lighioaie mai ești! Destul acum, că *ne-ai făcut capul călindar!* Cine-a mai dori să facă tovarășie cu tine, aibă-și parte și poarte-ți portul, că pe noi știu că ne-ai amețit! Are cineva cap să se liniștească de răul tău? Ia auzi-l-ăi: par'că i o moară hodorogită; numai gura lui se aude în toate părțile; *hojma tolocănește* pentru nimica toată, curat ca un nebun! Tu, măi, ești bun de trăit numai în pădure cu lupii și cu urșii, dar nu în case împărătești și între niște oameni cum se cade.

— Ia ascultați, măi, da de când ați pus voi stăpânire pe mine? zise Gerilă. Apoi nu mă faceți din cal măgar, că *v'îți găsi mantaua* cu mine! Eu is bun cât is bun, dar și când m'o scoate cineva din răbdări, apoi nu-i trebuie nici țigan de *laie* împotriva mea!

— Zău, nu *suguești*, măi Buzilă? Da amarnic mai ești la viață! zise Flămânzilă. Tare-mi ești drag! Te-aș vâri în sân, dar nu încapi de urechi! Ia mai bine *ogoește-te* o leacă, și mai strânge-ți buzișoarele acasă, că doar nu ești numai tu în casa asta!

— Ei, apoi vorba aceea: fă bine că-ți auzi rău, zise Gerilă. Dacă nu v'am lăsat să intrați aici înaintea mea, așa mi se cade, ba încă și mai rău decât așa! Cine-a face de altă dată ca mine, ca mine să pățească!...

...Gerilă, văzând că toți stau împotriva, se mânie atunci și unde nu trânteste o brumă pe pereți de trei

palme de groasă, de au început a clănțani și ceilalți de frig, de sărea cămeșa de pe dâșii.

— Na! incaltea v'am făcut și eu pe obraz. De acum înainte spuneți ce vă place, că nu mi-a fi ciudă, zise Gerilă râzând cu hohote. Ei, apoi cică să nu te strici de răs! De Harap Alb nu zic, dar voi, *mangosișilor* și *farlasișilor*, de câte ori îți fi dormit în *stroh* și pe *târnomată*, să am eu acuma atâția bani în pungă, nu mai mi-ar trebui alta! Oare nu cumva v'ați face și voi niște *feciori de ghindă* născuți în tindă, că sunteți obraze subțiri!

— Iar cauți sământă de vorbă, măi Buzilă, ziseră ceilalți. Al dracului să fii cu tot neamul tău, în vecii vecilor amin!

— De asta și eu mă *anin* și mă închin la cinstita față dumneavoastră, ca la un codru verde, cu un poloboc de vin și cu unul de pelin, zise Gerilă. Și hai de-acum să dormim, mai acuș să ne trezim, într'un gând să ne unim, pe Harap Alb să-l slujim, și tot prieteni să fim, căci cu *vrajbă* și *urgie*, raiul n'o să-l dobândim.

În sfârșit ce-or fi mai *dondănit* ei, și cât or mai fi dondănit, că numai iacă se face ziuă! Și atunci credinciosul împăratului, crezând că s'a curățit de oaspeți, vine cu gândul să măture scrumul afară, după rânduială. Și când ajunge mai aproape, ce să vadă? Casa cea de aramă, înfocată așa de strașnic de cu sară, era acum toată numai un sloi de ghiață și nu se mai cunoștea pe din afară nici ușă, nici *ușori*, nici gratii, nici obloane la ferești, nici nimica! iar în lăuntru se auzea un *tărăboi* grozav: toți *bocăniau* la ușă cât ce puteau și strigau cât le lua gura, zicând:

— Nu știi ce fei de împărat îi aista, de ne lasă fără scânteie de foc să degerăm aicea. Așa sărăcie de lemne nu s'a văzut nici la bordeiul cel mai sărăcăcios. Vai de noi și de noi, că ne-a înghețat limba'n gură și măduva'n ciolane de frig!

Credinciosul împăratului auzind acestea, pe de o parte l-a cuprins spaima, iară pe de alta s'a îndrăcit de ciudă. Și dă el să descue ușa, nu poate; dă s'o desprindă, nici atâta. Pe urmă ce să facă? Aleargă și vestește împăratului despre cele întâmplate.

Atunci vine și împăratul cu o mulțime de oameni, cu *cazmale* ascuțite și cu cazane pline de *uncrop*; și unii tăiau ghița cu cazmalele, alții aruncau cu uncrop pe la țâtăniile ușii și în borta cheii, și după multă trudă, *cu mare ce hălăduiesc* de deschid ușa și scot pe oașpeți afară.

Și când colo, ce să vezi? Toți erau cu părul, cu barba și cu mustățile pline de promoroacă, de nu-i cunoșteai, oameni sunt, draci sunt, ori alte arătări. Și așa tremurau de tare, de le dărdăiau dinții în gură, iară mai ales pe Gerilă par'că-l *zghihuiiau* toți dracii; *pozne* făcea cu buzișoarele sale, încât s'a îngrozit și împăratul Roș când l-a văzut făcând așa de frumușel.

Atunci Harap Alb ieșind dintre dânșii, se înfățișează înaintea împăratului, zicând:

— Prea înălțate împărate! Luminarea Sa, nepotul prea puternicului Verde împărat m'a fi așteptând cu nerăbdare. De-acum înainte cred că mi-ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră.

— Bine, voinice, zise împăratul, uitându-se la dânșii cam acru oarecum, a veni ea și vremea aceea. Dar acum deodată ia să ospătați ceva, ca să nu ziceți că ați ieșit din casa mea ca dela o casă pustie.

— Par'că v'a eșit un sfânt din gură, luminate împărate, zise atunci Flămânzilă, că ne ghiorăesc mațele de foame.

— Poate ni-ți da și ceva udeală, Măria Ta, zise Setilă, că ne sfârâe gâtlejul de sete...

— ...Mai rămâne îndoială despre asta? zise Gerilă tremurând cumplit. Dar n'aveți știință că înălțimea Sa este tata flămânzilor și al însetaților? Și tocmai de asta

mă bucur și eu, că deabia m'oiu mai încălzi o leacă, bând *sângele Domnului*.

— Ei, tacă-vă gura de-acum, zise Flămânzilă. Destul i-o măciucă la un car de oale. Nu tot *cetărați* pe Măria Sa, că om e dumnealui! Pentru niște sărăcuți ca noi îi greu de făcut trebi de aieste, dar la o împărăție... ca cum te-ar pișca un purice, nu se mai bagă în seamă.

— Din partea mea, mâncarea-i numai o zăbavă, băutura mai este ce este, zise Setilă, și aş ruga pe Luminarea Sa că, dacă are de gând a ne ospăta, după cum s'a hotărit, apoi să ne'ndesească mai mult cu udeala, pentru că acolo stă toată puterea și îndrăsneala, — vorba ceea: dă-i cu cinstea, să piară rușinea. Dar mi se pare că ne-am întrecut cu vorba și Luminarea Sa nu știe cum să ne mai între'n voie.

— Acum de ne-ar da odată ce ne-ar da, zise Flămânzilă, căci mă roade la inimă de foame ce mi-i...

— ...Indată vi s'a aduce și de mâncare și de băutură, zise împăratul, numai de-ați putea dovedi cât voi da eu, că de nu-ți li mănători și băutori buni, v'ați găsit *beleaua* cu mine, nu vă pară lucru de șagă!

— De ne-ar da Dumnezeu tot atâta supărare, Luminarea Voastră, zise atunci Flămânzilă, ținându-se cu mâinile de pânțe.

— Și Înălțimii Voastre, gând bun și mână slobodă, ca să ne dați cât se poate mai multă mâncare și băutură, zise Setilă, căruia îi lăsa gura apă, că, din mâncare și băutură las' dacă ne-a întrece cineva, numai la treabă nu ne prea punem cu toți nebunii.

Împăratul tăcea la toate aeste, îi asculta cu desgust și numai înghițea noduri, dar în gândul său: Bine, bine, cercați voi marea cu degetul, dar ia să vedem cum iți da de fund, v'or ieși toate aeste pe nas. După aceea îi lăsă și se duce'n casă.

În sfârșit, nu trece mult la mijloc, și numai iacă li se

aduc 12 *harabale* cu pâne, 12 *ialovite* fripte, și 12 buți pline cu vin de cel *hrănit*, de care, cum bei câte o leacă, pe loc ți se tae picioarele, îți *steclesc* ochii în cap, ți se'ncleie limba'n gură și începi a bolborosi turcește fără să știi *bechiu* măcar.

Flămânzilă și Setilă ziseră atunci celorlalți:

— Măi, mâncați voi întâi și beți cât îi putea, dar nu cumva să vă puneți mintea cu toată mâncarea și băutura, c'apoi al vostru-i dracul!

Atunci... se pun ei de ospătează și beau cât le trebuie. Dar ce-are a face! Par'că nici nu se cunoștea de unde au mâncat și au băut, că doar mâncare și băuturică era acolo, nu șagă, dă! ca la o împărăție!

— Hai, ia dați-vă deoparte, măi păcătoșilor, că numai ați *crâmpoșit* mâncarea, zise atunci Flămânzilă și Setilă, care așteptau cu neastâmpăr, fiind supti în *coș* de foame și de sete.

Și atunci, unde nu începe Flămânzilă a *cărăbăni* deodată câte o haraba de pâne și câte o ialoviță întregă, și repede mi ți le-a *întulicat* și le-a *forfăcat*, de par'că n'au mai fost. Iară Setilă, dând fundurile afară la câte o bute, horp! ți-o sugea dintr'o singură sorbitură, și răpede-răpede mi ți le-a supt pe toate de-a rândul, de n'a mai rămas nici măcar picătură de vin pe doage.

După aceea Flămânzilă a început a striga în gura mare că moare de foame și a svârli cu ciolane în oamenii împărătești care erau acolo de față. Iară Setilă striga și el cât putea că, crapă de sete și svârlea cu doage și cu funduri de poloboc în toate părțile ca un nebun.

Împăratul atunci, auzind *huet* tocmai în casă, iasă afară, și când vede aeste, își pune mâinile în cap de necaz.

— Măi, măi, măi! Aiștia-s curat sărăcie trimeasă dela Dumnezeu pe capul meu, zise împăratul în sine, plin

de amărăciune. Mi se pare că ia acum mi am dat eu peste oameni.

Harap Alb iasă atunci din mijlocul celorlalți și iar se înfățișează înaintea împăratului, zicând :

— Să trăiți, Luminate Impărate, de-acum cred că mi-ți da fața, ca să vă lasăm în pace și să ne ducem în treaba noastră, căci nepotul împăratului Verde ne-a fi așteptând cu nerăbdare.

Din „Povești“ — „Opere complete“.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

dihanie = fiară, animal sălbatec.

a se pârpați = a se încălzi, a se prăji.

clăpăug = mare și plecat în jos.

dăbălăzat = răsfrânt și scos în afară.

scăfărlie = țeastă, tidvă.

a zghihui = a zgâlțâi, a scutura.

hangul = isonul, tovarășia la cântec.

a găvozdi = a ascunde, a vâri.

tartor = diavol, drac; „mîitcelul“.

haram = blestemat, nemeritat, câștig luat pe nedrept.

arzuliu = arzător, infocat.

namilă = matahală, uriaș, colos.

postată = o bucată de loc (ține cât taie cosașul odată).

burduhan = pânțece, peritoneu (= cămașa de piele ce îmbracă intestinele).

ghiol = lac, baltă.

zodie = ursită, soartă.

lăptoc = canalul ce duce apa la moară.

a se linciuri = a se bălăci, a umbla prin apă.

mendrele = poștele, gusturile, voile.

butuc = grămadă.

oghele = cârpe ce înfășură piciorul în locul ciorapului.

golani = desbrăcat, sărăntoc.

năzdrăvan = cu puteri supranaturale.

meleag = ținut.

prător = folositor, favorabil, prielnic.

a-și pune boii în cârd = a se potrivi cu.

teleagă = căruță cu două roate, *cariolă*.

otic = fierul plugului.

a se tologi = a se tolăni, a se întinde.

scrum = restul unui lucru ars.

a nu bindisi = a nu se sinchisi, a nu-i păsa, a nu duce grijă.

a se hârjoni = a glumi, a se juca.

hoșma = necontenit, mereu.

a morocăni = a dojeni, a muștra.

bicisnic = slab, neputincios, păcătos.

- a păli* = a lovi.
berechet = belșug.
a se lăfăi = a se întinde, a se răsfăța.
a huzuri = a trăi liniștit, a se bucura.
hatâr = favoare, plăcere.
a târni = a trage de păr, a târâi ținând de păr.
incaltea = măcar, cel puțin.
a stinchi = a înceta, a conțeni.
a face capul calendar = a bate capul, a împuia capul.
a tolocăni = a trâncăni, a vorbi de prisos.
a-și găsi mantaua = a-și găsi beleaua.
laie = șatră, ceată de țigani nomazi.
a șugui = a șăgui, a glumi.
a ogoi = a potoli, a liniști, a mângâia.
mangasil = ticălos, netrebnic, păcătos.
farfaril = farfara, flecar, golan.
stroh = paie, scuturătură de fân.
târnomală = rest de fân ori paie rămase după ce au mâncat vitele.
fecior de ghindă = pui de lele.
a se anina = a se agăța.
vrajbă = supărare, ceartă.
urgie = mânia, blestem.
a dondăni = a bodogăni.
ușor = pervazul ușii, ferestrei.
a bocăni = a lovi, boc! boc!
cazma = instrument de fier pentru sfărâmat pietre.
uncrop = apă clocotită.
cu mare ce = cu mare greutate.
a hălădui = a reuși.
poznă = pacoste, comedie, drăcie.
sângele Domnului = vin roșu.
a cetăra = a bate la cap, a stărui.
belea = necaz.
haraba = car mare.
ialoviță = vacă mare și grasă.
hrănil = tare.
a stekli = a străluci (ca sticla).
bechiu = deloc = *neam*.
a crâmpoși = a rupe în bucăți, a ciuguli.
coș = coșul pieptului.
a cărăbăni = a căra, a mânca repede.
a înfulica = a înghiți pe nemestecate.
a forfăca = a tăia cu foarfecele în bucăți; a mustra, a bate.
huet = larmă, târaboiu, zgomot.

PROFESORUL NOSTRU BOLNAV

Ed. de Amicis

Aseară, ieșind dela școală, m'am dus să văd pe profesorul nostru, bolnav. S'a îmbolnăvit de prea multă muncă: cinci ore de lecții pe zi, apoi o oră de gimnastică, apoi alte două la cursurile de seară, adică să dormi puțin, să mănânci în grabă și să te străduiești de dimineață până seară. Și-a *sdruncinat* sănătatea, — așa imi spunea mama. Mama mă aștepta în gang. Mă urcai singur și întâlneai pe scări pe profesorul cu barba neagră, — Coatti — cea care infricoșează pe toți băieții și nu pedepsește pe nimeni. Mă privi cu ochi mari și imită glasul leului, în glumă, dar fără să râdă. Eu tot mai râdeam, pe când trăgeam clopoțelul, la locuința profesorului nostru, — dar mă întristai numai decât, când servitoarea mă pofti să intru într'o odaie ca vai de lume, intunecoasă, unde profesorul nostru era culcat. Sta într'un pat mic de fier... Avea barba lungă. Iși puse o mână streășină la frunte, spre a mă vedea mai bine și exclamă c'un glas drăgăstos: — „Oh, tu ești, Enrico?“ — Mă apropiai de pat... Imi puse o mână pe umăr și-mi spuse: — „Mulțumesc copilul meu! Bine ai făcut că ai venit să vezi pe sărmanul tău profesor! Am ajuns rău de tot, după cum vezi dragul meu Enrico! Ce mai e pe la școală? Ce-ți mai fac tovarășii de clasă? Toți is bine nu-i așa? Merge bine și fără de mine. Nu-mi simțiți cătuși de puțin lipsa, nu-i așa? — lipsa bătrânului vostru profesor... „Voiam să spui că nu“... El imi tăia vorba: — „Lasă, lasă, știu că mă iubiți!“ — Și oftă... Eu mă uitam la mai multe fotografii prinse în perete. — „Vezi? — imi spuse dânsul — sunt portretele școlarilor mei, date de acum vreo douăzeci de ani încoace. Băieți buni; ele imi sunt amintirile. Când va fi să mor, le voi arunca cea din urmă privire, lor, în mijlocul cărora mi-am petrecut

toată viața. Așa că-mi vei da și tu portretul, când vei isprăvi cursul primar?...“ Apoi luă o portocală de pe măsuta de noapte și mi-o puse în mână. — „N'am altceva să-ți dau, — imi spuse, — e darul unui bolnav.“ Mă uitam la dânsul și fără să știu de ce, imi simțeam sufletul *năpădit* de o tristețe nespusă. — „Bagă de seamă... — reluă vorba dânsul, — cred că mă voi face bine, — dar dacă nu mă vindec... Vezi de te întărește la Aritmetică, la care ești mai slab! Fă doar o sfortare; e greu până faci cea dintâiu sfortare, pentrucă ceea ce te face să te lași pradă lenii, nu-i lipsa de pricepere, ci numai închipuirea, sau, cum s'ar spune, ideia fixă, — pe care o ai, că nu vei izbuti niciodată!“... Dar, vorbind, profesorul gălăia, — se vedea că suferă. — „Am niște friguri grozave“, — oftă...

Apoi reluă: — „Deci, ne-am înțeles! Stăruiește mai mult asupra Aritmeticii, asupra problemelor. Nu-ți iese dela întâia dată? Odihnește-te puțin și încearcă din nou. Dacă tot nu-ți iese, odihnește-te iar puțin și apoi ia-o din nou dela început! Și mergi înainte, dar liniștit, fără să te superi, fără să-ți bați capul. Acum du-te! Salută pe mama din partea mea. Și să nu te mai ostenești urcând iar scările până la mine; — ne vom revedea la școală... Și de nu ne vom mai revedea, adu-ți aminte câteodată, de profesorul tău din clasa III-a, care te-a iubit.“ — La vorbele acestea, imi veni să plâng. — „Plea-că-ți capul“ imi spuse. Imi plecai capul pe perină. El mă sărută pe păr. Apoi imi spuse: „Du-te“, — și-și întoarse fața la perete.

Scoborii scările, aproape zburând, căci simțeam nevoia de a îmbrățișa pe mama.

din „Cuore“

EXPLICAREA CUVINTELOR:

- a se strălui* = a-și da mare silință, a se sârgui.
- a-și sdruncina* (sănătatea) = a-și turbura, a-și zgudui.
- a năpădi* = a năvăli, a invada.

EDMONDO DE AMICIS

Scriitor italian, s'a născut în 1846 și a murit în 1907. E un povestitor plăcut și folositor, un sincer sfătuitor spre bună purtare. A scris poezii, romane, schițe patriotice și militare. Dar cea mai frumoasă carte a sa e „Cuore“ (Inimă): o comoară de gânduri alese și sentimente nobile pentru copii și tineret.

DIRECTORUL

Ed. de Amicis

Directorul nostru e înalt, *chel*, poartă ochelari de aur și are o barbă căruntă, care îi cade până la piept.

E îmbrăcat numai în negru și totdeauna încheiat până sub bărbie; și-i așa de bun cu băieții!

Când aceștia intră, tremurând din tot trupul, în cancelarie, chemați pentru vreo greșală, nu-i ceartă, ci îi ia de mână și-i mustră cu atâta blândete, că nu trebuia să facă astfel și că trebuie să se *pocăiască* și să fâgăduiască că vor fi cuminți; și vorbește cu atâta bunătate și c'un glas așa de dulce, că toți ies cu ochii roșii de plâns, mai turburați decât dacă ar fi fost pedepsiți. Bietul Director sosește totdeauna cel dintâi la școală, dimineața, ca să aștepte pe școlari și să asculte plângerile părinților, și seara, când profesorii au și pornit-o spre casă, el tot mai dă câte o raită în jurul școlii, spre a vedea ca nu cumva băieții să se agațe de spatele trăsurilor, sau să se joace în stradă, să-și umple ghiozdanele cu nisip sau pietre; și de câte ori se ivește la vreun colț de stradă, așa de înalt și negru, băieții adunați în stoluri se risipesc în toate părțile, părăsind jocul de penițe sau de bile; și el amenință din depărtare cu degetul, cu aerul său iubitor și trist.

Nimeni nu l-a mai văzut răsând, spune mama, de când i-a murit băiatul, care era voluntar în armată; are totdeauna înaintea portretului lui pe masa din cancelarie.

Voise să-și părăsească slujba, după nenorocirea aceea: făcuse chiar cererea de scoatere la pensie, adresată Primăriei, și o ținea mereu pe masă, și tot amâna ziua când s'o trimită, fiindcă îi părea rău să-și lase copiii. Mai deunăzi părea hotărit, dar tata, care se găsea cu dânsul în cancelarie, îi spusese: — „Ce păcat că pleci, Domnule Director!“ — când tocmai intră un om să-și înscrie un băiat, care trecea dela o altă școală la a noastră, căci își schimbase locuința.

Văzând pe copil, Directorul făcu o mișcare de uimire — îl privi puțin, — se uită și la portretul pe care-l ținea pe masă, apoi trase pe copil lângă dânsul și se uită lung la el. Băiatul acesta semăna *leit* cu fiul său mort. Directorul spuse: — „Prea bine“ — îl înscrie și după ce tatăl și fiul plecară, rămase gânditor. — „Ce păcat că pleci!“ — spuse iar tata.

Și atunci Directorul luă cererea de retragere, o rupse în două și spuse: — „Rămâiu!“...

din „Cuore“

EXPLICAREA CUVINTELOR:

chel = pleșuv, fără păr.

a se pocăi = a-i părea rău, a se căi.

leit = aidoma, întocmai.

O INSPECȚIE

Valeriu Grecu

Aerul cald și *îmbălsămat* de mirosul trandafirilor și al florilor de salcâm năvălește prin ferestrele larg deschise.

Razele de soare se joacă vesele în părul blond al unui copil sau alunecă pe obrajii bucălați și aprinși ai altuia, ori întârzie în ochii negri și adânci ai celuilalt.

Unii repetă lecția, alții își pregătesc caetele, cei mai mulți se joacă, se lovesc sau își aruncă vorbe vesele...

...Deodată, se face liniște. Clasa *se urnește* într'un singur ropot, ca la comandă.

Domnul Ghinea închide ușa, trântind-o ușor. Apoi, cu un aer preocupat se îndreaptă spre catedră și face semn copiilor să se așeze...

...S'au deprins cu domnul Ghinea. Câteodată e sever. Dar obișnuit, se poartă blând, îi iubește și le explică frumos. Zâmbește uneori, „ca un inger“, cum spun copiii. De aceea, s'au bucurat mult la începutul anului, când au văzut că le vine tot domnul Ghinea.

Dar, deatâta vreme de când îl știu, niciodată nu l-au văzut așa de... așa de... Copiii nu-și pot lămuri impresia, dar simt ceva greu în aer. Domnul e schimbat, mai gânditor, mai nervos. Se uită mereu afară pe fereastră, ori din când în când, spre ușă. Cu oare care teamă? Cu sfială?

O umbră de nedumerire și de regret trece prin ochii copiilor... Cum? și domnul Ghinea poate să se teamă? Există ființă de care să-i fie frică domnului Ghinea?

Domnul a isprăvit de însemnat absențele; își trece

degetele prin firele de păr răsfirate pe frunte, bate de câteva ori tactul pe catedră, răsfoește filele cărții, apoi se uită inirebător la monitorul clasei, care așteaptă alături, ținându-l cu ochii lui inteligenți :

— Ce mai e ?

— Ilescu Vintilă n'a scris.

— Lasă, lasă astea azi !... Astăzi avem inspecție.

Ochii copiilor se făcură mari și toți într'o clipă își îndreaptă privirile, sperioși, spre profesor, apoi spre ușă, așteptând cu incredere apariția necunoscutului...

— Ce lecție avem ?

— Ca lecție pentru astăzi, răspunse cu o voce cântătoare micul Barbu Lache — Barba-lată, cum îl porecleau colegii — avem „Bunicul“ de Barbu Delavrancea. Băiatul răsullă ușurat.

De aici, lecția curge domol și măsurat. Intrebările urmează ca o spovedanie : dacă și-au cunoscut bunicii ; ce sentimente are bunicul față de nepoți ; dar nepoții față de bunic ; ce-au simțit ei când erau mici ; ce simt acum, când își aduc aminte.

Elevii răspund liber, cu voce bună și fericiți.

Socotind atmosfera pregătită, profesorul trece la lectură.

— Să citim acum, Ionică !

Ionică — cum îl alintă domnul — e unul dintre cei mai buni școlari. El incede cu vocea sigură, cristalină ca argintul, cu o nuanță de convingere în glas :

„...Se scutură din salcâmi o ploaie de miresme...”

Profesorul intoarse capul spre ferestrele larg deschise. Pe acolo, năvălea puternic înăuntru mirosul crud de iarbă proaspătă, de pământ *jilav*, de trandafiri și de flori de salcâm... Nările i se dilată și el inspiră până în adâncul plămânilor mirosul naturii renăscute la viață.

Un cârd de păsărele, *răsfirate* printre ramurile teilor din fața liceului, se ceartă și chiuie și fac atâta larmă, de parcă au a-și împărți împărăția lumii. Deodată, sfîr ! cu toatele sboară către salcâmi din dosul școalei, ori cine

știe unde, pentru a reveni iarăși peste câteva clipe...

„...*Tată moșule...*, de ce zboară păsările?...”

De ce zboară păsările? se întrecăbă și domnul Ghinea...
De ce zboară gândurile?... Dar viața de ce zboară?...

Și legănat pe aripile visului, se lasă dus departe, își retrăcește într'o clipă copilăria, toată zburdălnicia lui de-atunci și toate *strădanțiile* lui de băiat sărac, până să ajungă aici unde este astăzi, dascăl peste plăpândeale suflete ce-i sunt incredințate lui...

Dar, deodată, se aud pași grei pe sală. Domnul Ghinea tresare; vine inspectorul! Domnul Inspector General Bazil Vasiliu-Corbac: om aspru, care nu glumește! Cuvântul lui e *literă de evanghelie* și o slovă a lui te poate face „*definitiv*” sau te înlătură ca netrebnic din învățământ. E teribil domnul Corbac și nimeni nu-l poate scoate dintr'ale lui, nici clinti dintr'o convingere, bună-rea, ce și-a făcut.

Ușa scârțâie, domnul Ghinea e drept în picioare și toți copiii după dânsul. Dar nu e decât Secretarul. Băgând capul pe ușă, șoptește infiorat: „Vine.”

Copiii amuțesc. Glasul lui Ionică se stinge brusc. Mirsele de afară năvălesc *nezăgăzuite*, iar din depărtare se aude *sporovăind* stolul de păsărele...

După câteva momente de chinuitoare așteptare, ușa se deschise solemn, domnul Inspector general Bazil Vasiliu-Corbac intră grav, iar în urma lui pășește mărunț, directorul.

Inspectorul pare cu atât mai scurt, cu cât Directorul e mai înalt; cu atât mai gros, cu cât Directorul e mai deșirat; cu atât mai chel, cu cât Directorul își poartă cu mai multă mândrie părul ca peria.

Domnul Director își roade mereu mustața, domnul Inspector și-o ține mereu în sus, ca odinioară *Kaiserul*. Domnul Director privește mereu în pământ, parcă de-acolo ar trebui să răsară marea taină a vieții; domnul Inspector își răstoarnă capul pe spate și privește drept în

ochii omului, când nu se uită de sus în jos. Fruntea lui se repede semeț în aer, strălucind ca o *cupolă* fără sfârșit; fruntea Domnului Director se pierde undeva între sprâncenele rare și *stuful de păr*.

Înaintând spre catedră, domnul Inspector general înclină ușor din cap în semn de răspuns la salutul profesorului. Prin minte îi scapără ca o fulgerare *crâmpes* din rapoarte.

Întinzându-i mâna și cântărindu-l din ochi, îl întreabă din vârful buzelor:

— Domnul Titu Ghinea?

Ars de *mâna de ghiață* a inspectorului și străpuns de privirile lui de oțel, domnul Ghinea simte un nod urcându-i-se în gât. Il învinge totuși:

— Da...

— Bine. Vă rog, continuați.

Refuzând tacit scaunul ce i se oferise, domnul Inspector se duce de se așează într-o bancă din fund, având în dreapta pe Ioniță Lăutaru, fiul unui meșter cobzar, iar alături, spre stânga pe domnul Director, ca o umbră.

Ah! cât venin îi face profesorului apropierea Inspectorului de Ioniță Lăutaru! De nu l-ar întreba ceva: cu siguranță, are să facă vreo *boroboață*. Dar așa îi trebuie! De câte ori n'a vrut să-l lase repetent, ori să-l dea afară din școală pentru lenevie! Dar totdeauna a lăsat-o moale, căci toți colegii sunt îndrăgostiți de meșteșugul cobzarului, decât care nimeni nu știe să țină mai bine hangul la jocuri și petreceri. Dar acum, s'a isprăvit! Dacă apucă de deschide gura, nu se mai *urnește* dintr'a „patra“, aici îi putrezesc oasele.

Aceste și alte asemenea gânduri îi fulgeră domnului Ghinea prin minte când spune copiilor, cari fuseseră uitați în picioare, să stea jos.

Reia întrebările dela capăt. Lecția se desfășoară corect și metodic, ca sfoara pe ghem, cu mai multă lenițiune ca înainte. Dar profesorul simte că ceva *fluid* îi scapă printre degete, și vede cum o dungă tot mai

adâncă se ivește între sprâncenele stufoase ale Inspectorului întunecându-i fruntea senină.

Ce n'ar da domnul Ghinea să se sfârșească odată ora aceasta, care îi hotărăște definitivatul și tot viitorul!

Elevii răspund, dar răspund sfios, îngânându-se, încercând frazele și *îngăimând* cuvintele. Au ajuns la lectură.

Și iarăși răsună, picurând dulce vorbele lui Delavrancea, ca niște note de *piculină* :

„...*Se scutură din salcâmi o ploaie de miresme*“...

Inspectorului i se pare că nu are destul spațiu. Prezența Directorului îl supără. Se pleacă scurt către dânsul și-i șoptește :

— Dacă ai lucrări de cancelarie, nu-i nevoie să-ți pierzi vremea aici. Și apasă pe ultimul cuvânt.

Directorul înțelege și se strecoară printre bănci ușor ca o umbră.

— „*Tată moșule..., de ce sboară păsările?*“

— „*Fiin'că au aripi...*“

— „*Păi rațele n'au aripi? de ce nu sboară?*“

— *Sboară, zise băiatul, dar pe jos.*“

Un chiot izbucnește afară. Inspectorul tresare și se uită împrejur... Sute de păsărele s'au adunat sub ferestrele clasei și țin *sobor* mare prin tuișurile de trandafiri; prin teii dela poartă sau prin salcâmi de din dos. Dar mai ales răsună voios strigătele unui *cintez* ori *scatiu*, care parcă înălța un imn de slavă creatorului.

Din când în când, câte o rândunică întârziată atinge în zbor ciripind, pervazul ferestrei și se pierde apoi în căutarea vechiului cuib.

Domnul Inspector ascultă uimit cântecele de afară, respiră cu nesaț și. privește... Privește rândunica. . privește cerul... privește duhul naturii...

Acum privește raza de soare jucăuse ce-și face de lucru prin bucelele copiilor: unora le dă strălucirea *noptatică* a păcurii, altora le incunună fruntea cu roșul

aprint al arămii, altora le preface părul în valuri de mătăsa păpușoiului abia deschisă la sfântul sărut al luminii.

Mirosul de trandafiri și mireasma florilor de salcâm îi invadează și-i imbată sufletul. Aspiră... aspiră într'una... aspiră cu nesaț... I se pare că întinerește și fără vrere, se mută cu treizeci de ani în urmă, când era și el un dascăl tânăr și începător, ce pășea cu fiiorul artei pe catedră...

„Ce faci, domnule Inspector? se surprinde întrebându-se singur, jumătate zâmbind, jumătate îngrijorat.

Îi trebuie o preocupare serioasă. Deschide larg servieta, răsfoiește dosarul, alunecă peste câteva pagini pline de laudă, stăruie increțindu-și fruntea asupra celor două-trei locuri unde se însemna oarecari slăbiciuni...

...Trebuie să-și facă note. Altminteri nu poate eși un raport serios. Scoate o foaie albă și un creion și scrie sus, mare și citeț :

„*Bunicul*“ de Barbu Delavrancea

Lecție pentru definitivat a d-lui Prof. Titu Ghinea.

Apoi lăsă creionul pe foaie, își duse mâna la frunte pe care și-o frecă incetșor, și-și rezimă capul pe mână. Tot trupu-i se înfioră de îmbătătoarea mireasmă a naturii.

...Și cântecele, și ciripirile, și strigătele, și chiotele pășărelelor nu mai *contenesc*... Care cântă mai tare? Care e mai departe? Dar care răsună mai frumos? Ce viers are note mai line?... Dar mai duioase?... Dar mai fine?... Dar mai profunde?...

Cu ochii pe jumătate închiși, domnul Bazil Vasiliu-Corbac ascultă... Ascultă și-și adapă sufletul la mirosul de iarbă crudă, de pământ jilav, de flori de salcâm și de trandafiri...

Lectura s'a sfârșit de mult. Domnul Ghinea a prins tot mai mult curaj, iar copiii se simt iarăși ca la ea acasă. Domnul Inspector e bun, ascultă cu drag și nu ceartă pe nimeni.

...Clopoțelul sună, lecția s'a sfârșit...

Domnul Ghinea zâmbeste fericit cu zâmbetul lui de zile mari, zâmbeste „ca un inger“.

Plin de aer, de soare, de cântec și miresme, Inspectorul se ridică; privirea îi cade cu desnadejde pe foaia albă *străjuită* de creion...

E *stânjenit*. Dar simte că trebuie să spună ceva, să pună o întrebare. Ce lecție a fost? A, da! „Bunicul!“...

Și întorcându-se către Ioniță Lăutaru de alături:

— De ce se iubeau atât de mult bunicul și nepoții, băiețele?

Profesorul devine iarăși grav. Se încrunță. Ajunsese cu bine la sfârșit. Era fericit!... Când iată că trebuie să se împiedice de un *ciot*.

Prin ce minune i-au răsărit în minte versurile lui Eminescu:

„Cum? când lumea mi-e deschisă,
la privi gândești că pot
„Ca întreg Aliotmanul să se 'mpiedice
[de-un ciot?

Și zâmbi la acest gând fugar.

Încurajat de zâmbetul profesorului său, singurul de care se temea, fiindcă el îi hotăra soarta, Țiganul își sticlă dinții albi:

— Fiindcă era primăvară!

Inspectorul se trase puțin îndărăt. Îl privi cu atenție pe băiat. I se părea că l-a urmărit și l-a înțeles... Era primăvară...

Vrând să-și acopere tulburarea întrebă iarăși:

— Dar ce ți-a plăcut mai mult în lecția de azi?

— Mirosul florilor și cântecul păsărilor...

...A doua zi, se putea citi în condica de inspecții: Să fac o *critică*? De prisos! Ce poți spune, când omul și natura își dau mâna pentru desăvârșirea făpturii lui Dumnezeu? O singură mărturisire: „rar mi-a fost dat să trăiesc clipe așa de fermecătoare...“

Numai Domnul Director, citind aceste rânduri, dă din cap cu subînțeles, parc'ar fi vrut să spună: „Domnul Corbac nu mai are mult de trăit... căci domnul Corbac nu mai e bun de Inspector.“

EXPLICAREA CUVINTELOR :

- îmbălsămat* = parfumat.
a se urni = a se mișca.
jilav = umed.
răsfirat = desfășurat, imprăștiat.
strădanie = efortare, osteneală mare.
lîteră de evanghelie = sfânt ca evanghelia.
„definitiv“ = profesor definitiv.
nezăgăzuit = fără zăgaz, neoprit.
a sporovăi = a vorbi mult și fără rost.
congestional = roșu la față.
Kaiserul = împăratul Germaniei Wilhelm II.
cupolă = turlă, turn.
stuful de păr = păr des ca stuful.
crâmpeiu = bucată, fragment.
mână de ghiață rece ca ghiața.
boroboacă = poznă, prostie, faptă rea.
fluid = curgător.
îngăimat = conșuz, incurcat.
piculină = fluer mic de pământ ars.
sobor = sîat, adunare.
cintez = păsărică cântătoare de pădure, pițigoi.
scatiu = păsărică cântătoare cu pene aurii, imită canarul.
noptatic = întunecos, negru ca noaptea.
a conteni = a înceta.
a străjuî = a păzi.
stânjenit = incurcat.
ciol = buturugă, nod de arbore, creangă uscată.
Atiotmanul = Turcimea.
critică = arătarea calităților și defectelor.

UN OM ÎN TOATĂ FIREA

I. A. Basarabescu

„Particularii de clasa întâi, în sala de desen !“

O sală albă, simplă, cu pereții plini de foi de bloc pe care mâini de începători lăsaseră cu ajutorul cărbunelui urmele stângăciei lor sub formă de jumătăți de nasuri, ochi singuratici, *profiluri banale*, sau schițe de arhitectură școlărească, cu case lucrate după un singur *tipic*, numai în dreptunghiuri, fără *stil* și fără viață.

Sub o poliță lungă de stejar lustruit, stau atârinate câteva reliefuri de ipsos : figuri de *fauni*, chipuri *suave* de copii, ciorchini de struguri și alte felurite modele ; iar pe poliță, înșirate la rând, minuni de ale olăriei naționale gătite cu impestrițări de motive românești, urcioare, ploști, vase pentru flori și străchini.

Mulțimea *candidaților* dase năvală pe ușa care le stase închisă mai bine de un ceas. În câteva minute, băncile se acoperiră până la fund cu băeți și fete de toate vârstele : învățătoare fără diplomă lângă mici liceeni în uniformă, sergenți, plutonieri lângă fete de doisprezece ani, un amestec de capete mici, mari sau țuguiate, cu părul pieptănat sau în neregulă, cu trăsături fine sau *grosolane*, cu o frunte nefiresc de lată sau supărător de îngustă, întocmai ca într'o sală de cinematograful.

Toamna trimitea prin geamurile larg deschise, până în fundul clasei, o adiere de belșug, de porumb strâns în hambare, de fructe coapte. Un sfârșit de Septembrie îmbrăcat în aur, copilăros și fraged ca o zi de Mai după ploaie.

Un băiat dela cancelarie, călcând *tanloș*, trecea din bancă in bancă, punând pe coala de hârtie a fiecăruia, stampila liceului.

Dela o biserică din apropiere se auzea trăgând clopotele, pentrucă a doua zi era Duminică. Cântecul lor mânăstiresc aducea in clasă fiori de zi mare. S'ar fi părut că e săptămâna Paștilor, dacă un tei bătrân dela fereastra din fund nu și-ar fi tremurat pe pânza albastră a cerului câteva ramuri cu frunze rare, îngălbenite, pline de neastâmpăr.

In locul profesorului de științe, care era bolnav, directorul veni in clasă cu un necunoscut. *Povățui* pe toți cei de față să asculte de domnu'doctor, strânse prietenos mâna acestuia și plecă.

In ochii tuturor sclipeau lumini de bucurie. Profesorul titular era un om rău, care nu iubea copiii. La concursul pentru catedră, nu-l întrebasese nimeni dacă-i sunt dragi.

Domnu Doctor dete subiectele, rugă pe candidați să se poarte cinstit, se plimbă puțin prin clasă, uitându-se la nimicurile din perete și incepu să cerceteze pe rând chipul fiecăruia.

O albină mânăta de instinctul iernei apropiate, caută adăpost, cercetând călimările, speriiind fetele... Dacă nu le-ar întuneca teama de necunoscut și de note rele, ceasurile acestea de lucru la probele scrise, de muncă in comun a minților tinere, ar inota in desăvârșită liniște și poezie.

Privirile distrate ale doctorului urmăriseră mult timp jocul vântului in frunzele galbene ale teiului dela fereastră. Dar cu încetul ele fură prinse spre mijlocul băncii a cincea de o faptă care la început il necăji, iar in urmă il făcu să zâmbească: Un om in toată firea copia fără sfială dela vecina lui, o fată *pipernicită*, cu ochii mici și obosiți, cu părul castaniu și neingrijit, cu degetele dela mână mai subțiri și mai galbene decât tocul de os cu care scria.

Ce lipsă de obraz — se gândi doctorul — să furi munca unui copilaș, să te bucuri ca un trântor de avutul *agonisit* cu cine știe câtă trudă de o fetiță de unsprezece ani.

Figura omului în toată firea avea însă ceva care pusese stăpânire pe doctor și-l făcea să amâne mereu muștrarea : niște mustăți groase, pe care teama de a nu fi prins i le *mototolise* cu totul sub nas. Scriind, el își țuguiase buzele mult, fără să-și dea seama și le mișca într'una, mestecând ca un copil când sugă.

Numai când și alții din clasă începură să bage de seamă, doctorul se ridică dela locul lui, se opri în fața băncii întâia, și întinse mâna spre locul acela, vorbind de departe :

- Domnule, cum te cheamă pe dumneata ?
- Matei Stelian.
- Ești slujbaș undeva ?
- Da. Telegrafist la calea ferată...

Vecinul fetei cu ochii mici avea fruntea imbrobonată de sudoare ; iar în colțul gurii lui încremenise la adăpostul mustăților o zâmbire batjocoritoare, pe care numai cine nu știe ce este disperarea poate săvârși nedreptatea s'o osândească.

Dar Doctorul era om încercat și cuminte. Pricepu încurcătura și se întoarse iute către fată :

— Bine, fetițo, tu nu ești în stare să-ți păzești înscrisul ? Dacă dumnealui nu se sfiește să copieze dela tine, învață-l tu cel puțin minte. Fă-l să simtă că te fură, fă-l să priceapă că e destul de rușinos ca un om mare să se bucure așa de munca unui copil. Sunt sigur că nici nu-l cunoști.

— Ba da...

Și lacrimi mari, ca picăturile unei ploii după secetă, începură să cadă cu repeziciune din ochii mici și stinși ai fetei, de-a dreptul pe bancă.

— Sunteți rude ?

— Da. E tăticu....

O sguuire electrică, venită parcă din scânduri, pătrunse deodată clasa întreagă,

Doctorul își adună toate puterile să se stăpânească. Se sili să alunece spre glumă :

— Bine, dar când ai plecat deacasă nu ți-a spus mama să nu lași pe tăticu să copieze?

Un răs prietenos izbucni — ca o firească ușurare — din toate părțile.

Dar tăticu țuguiase din nou buzele. Intinse gâtul, închise ochii pe jumătate și zise ca dintr'un vis :

— N'are mamă... Suntem singuri...

Doctorul nu mai zise nimic. Fugi îndată spre fereastra din fund, ca și cum l-ar fi chemat cineva acolo. Și stătu de vorbă cu frunzele îngălbenite de tei, până când cel din urmă băiat părăsi clasa.

Când fu singur, incepu să caute printre colile de hârtie iscalite cu numele Matei Stelian și Matei Irina și se duse -- aproape alergând, — în cancelaria directorului.

După o săptămână — când se dete rezultatul — tatăl și fiica își citiră, tremurând, numele pe lista promo-vaților.

Din volumul „Un om în toată firea”.

EXPLICAREA CUVINTELOR

profil = conturul feței văzut dintr'o parte.

banal = obicinuit.

tipic = formă bine stabilită ce nu se poate schimba.

stil = modul particular al artistului de a-și alcătui opera.

faun = zeu pământesc la Romani.

suav = dulce, plăcut.

candidat = aspirant (să treacă examenul particular).

grosolan = necioplit, gros.

lanșoș = semeț, mândru.

a povățui = a sfătui.

pipernicit = mic, nedesvoltat.

a agonisi = a aduna, a câștiga.

a motololi = a ghemui, a grămădi.

CEA DIN URMĂ LECȚIE

În dimineața aceea întârziaseam mult și mă temeam să nu mă certe Domnul Diacu, care ne spusese c'o să ne asculte despre atribut și complement, și eu nu știam nimic.

Ce cald și frumos era!

Se auzeau *mierloii* dela marginea pădurii și pe câmpul din fața fabricii, Nemții făceau instrucție. Toate acestea mă ispiteau mai mult decât atributul și complementul. Dar mă *înfrânai* și dădui fuga la școală.

Trecând prin fața Primăriei, văzui multă lume adunată, care cetea o hârtie lipită pe perete. De câteva luni ne veneau de acolo toate știrile rele: lupte pierdute, rechiziții, ordine de-ale comandaturii germane, și, fără să mă opresc, mă gândeam:

— Ce o mai fi iar?

Pe când treceam șoseaua alergând, fierarul Dragu, care tocmai atunci citea ordonanța cu ucenicul său, îmi zise:

— „Nu te grăbi, băete, o să ajungi prea devreme la școală.”

Credeam că-și bate joc de mine și intrai gâfâind în curtea domnului Diacu.

De obicei înainte de lecție, se auzea zgomot până în stradă: pupitre deschise și închise, lecția repetată cu vocea tare și glasul dascălului care striga: „Tăcere!”, lovind cu linia în catedră.

Mă bizuiam pe acest zgomot, pentru a ajunge la locul meu fără să fiu văzut, dar tocmai azi totul era liniștit ca într'o dimineață de Duminică.

Prin fereastra deschisă, zării pe camarazii mei la locurile lor și pe Domnul Diacu care se plimba prin clasă cu linia la subțioară. Trebuia să deschid ușa și să intru în mijlocul acestei liniști desăvârșite. Vă inchi-puiți cât eram de roșu și cât mi-era de frică:

Domnul Diacu mă privi fără mânie și-mi spuse cu blândețe: „Du-te repede la loc, Nicule, era să începem fără tine.“

Mă dusei îndată la locul meu. Acum deabia îmi dăduri seama de cele ce se petreceau în jurul meu și văzui că domnul Diacu purta haina lui de sărbătoare. De altfel, întreaga clasă avea o înfățișare neobișnuită și solemnă. Dar ceea ce m'a mirat și mai mult, era că văzui în fundul clasei, în băncile care de obicei rămâneau goale, câțiva oameni din târgul nostru, șezând liniștiți ca și noi: pe bătrânul Timuș cu o mare cocardă tricoloră, fostul primar, fostul factor, și alte persoane încă. Toți păreau triști; iar moș Timuș adusesese cu el un abecedar vechiu, ros, pe care-l ținea deschis pe genunchi.

Pe când mă minunam de toate acestea, domnul Diacu se sui pe catedră, și cu acelaș glas blând și serios, cu care mă primise, ne zise:

— Copii, azi fac cu voi cea din urmă lecție...

A venit ordin dela comandatură să nu se mai învețe decât nemțește în teritoriul *cotropit* de Germani.

Profesorul cel nou va sosi mâine. Astăzi este cea din urmă lecție a voastră, de limba română. Vă rog să fiți cu luare aminte.

Aceste cuvinte mă turburară. Ah! iată ce au alifșat Nemții la Primărie!

Ultima mea lecție de Limba Română!... și eu care de abia scriam omeneste! N'o să mai învăț niciodată! Cât eram de mâhnit din pricina timpului pierdut, a lipsurilor dela școală, ca să umblu după cuiburi de păsărele sau să mă furișez la ghețușul din preajma Argeșului.

Cărțile mele, pe care adineaori le găseam atât de plictisitoare, atât de grele, cetirea, istoria sfântă, gramatica îmi păreau acum niște vechi prieteni, de care nu m'aș putea despărți, fără a suferi. Iar gândul că domnul Diacu are să plece în curând, că n'o să-l mai văz, mă făcea să uit pedepsele ce mi le dăduse. Săr-

manul, în cinstea acestei ultime lecțiuni, își pusese el hainele de Duminică, și acum înțelegeam și de ce acei bătrâni veniseră în clasă. Parcă doreau să arate cât de de rău le pare că n'au venit mai adesea la școală. Era și un chip de a mulțumi profesorului nostru, care de patruzeci de ani nu s'a despărțit de școală.

Cam aceste gânduri mă frământau, când auzii rostindu-se numele meu: imi venise rândul să spun și eu lecția. Ce n'aș fi dat atunci să pot spune fără greșală, tare, limpede, lecțiunea despre atribut și complement. Dar chiar dela început mă încurcai și rămăsei în picioare mâhnit, fără a îndrăzni să ridic capul. Auzeam pe domnul Diacon care-mi spunea:

— N'o să te dojenesc, Nicule, ești destul de pedepsit. În toate zilele spunei: „Eh, am destulă vreme, o să învăț mâine!“ și apoi vezi ce se întâmplă?

...Acesta a fost marele păcat la noi, am tot amânat vecinic învățătura, de azi pe mâine...

Acum, acești oameni au tot dreptul să ne spuie: „Cum voiți să fiți Români când nici nu știți să scrieți ca lumea, limba voastră?... Și în toate aceste nevoi nu ești tu, Nicule, cel mai vinovat. Toți avem partea noastră de vină. Părinții voștri n'au prea ținut să vă instruiască, v'au trimis mai degrabă la câmp sau la fabrică, ca să aibă câțiva gologani mai mult. Oare eu însumi nu am să mă învinuesc de nimica?...

Și apoi din una în alta, Domnul Diacon începu să ne vorbească despre limba românească, spunându-ne că e cea mai frumoasă limbă din lume și cea mai limpede și că trebuie s'o păstrăm — cu sfințenie — între noi, să n'o uităm niciodată; căci, atunci când un popor în *slave*, atâta vreme cât își păstrează limba lui, este ca și cum ar ține cheia temniței sale... Apoi luă gramatica și ne citi lecțiunea. Eram mirat, văzând cât de bine pricepeam. Tot ce spunea, mi se părea ușor, foarte ușor. Mi se părea însă că niciodată n'am ascultat atât de bine

o explicațiune și că nici Domnul Diacu nu și-a dat vreodată mai multă osteneală. S'ar fi spus că înainte de plecare, voia să ne dea toată știința sa și să ne facă s'o pricepem dintr'odată.

Apoi începurăm să scriem. Domnul Diacu ne pregătise pentru ziua aceea tot exemple nouă, prin care erau scrise — cu frumoase litere rotunde — cuvintele: România, Argeșul, Moldova, Oltenia. Par'că erau niște stegulețe ce fâlțâiau în jurul nostru, prin clasă. Toți scriau cu luare aminte și ce liniște era! Nu se auzea decât scârțâitul penițelor pe hârtie. Niște *cărăbuși* intrară pe fereastră, dar nimeni nu se uita la ei, nici chiar copiii cei mai mici, care se căzneau să deseneze liniuțele lor, cu tragere de inimă, ca și cum acestea ar fi fost tot limba românească... Pe acoperișul școlii niște porumbi gungureau încet și mă întrebam: N'o să-i silească oare și pe ei să cânte nemțește?

Din când în când, ridicând ochii de pe caet, vedeam pe Domnul Diacu nemișcat pe catedră, fixând privirea asupra obiectelor din jurul său, ca și cum ar fi voit să cuprindă cu privirea și să ducă cu sine, în sufletu-i îndurerat, toată căsuța școlii...

Gândiți-vă că de patruzeci de ani se găsea aici, în același loc, cu cartea dinainte-i și cu clasa totdeauna aceeași. Numai băncile și pupitrele s'au lustruit și freat prin întrebuințare; nucii din curte crescuseră și edera pe care o sădise el, împodobește acum ferestrele până la acoperiș.

Ce durere încerca sârmanul bătrân gândindu-se că trebuie să părăsească aceste locuri și mai cu seamă acum, când auzea pe sora-sa umblând de colo până colo, în camera dela *catul* de sus și îndeletnicindu-se cu strângerea lucrurilor, căci a doua zi urmau să plece din localul școlii.

Totuși avu curajul să ne facă lecția până la sfârșit. După scris, învățarăm istoria; apoi elevii cei mai mici

pronunțară cu toții BA, BE, BI, BO, BU. În fund moș Timuș își pusese ochelarii și ținând abecedarul cu amândouă mâinile, silabisea cu ei. Se vedea că și el își dă osteneala. Vocea îi tremura de emoție și era atât de curios cum silabisea, încât cu toții aveam poftă de râs și de plâns. Da, îmi voi aduce aminte de această ultimă lecțiune!

Deodată se auzi șueratul mașinii dela fabrică. Era amiază. În aceeași clipă, răsunară sub ferestre trompetele Nemților, care se întorceau dela instrucție. Domnul Diacu se ridică, *palid*; niciodată nu mi s'a părut atât de mare.

— Prieteni, încep eu, eu... eu...

Dar ceva îl înăbuși, nu putu să sfârșească fraza începută.

Atunci se întoarse spre tablă, luă creta și — apăsând cu putere — scrisese cât putu mai gros:

„**Trăiască România!...**“

Apoi rămase acolo, cu capul sprijinit de perete și fără a vorbi, ne făcu semn cu mâna:

— S'a sfârșit... Plecați acasă!

*prelucrare după Alphonse Daudet
de B. Kanner*

EXPLICAREA CUVINTELOR

mierlă = pasare neagră cu ciocul galbeni trăește în pădure și
[îlueră] frumos.

a se înfrâna = a se stăpâni, a-și pune frână.

solemn = sărbătoresc.

cotropit = cucerit pe nedrept.

sclavic = robie.

cărăbuș = gândac frumos, verde lucitor, mîncăcios.

cal = etaj.

palid = devenit mai galben ca de obicei.

ALPHONSE DAUDET

Mare romancier și autor dramatic francez (1840-1898). Are gingășie și umor. Privește viața așa cum este, fără s'o zugrăvească nici mai bună, nici mai rea.

NATURA

NOAPTE DE VARA

G. Coşbuc.

*Zărilor, de farmec pline,
Strălucesc în luminiş ;
Zboară mierlele'n tufiş
Şi din codri, noaptea vine
Pe furiş.*

*Care cu poveri de muncă
Vin încet şi scârţâind ;
Turmele s'aud mugind,
Şi flăcăii vin pe luncă
Hăulind.*

*Cu cofiţa, pe 'ndelete,
Vin neveste dela râu ;
Şi cu poala prinsă'n brâu
Vin, cântând în stoluri, fete
Dela grâu.*

*Dela gârlă'n pâlcuri dese
Zgomotoşi copiii vin ;
Satul e de vuet plin ;
Fumul alb alene ese
Din cămin.*

*Dar din ce în ce s'alină
Toate sgomotele 'n sat.
Muncitorii s'au culcat,
Liniştea-i acum deplină
Şi-a 'noptat.*

*Focul e 'nvelit pe vatră
Iar opaițele-au murit,
Și prin satul adormit
Doar er'un câine 'n somn mai latră
Răgușit.*

*Iat'o! Flină, despre munte,
Ese luna din brădet
Și se 'nalță 'ncet-încet,
Gânditoare, ca o frunză
De poart.*

*Ca un glas domol de vâpote
Sună codrii mari de brad:
Ritmie valurile cad.
Cum se zbate 'n dulce ropot
Apa 'n vad.*

*Dintr'un timp și vântul tace:
Satul doarme ca'n mormânt.
Totu-i plin de duhul sfânt:
Liniște 'n răzduh și pace
Pe pământ.*

*Numai dorul mai colindă,
Dorul tânăr și pribeag.
Tainic se 'ntâlnește 'n prag
Dor cu dor să se cuprindă.
Drag cu drag.*

Din volumul „Balade și idile”

EXPLICAREA CUVINTELOR:

opaiț = un vas cu festulă, care servește de lampă la țară.
ritmic = cadențat, măsurat.

T O A M N A

Zaharla Bârsan.

E'n amurg... și de pe ramuri
Cade frunza legănată...
La colibă, stă pe prispă
O femeie 'ngândurată.

Lângă ea, cu părul galben,
O copilă ca o zână
Schimba dintr'un *hârb* în altul
Firicele de țărână.

Dar deodată 'nalță ochii,
Lung se miră mititica...
Și privind mereu sub streășini:
„Mamă... unde-i rândunica?”

EXPLICAREA CUVINTELOR :

hârb = ciob.

ZAHARIA BÂRSAN

S'a născut la 1879. A scris versuri, proză și teatru. Cea mai bună piesă de teatru se cheamă „Trandafirii Roșii”; scriitorul vedește mult suflet și multă putere de închipuire.

CE TE LEGENI...

M. Eminescu.

Ce te legeni, codrule,	Cântăreții mi-i alungă ;
Fără ploaie, fără vânt,	Bate vântul dintr'o parte,
Cu crengile la pământ ?	Iarna-i ici, vara-i departe.
— De ce nu m'aș legăna,	Și dece să nu mă plec,
Dacă trece vremea mea !	Dacă pasările trec,
Ziua scade, noaptea crește	Peste vâri de rămurele
Și frunzișul mi-l rărește.	Trec in stoluri rândunele,
Bate vântul, frunza'n dungă,	Ducând gândurile mele

Și norocul meu cu ele.
Și se duc pe rând, pe rând,
Zarea lumii 'ntunecând ;
Și se duc ca clipele,
Scuturând aripele
Și mă lasă pustiit,
Veștejit și amorțit
Și cu doru-mi singurel
De mă 'ngân numai cu el.

din „Poezii“

OBSERVAȚII.

Intrebând codrul asupra pricinilor legănării sale, acesta își arată toată desnădejdea pricinuită de pierderea podoabelor sale — frunziș, pasări cântătoare — datorită iernii ce s'apropie. În realitate, noi simțim că nu e vorba de codru, ci de poet însuși și că prin graiul codrului vorbește poetul, deoarece numai acesta are „gânduri”, „doruri” și „noroc”.

Este o poezie lirică tristă, care totuși reușește să creeze imaginea codrului toamna târziu, în preajma iernii.

MILAI EMINESCU.

S'a născut la Botoșani, în 1850. Și-a petrecut copilăria în comuna Ipotești, la moșia părintească. A rătăcit mult, prin toată țara, în adolescența și tinerețea sa. A învățat la Cernăuți, Blaj, Viena și Berlin. A dus o viață foarte grea și plină de lipsuri. A murit la București, în acelaș an (1889) cu bunul său prieten Ioan Creangă.

Este cel mai mare și mai talentat poet român, cea mai strălucită contribuție a neamului nostru la cultura și literatura lumii, putând sta alături de cele mai înalte minți și nobile figuri.

S'a bucurat de o extraordinară putere de închîpuire, și-a iubit cu patimă Neamul și trecutul lui, a fost un îndrăgostit de farmecul și frumusețile naturii — și s'a dovedit cel mai adânc și original cugetător al nostru.

O FURTUNĂ

C. Hogaș

Legiuni de nouri cu forme fantastice, ridicându-și unul de după altul fruntea lor *lividă* cu aur, cuprinsese acum toată partea cerului dintre apus și miază-noapte; alți nouri răsăreau dela celelalte margini ale cerului și, parcă grăbiți veneau pe aripi de vânturi să-și dea întâlnire deasupra capetelor noastre, cu tovarașii lor din apus;

și, deși pentru noi soarele mai păstra câteva din razele sale, deși natura din jurul nostru nu se deșteptase încă din incremenirea sa, totuși umbre prevestitoare de rău învăluiseră și un vuet surd și nehotărit frământa depărtările zărilor...

...Un vânt de miază-noapte ne călcase grăbit și suflarea lui vijelioasă săpa valuri adânci cu fețe schimbătoare în fânețele inalte și înflorite ale Șeștinei. Pe subt soarele, care numai la depărtate răstimpuri se mai arăta, nouri de plumb își târau, cu o iuțea nebună, umbra lor pe pământ. Vântul își îndoise furia și nicio pată de lumină jos, nicio pată de azur sus nu se mai zărea. Puterile adâncului trăsese în fața cerurilor perdeaua lor de neguri...

Furtuna se schimbase în vijelie și pe mii de glasuri fantastice șuera, se tânguia și gemea a pieire și a pustiu.

Fulgere lungi de lumină frântă și orbitoare spintecau adâncurile, fără răgaz; clocoteau văzduhurile de tunete fără *răstâmpuri*, iar piscurile depărtate ale munților păreau că se prăbușesc subt trăsnetele cerești; și ploaia cu picături dese și măzărata, biciuită de vijelie, ca o pânză fără sfârșit, se depăna pieziș din ceruri pe pământ...

...După un ceas de frământare nebună a firii întregi, ploaia începu a se rări și vijelia a-și ostoi furia ei ; numai

din depărtare se mai auzea glasul răzleț al câte unui tunet ; *zăbranicul* de neguri se rărise, iar printre petele mari de azur ale cerurilor soarele începuse iar a trimite pământului razele sale. Ca o armată de faptome uriașe, umbrele nourilor, grăbite și ușoare, se strecurau din miază-noapte peste Șeștina și se pierdeau în miazăzi ; boabe mari de ploae limpede atârnavau pe firele de iarbă și, sub razele soarelui, Șeștina luă înfățișarea unui verde și in-

floritor covor bătut în diamante ; o răcoare fragedă și curată înprospăta întreaga fire.

Ploaia contenise de tot și vântul se potolise.

Din volumul „Amintiri dintr'o călătorie”

— Pe drumuri de munte —

EXPLICAREA CUVINTELOR :

a livi = a coase pe margini, a pune chenar.

răslâmp = pauză.

zăbranic = crep, vâl de doliu.

CALISTRAT HOGAȘ

Născut în 1847, a murit în 1916. A fost profesor în mai multe orașe din Moldova, între care Iași și Piatra N. A fost un îndrăgostit de frumusețile naturii, mai ales de farmecul munților. Pătimaș călător, el povestește în scrierile sale, într'o limbă foarte bogată, amintiri și impresii din aceste călătorii.

I A R N A

V. Alecsandri

*Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare adunate'n cer grămadă.
Fulgii sbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Răspândind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi.*

*Ziua ninge, noaptea ninge, dimineata ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară;
Soarele rotund și palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători.*

*Tot e alb pe câmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare;
Ca fantasmă albe, plopil înșirați, se pierd în zare;
Și pe întinderea pustie, fără urme, fără drum,
Se văd satele pierdute sub clăbucii albi de fum.*

*Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare
Strălucește și desmeardă oceanul de ninsoare.
Iat'o sanie ușoară care trece peste văi...
In văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi.*

EXPLICAREA CUVINTELOR:

zale = platoșe.

fantasme = fantome, stafii.

clăbucii albi de fum = roatele, rotoarele de fum.

VASILE ALECSANDRI

Vlăstar al unei familii boeresti moldovene, s'a născut la Bacău în 1821, pe vremea Eteriei și a revoluției lui Tudor Vladimirescu.

Mare luptător pentru libertatea și unirea națională, a fost cel mai însemnat scriitor din epoca patruzeci optislă și a luat parte activă la toate evenimentele politice și naționale.

A scris în toate direcțiile: proză, poezie și teatru. Inzestrat cu un deosebit talent poetic, a zugrăvit trecutul istoric și haiducesc și boeresc al Neamului nostru, a cules floarea poeziilor populare, a înviat frumusețile naturii românești, a cântat virtuțile războinice ale Neamului său.

Prin piesele sale de teatru, este unul dintre întemeietorii teatrului românesc.

A murit în 1890, la Mîrceștii din lunca Siretului, pe care o zugrăvește măestru în pasteluri, încercat de glorie și întovărășit de recunoștința tuturor Românilor.

CÂNTEC DE MARTIE

P. Cerna.

A fugit din lume *Faur*,
Trist și nejelit ;
Cu săgețile-i de aur,
Martie l-a gonit...

Gârlele și'ncep *fanfara*
Și, pornind șuvoiu,
Strigă'n lume: primăvara
A sosit la noi !

Albi plutesc și roșii norii
Peste munți și văi
Par'că sufletu-aurorii
A rămas în ei...

Ah, ce dulce e povara
Mugurilor noi !
Primăvara, primăvara
A sosit la noi...

EXPLICAREA CUVINTELOR :

faur = Februarie.

fanfară = trâmbiță, ca și cum ar cânta fanfara.

PANAIT CERNA.

S'a născut la 1881, în com. Cerna din jud. Tulcea, fiind cea mai de seamă contribuție a Dobrogei la literatura românească.

A scris poezii, în care se manifestă ca generos, iubitor de oameni (altruist) și îndrăgostit de viață. Este cel mai cugetător poet dela Eminescu încoace.

Dus în Germania, ca să-și perfecționeze studiile filosofice, a murit la Lipsca, în 1913.

VRAJA BUCEGILOR

N. Urechiș.

Poezie izvorăște din toată ființa Bucegilor, din tot cuprinsul lor : poezia *gingașă* a picurișului *cascaadelor* mititele din *vâlcele* ; poezia *nurlie* a panerașului ancoliei (căldarușei) cu cinci petale violete pintenate la vârf ; poezia gravă a freamătului molifților *piramidali* ; poezia tăinică a potecuței, care se strecoară sfioasă prin iarbă, se pierde printre bolovani, tae deacurmezișul *răstoacele*,

dispare pe după *lancuri*, se încolăcește pe *brâne*, se afundă în pădurici *scunde* de *jnepenii* ; poezia păstorească a *plaiurilor* de sus, îmblănite cu covoare bogate de *Graminee* punctate cu punctele albe ale mioarelor ; poezia măreață a coamei scrise pe cer a uriașilor stâncoși ce stau incremeniți de veacuri ; poezia *divină* a *piscurilor*, de pe cari înțelesul vecinicii naturii se lămurește limpede, pe când *nimicnicia* omenească se svârcolește colo, jos de tot, la șesuri...

Poezie învăluitoare a Bucegilor, cât ne înalți sufletele !...

Din volumul cu acelaș nume :
„*Vraja Bucegilor*“

EXPLICAREA CUVINTELOR :

gingaş = delicat, fraged.

casadă = cădere de apă.

vâlcea = vale mică între două dealuri.

nurliu = cu nuri, cu fermece, fermecătoare.

piramidal = în formă de piramidă.

răstoacă = canal mic de scurs apele.

şanc = vârfuri de stâncă.

brând = cărare îngustă de picior prin părţile prăpăstioase ale muntelui.

scund = jos, mărunţ.

jneapăn = brad pitic de munte.

graminee = familie de plante, din care fac parte grânele, iarba, etc.

divin = dumnezeesc.

pisc = vârf de munte.

nimicnicie = micime, neputinţă.

NESTOR URECHIA

Scriitor contimporan, îndrăgostit de frumuseţile naturii, mai ales de acelea cu care Dumnezeu a împodobit munţii.

Născut la 1868, a fost multă vreme inginer pe valea Prahovei

F O C U L

B. Dumbravă.

Ceasul focului de munte ! Sute de ceasuri am petrecut la foc, ziua şi noaptea, vara şi iarna, pe vârfuri şi în văi, la schit sau într'o casă de adăpost ; toate erau înzestrate cu acelaş farmec, iar fiecare cu farmecul său deosebit, căci fiecare are un suflet aparte.

Am un tânăr tovarăş de drum la Sinaia, care a ciobănit trei ani de zile pe coastele sălbatice de miază zi ale Vârfului cu Dor şi care nu aprinde un foc fără să-i spuie câteva cuvinte prietenoase, rugându-l să ardă frumos. Şi focul ascultă, chiar dela cel dintâi chibrit şi

chiar dacă bate viforul prin dărâmtura *pichetului* roșu pe *Diham*, aruncând pânze de zăpadă în flacări!

Dulce e clipa, când cel dintâi *cărlionț de fum* albăstrui se ridică din mica piramidă de *cețină* și de surcele uscate așezate cu chibzuință. Și nu te superi, ci râzi și te bucuri, chiar atunci când rotogolul ușor se schimbă într'un nor gros, alb, inecăcios, care adeseori te *prigonește*, pe orice parte a focului te-i așeza. Ce-ți pasă! Doar nu te înecă fumul murdar de *lignit* în vreo *catacombă*, care se chiamă o uliță orășenească, ci te înecă un fum curat de brad, cu mirosul de brad, cu mirosul de rășină!

În lungul și strălucitul șir de focuri care-mi luminează amintirile, unul singur a rămas o pată *posomorită*. Făcea *popasul* de noapte la poalele Retezatului, în valea Răului Mare; iar focul era atât de neputincios, încât nu era chip să ne fierbem ceaiul cu toată flacăra ce ieșea din lemne! Și nici pic de căldură nu dădea. Din fericire era vară. Întrebuințam, din neștiință, crăci de *anin*. Când îl cojești sau îl tai, aninul parcă arde, pentru că e galben-roșiatic aprins; dar te înșeală la foc.

Flacăra cea mai puternică și căldura cea mai mare o dă, firește, stejarul. Jarul lui are culoarea *rubinului*. Mi-aduc aminte de un amurg vântat de toamnă pe vârful dealului Vlădeștilor în județul Argeș. Depe un pisc înalt, vederea nu e mai întinsă ca de pe aceste culmi mici, — dela 500 până la 700 de metri, — din încântătoarea regiune deluroasă de sub zidul Carpaților. Vlădeștii, ca mulți alții, purtau odată o cunună deasă de stejari seculari; dar micii proprietari o *brăcuiseră* rău; și în ziua aceea de toamnă mai culcaseră vreo doi uriași la pământ.

Aerul era plin de mireasma acrișoară a lemnului. Țăranii își făcuseră un foc, mai înainte, pentru cină; acum îl părăsiră, dar grămada de cărbuni mai dogorea. Ne așezarăm lângă ea, pe un trunchiu și rămaserăm

multă vreme acolo în căldura dulce ce domnea împrejurul jarului tot mai *porfiriu*. În aerul care se învinețea din ce în ce, *marama liliachii* cu umbre de cenușe învăluiau priveliștea, peste care mai pluteau, albe, culmile depărtate ale Negoiiului înzăpezit. Am vorbit acolo, în mijlocul acestui *peisaj* dulce și măreț, de firea *aristocratică* a țaranului român.

Aveam mulți prieteni printre sătenii din valea Topologului, le știam păsurile, păcatele și însușirile. Prietenia aceasta a început, cu câțiva ani înainte, tot lângă un foc. Trei fruntași din satul Bârsești ne însoțeau la Negoii, dar fără convingere. *Drumeția* era tot atât de necunoscută la Bârsești ca la Titești. Și nu eram decât două cucoane, lucru și mai neobișnuit. Fruntașii nu primiseră însărcinarea să ne ducă în vârtul Negoiiului, în luna Octombrie, — când și stănele sunt pustii — decât de dragul boerului lor, Conu Petre. Credincioși Conului Petre, însă cu un surâs cam *ironic* sub mustață. Vasile și Mihai ne duseră peste coastele repezi ale Frunților, Sălătrucului, în uriașele păduri de fagi la poalele plaiurilor lungi care urcă spre Negoii. Cerul era închis, dar frunzișul ardea pară.

Spre seară ne oprirăm într'un luminiș, la o dărâmatură de casă, un fost pichet de grăniceri, — postul se mutase mai sus. Numai trei pereți ai odăii mai erau sdraveni; în locul celui al patrulea strălucea zidul arămiu aprins al codrului. Nicăeri n'am văzut o inflăcărare atât de puternică a fagilor; cu toate că ziua fusese posomorită, aerul era plin de lumină purpurie și umblai ca într'un vis. Până ce se stinse, oamenii noștri pregătiră un culcuș moale de frunze și un foc lângă el. Se știe că după stejar, fagul este cel mai bun pentru ars. Și aici căldura plăcută, plăcerea cinei de seară după o zi de umblat, simțirea de a fi la adăpost în mijlocul tăcutelor păduri, deschiseră inimile.

Țăranilor le plăcu bucuria noastră de viață la munte

și priceperea noastră în ale haiduciei, așa că intrarăm în vorbă și ei ne povestiră întâmplările dela *stâne* cu lupii, cu urșii și cu hoții, Câțiva inși erau vestiți pe tot Negoitul pentru furturile lor. Iar când întrebaram anume ce, după părerea țăranilor, îi împingeau la această viață *nelegiuită*, ei răspunseră: Apoi le place să *hoinărească* ca și D-vs. Primiram asta drept *măgulire*. Dragostea țăranilor pentru tipul haiducesc este atât de adânc *sădită* în inima lor, încât se răsfrânge asupra oricui seamănă, chiar de departe, cu acest tip, fie hoțul de vite, fie *turista*.

Impresia bună se întări a doua zi, când la intrarea în pădurile de brad, o vulpe încrucișă calea lui Mihai. Acuma se vedea limpede că eram ființe cu noroc și bune la Dumnezeu. Și într'adevăr cerul se luminează și ziua de toamnă se făcu caldă și strălucitoare deasupra plaiurilor uriașe.

La popasul de amiază avusesem parte de un alt semn de bunăvoință al munților: pe piciorul de plaiu, peste vale, se arată un urs negru, umblând când în patru labe, când în două, prin buruienile unei stâni unde *otava* se vedea încă crudă și verde.

Apoi intrarăm pe niște poteci spânzurate în *căldarea* cea mai din urmă sub vâruri, unde Mihai rămase cu caii, pe când noi inaintarăm spre creste. N'am petrecut nici în timpul verii un ceas mai cald și mai luminos în vârful sălbatec al Negoitului Mare, ca în această zi de toamnă. În adâncime, ochiul lacului Călțun strălucea albastru închis în căldarea-i întunecoasă de stânci și de bolovani.

Când ne întoarserăm la stână, găsirăm acolo un foc pregătit cu măestrie. Focul ținu toată noaptea dintr'o singură *buturugă* de brad. O ciopli încet cu încet cu sute de limbi roșii și albastre, cu sute de *dălți* aprinse, până ce o prefăcu într'o boltă de jar, o boltă de aur viu, de *rubin* și de *topaz*.

Focul de brad este cel mai viu și mai sgomotos; părăie și aruncă scântei din pricina rășinei. Când șezi și mai ales când dormi lângă el, să te ferești de părleli.

Am găsit odată lângă o stână părăsită, — era tot toamnă. — bucăți mari de coji de brad, din care ciobanii, mișcându-le în apă, fac coșulețele pentru burduf. Bucățile erau încă nelucrate și pline de rășină.

Le-am dus acasă, adică la stâna Burlacului din valea Horoabei în apropierea Peșterii Ialomitei, unde, cu cinci prieteni, făceam o *pusnicie* de mai multe zile, și seara, am pus coaja de rășină pe foc în colțul stânei, dar să ardem cu stână cu tot!

Frumos și vijelios e și focul de jnepeni, dar nu prea călduros. Într'o zi strălucitoare de iarnă, — 30 Noembrie — mi l-a aprins tovarășul meu, fostul cioban, în vârful Jepilor mari, adică pe o esitură îngustă stâncoasă, vreo zece metri sub vârf. Flăcările părăiau și pocneau și ceaiul din apa de zăpadă ni se afuma, dar petele de zăpadă alături de foc nu se topiră.

Mi-aduc aminte cu o deosebită recunoștință de un foc în munții Lotrului; făcuserăm două zile de drum prin păduri, când *tragice*, când jalnice. Tragici erau codrii de brazi mâncați de *lichenul* cenușiu — barba ursului, — care sugă viața din ramuri, și de mușchiul verde lucios care o sugă din rădăcină, așa încât copaci în picioare ajunseseră niște schelete argintii, ale căror crengi sunau ca oase uscate când trecea vântul printre ele; iar alții răsturnați și pe jumătate îngropați în pământul mlăștinos, în care caii noștri intrau până la piept, așa că eram nevoiți să ne tragem picioarele în sus. Jalnici erau codrii unde trecuse industria, drăguța, și nu mai lăsase decât buturugi și rădăcini pe intinsele coaste ale munților.

Cea din urmă stână de sub vârf, unde ni se oprea drumul, era așezată la marginea unei păduri mai puțin

prăpădită, ce e drept, dar cu un pământ tot atât de ud, din care țâșnea apa la fiecare pas. Era în Mai și aici sus nu se desprimăvăraseră încă bine; vremea fusese ploioasă dela începutul excursiei și acum ninge. Unul din țărani cam *deprimat* de atâta sălbătecie, mormăi „că aici vor fi umblând urșii cu vacile“. După ce *răsbirăm* în slârșit până la o stână, o găsim în aceeași stare de *dărăpănare* ca bieteles pāduri. Un drumeț, o catană tânără de vreo șaisprezece ani, privind desnădăjduit la *Comarnicul* plin de noroi și la pāreții de bārne cu *lacuna* cāt brațul, zise disprețuitor cālăuzei: Asta-i stāna dūmitale? Mai bine mă lipseam de ea.

Dar ce *confortabil* ne pāru acest adāpost, dupā ce lacunele furā astupate cu cetinā de brad și fu aprins focul, uscānd pāmāntul dimprejurul lui și rāspāndind cāldura care înveselește și trupul și sufletul!

EXPLICAREA CUVINTELOR:

pichet = post de soldați pāzitori, adāpostul lor.

Diham = munte din Bucegi.

cārliionț de fum = rotogol de fum ca un cārliionț de pār.

celinā = frunziș de brad.

a prigonī = a persecuta.

lignit = cārbone de pāmānt.

calacombā = subteranā, peșterā.

posomorit = întunecos, încrunțat.

popas = oprire pentru odihnā.

anin = arbore ce crește în locurile umede.

rubin = piatrā prețioasă roșie ca sāngele.

a brācuī = a pustii, a peface în ceva netrebnic.

porfiriu = de culoarea porfirului, piatrā prețioasă roșie.

maramā = *nāframā*, broboadā de borangic, de mātase.

liliachiu = mov, de culoarea liliacului.

peisaj = priveliște.

aristocratic = boieresc.

drumeția = plăcerea de a face excursii cu piciorul.

ironic = bațjocoritor.

stānā = așezare și adāpost de ciobani cu oile lor, vara.

nelegiuīt = fără lege, împotriva legii.

a hoinări — a umbla hoinar, fără țintă, de plăcere.

măgulire = lingușire, compliment.

a sădi = a răsădi, a semăna.

turist = drumeț.

otavă = iarbă crescută după a doua coasă.

căldare = adâncitură între munți în formă de căldare.

buturugă = rădăcină scoasă pentru loc, ciot mare,

dallă = unealtă lățită și ascuțită la capăt, pentru săpat ori scobit în piatră, lemn etc.

topaz = piatră prețioasă galbenă.

pustnicie = viață retrasă ca de pusnic.

tragic = amestec de groază și milă.

lichen = plantă (parazită) pe ziduri, și stânci, copaci.

deprimat = descurajat.

a răsbi = a-și croi drum, a pătrunde.

dărăpănare deteriorare, stricăre.

comarnic = locul îngust la stână, unde se mulg oile.

lacună = gaură, lipsă.

confortabil = comod, lesnicios.

BUCURA DUMBRAVĂ

Este un pseudonim. Pe adevăratul său nume se cheamă Fany Seculici. De sânge german și cehoslovac, a venit în țară ca doamnă de onoare a reginei Elisabeta. A prins dragoste de trecutul nostru eroic și de frumusețile naturii românești, pe care le-a descris în nemțește și românește.

A murit în 1926.

IN PĂDUREA PETRIȘORULUI

M. Sadoveanu

Era pe la sfârșitul lui August și pădurea Petrișorului, bătrâna și nestrucată de mână de om, își desfășura tăcută bolțile de frunzișuri. Urca domol coline *trăgănate*, se ridica departe într'un pisc prăpăstios, în vârful căruia săgeta spre cer un brad vechiu, care vestea cel dintâi printr'un șuet adânc, sosirea vânturilor. Așa urca lin spre asfințit, și de pe cerul răsăritului, soarele începea să-i pătrundă adâncurile.

În *țihla* măruntă dela margine, lumina se cernea în ploae deasă și caldă de raze! roiuri de musculițe se roteau ici-colo, țesându-se într'un joc grăbit; sticleau în lumină, pe urmă dispăreau. Un grangur sta nemișcat pe o ramură de fag întinsă spre soare; îi sticleau penele ca galbenușul oului; întindea din vreme în vreme gâtul și da drumul unei fluerături gălgăite, care trezea un răsunet adânc în urmă, în ramurile pădurii.

Păsări mărunte, stropite cu felurite culori, se chemau de pe vârfuri de nelușe mlădioase: erau sticleții cu pete de sânge, pițigoii rotunzi cu pene cenușii și negre, cintezi cu piepturile cărămizii. Se priveau cu ochișorii sticliți ca vârfuri de ace, deschideau pliscuri și-și fărâmau melodios chemările, fâlfâiau apoi ușurel și'n urmă-le, nelușele se clătinau, tremurându-și frunzele lucii.

Înfiorarea vieții mărunte se strecura prin marginea aceasta de pădure, ca'n orice dimineață de vară. Zboruri de găze cu aripi străvezii, cu aripioarele albastre se încrucișau, fluturii jucau pe deasupra ierbii dese în care începeau să se îngmădească mirezme calde. Și într'un *covru* scurmat în pământ, între frunze și păiuș, sta un iepure roșcat, pitit pe labe, cu urechile lăsate pe spatele gheboșat. În mângâierea căldurii, dormita; își

deschidea ochii deodată, apoi îi închidea încet și-și mișca botul crăpat, ca'ntr'un vis.

Pe cărări, înlăuntru, era umezeală. Numai ici-colo, în *poenițe*, se strecurau mănunchiuri lungi de raze de aur. Buchete de ferigi se săltau dela rădăcina brazilor, pline de picături de diamante; câte un paiu subțire străbătea frunzișurile moarte și aducea unei raze, ca un dar, o scânteioară albastră. Era liniște deplină, dar în desişurile mari simțea ici colo, mișcarea vieții; răzbătea o chemare nedeslușită, moale, stinsă; o *gârneață* subțire se clătina încet; foșneau un timp foile galbene ale anilor trecuți.

II

Pe la amiază, începu un glas de corn să adie din poiană în poiană. Bătaia copoilor răspunse răsunător: chial! chial! Se auziră și voci omeneste.

Și pe poteci, din lumină, intrară cercetând cu ochii desişurile, doi oameni. Unul era „boerul”; se cunoștea după îmbrăcămintea de postav verde, după pălărioara cu pană de gaită, după pușca curată și lucitoare fără cocoașe...

Cellalt, pădurarul, era *zdrahon* înalt și spătos, mustața groasă, întunecoasă, dar cu privirea limpede și senină. Avea tașca cu nasturi de alamă în șir, în stânga, și ducea în *cumpână* o pușcă sub cocoașele căreia, ca să nu ruginească oțelele, pusese câte un petec de blăniță de epure...

De-acu să mergem, cucoane Grigoriță, zise pădurarul, îndreptându-se. O apucăm tot înainte... Ș'apoi la poteca aceea a lor, nu se poate să nu dăm peste capre... Le-am văzut și eri...

Așa merserăm o vreme, într'o liniște deplină, prin mirosul umed, aspru al pădurii. Ciocănituri tocău în scoarța arborilor; strigăte melodioase veneau de departe și se stingeau în frunzișurile neclintite.

Intr'un târziu, pădurarul se opri.

„Iaca pe ici, cuco ane Grigoriță, zise el. S'o luăm așa la dreapta pe vâlcica asta. Să te ferești de crengi, că-i des al dracului! In vale-i *jilăveală* mare, nu-i departe pârâul; acolo sunt urmele.“

Dintr'odată, când nici nu se așteptau, când stăteau numai cu urechile ațintite la bătaia răsunătoare a căinilor, scurt, din tuțe dese, cu foșnet iute, răsări o *ciulă* cenușie, pe picioarele-i subțiri și sprintene.

Ca o săgeată trecu pe lângă boier, la cinci pași. Pădurarul tresări. Cuconu Grigoriță sări în sus ca trezit cu spaimă dintr'o visare; puse la ochi cu repeziciune, și slobozi repede două locuri, unul după altul. Prin fumul risipit, văzu căprioara în fuga-i de vânt în lungul poenii...

Tăcerea se întinsese. Bătaia căinilor, un răstimp lung nu se mai auzi, iar printre tuțe dese, prin luminișuri scurte, căprioara fugea alungată de spaimă, se depărta spre pârâu. O clipă se opri tremurând, ca și când ar fi fost înaintea unei prăpăstii. Apoi, încetinându-și fuga, își făcu loc între frunzișuri în albia apei. Cu cele două picioare dinainte în unde, cu celelalte în iarba malului, stătu pe loc. Blănița cenușie îi lucea fin în umbră; numai capul fin, cu urechile înălțate, cu ochii mari, sta într'un sul de raze. Ascultă puțin. Apoi își plecă botul și atinse de două ori apa de lângă picioarele subțiri. Își ridică iar ochii, în undele limpezi, apoi deodată căzu o picătură de sânge. Piciorul de dinainte din stânga, se sgârci ușurel și prinse a tremura. Dela umăr se prelingea sânge. Acum picătură după picătură, cădea mai des, turburând apa pârâului. Căprioara își plecă domol capul ca și cum voia să-și privească în oglinda aburită jumătatea de dinainte a trupului, în mișcare de oprire. Apoi avu ca un geamăt ușurel și-și intoarse botișorul negru spre pata de sânge. Sta așa. Din când în când, se pleca spre apă. Din când în când își tre-

mura pielea cenușie. Iar departe, în urmă, vuia cornul și stins, slăbit, răzbătea chefnitul copoilor.

Se trase încet pe iarba malului, își trase și ochii în umbră. Lumina căzu numai asupra apei. Se lăsă pe covorul moale. Din vreme în vreme, își întorcea capul spre rana care sângera. Dar pe drumul pe care venise ea, deodată răzbătu un țap speriat, cu cornițele înălțate. Lângă ea, se opri. Intinse capul, mirosi. Căprioara mugii încet, abia auzit, parcă spunea ceva trist, și ridică botul uscat spre căprior. Cornul tresări în urmă prin bolți răsunătoare; țapul se scutură, sări sprinten peste pârâu și dispăru în desigurii; ea și cum i-ar fi venit o înfiorare de spaimă și de putere, căprioara se ridică și intră în apă. Șchiopătând ușor, numai în trei picioare, porni în *copce* scurte, domoale, în susul pârâului. Mergea la deal și picături de sânge se tot prelingeau în lungul piciorului stâng și se închegau în șuvițe roșii...

Căprioara suia pe pârâu la deal. La dreapta și la stânga, malurile creșteau. Undele veneau mai rezezi, murmurau printre pietre ascuțite, săreau fărâmandu-se în bulgărașe de argint. Ea schimba copitele negre ca *abanosul*, de pe piatră pe piatră, și urca încet, pe când pe picior i se scurgea sângele cald.

Sus pe pisc, se înălța în cer albastru, bradul vestitor al vânturilor. Mai jos în șghiab pietros, într'o *roată de mesteceni*, se strângea apa pârâului într'o baltă limpede.

Căprioara se opri între mesteceni, în iarba înaltă, într'o adiere de răcoare ce începea să alunge *miresmele* calde încă ale florilor sălbatice. Capu-i cu ochi negri, triști, dintr'odată răsări pe oglinda apei, la mal. Se lăsă jos, trudită, cu puteri puține. Sta mută, cu privirile ațintite spre apă, în tăcerea măreață a codrului. Parcă asculta, parcă se gândea, și din când în când era străbătută de un tremur care-i alerga pe sub piele...

Și căprioara sta singură; și sângele i se scurgea în iarba moale a fărmlui. Își plecă odata botul uscat spre luciu, apoi iar rămase neclintită. Din nesfârșite depăr-

tări, răzbăteau vibrările melancolice ale cornului tot mai stinse. Bătaia copoilor *amuŝise*; seara venea repede, și prin bradul de pe pisc trecu o oftare duioasă. În liniște, pe cerul întunecat din fundul apei, începu să tremure lacrima de aur a celei dintâi steluțe. Căprioara avea un muget abia auzit, și ochii îi luceau triști în cea din urmă lumină a malului.

Așa sta singură și murea, sub pletele mestecenilor cu trunchiuri albe.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

trăgânat = prelung, domol.

ŝihlă = tuŝ.

corru = culcuș de fiară, vizuine.

poenița = luminiș cu iarbă într'o pădure.

gârneață = ramură de stejar.

zdrahon = voinic.

în cumpănă = pe umeri.

ŝilăveală = umezeală.

ciută = partea feminină a căprioarei; masc. *cerb*.

copcă = săritură mică.

abanos = lemn negru, prețios.

ŝghiab = *jghiab*, săpătură în piatră sau lemn unde se adapă vitele, canal de scurgerea apei.

roată de mesteceni = pâlce de mesteceni.

mireasmă = miros plăcut, boare, parfum.

a amuŝi = a tăcea cu desăvârșire (dela „*mut*“).

Eu mă mlădii și fruntea mea se pleacă,
Și orice vânt ar vrea pe-aici să treacă
Îl biruesc, cu mlădierea mea.
Tu însuși ești bățos, și din bătrâni
Vânjos și fără frică tu te crezi—

Dar ai să vezi
Cum smuls vei fi din rădăcini.

Ștejaru-și moaie frunza' n soare
Și trestiei drept plată îi aruncă
Trei ghinzi, rostogolite pe *ponoare*,
Și-apoi și-asvârle gândul său măreț pe luncă.

* * *

E noapte și e lună.
Deodată o furtună
Se năpustește despre Nordu 'ntunecat
Cu tunete și trăsnete pe dealuri,
Cu luminișuri pe *privaluri*
Și vânt înfricoșat.

Din văsputeri se luptă-acum stejarul,
Și frunza-i vâjje din vârful pină'n pământ,
Stă drept, precum din fire-i este darul,
Și ne'nfrânt.

Dar iată'un trăsnet cade — și deodată
Întregul lac s'a luminat :
Cu trunchiul zguduit, stejarul sângerat
Zărește că e 'ntreagă trestia plecată.

A doua zi e soare
Cu fluturi și miros de floare.
Pentru copii e timp de joc.
Și iată ceata c'a sosit
Lângă stejarul cel trăznit.
Cu ramuri rupte arse'n foc.

El dârz se'naltă, drept, ne' nduplecat
Cu trunchiul ici și colo sângerat.

De milă și de mirare mare
Se umple pieptul tineresc!
„Dar, hai călare!”
Și 'ndată către lac pornesc!

Acum încălecați pe trestii, călăresc
Prin lanuri și ogoară,
Iar calul cel mai ștregăresc
E biata mlădioasă trestioară.

Din volumul „*Fabule*”.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

volbură = vârtej de vânt, furtună.

ponor = loc prăpăstios, culcuș fiarelor.

prival = coastă, pantă.

RADU BUCOV

Este numele de fabulist al lui Mihail Dragomirescu, mare critic, părintele criticii științifice, care socotește opera literară ca pe o ființă vie ce trebuie socolită și judecată după legile ei proprii. Născut la 1868, în com. Plătărești din jud. Ilfov este astăzi profesor universitar la Universitatea din București.

TĂLĂNGI

Șt. O. Iosif.

*S'aud de pretutindenî tălăngile sunând,
Plâng unele cu larmă și altele 'n surdină,
Răspund și dau de știre că turmele 'n curând
Vor coborî la șesuri.....*

*În galbena lumină,
De-abia le-auzi cum sună, mai jos, tot mai departe,
Le-adună vântul parcă în negre văgăuni
Și apoi le-alungă iară pe văi și iar le 'mparte
Ca glasuri de aramă ce prevestesc furtuni.....*

*Trezite din prăpăstii de plânsetele lor
Cresc negurile sure, alunecând tăcute,
Iar după stânci în pripă și pier ca un decor
Retras de mâna unei ființi neprevăzute.....*

*Apar din altă parte, sporind acum treplat
Și 'n falduri, ca o mantă, se lasă peste munte,
Iar piscul singuratec, sub cerul întristat,
Posomorît își trage căciula peste frunte.*

EXPLICAREA CUVINTELOR :

talangă = clopot mare la gâtul vitelor.

larmă = zgomot

surdină = obiect de adăugat la un instrument muzical spre a-i slăbi sunetul. — Sgomot stins.

văgăună = crăpătură în stâncă.

negură = ceață.

în pripă = în grabă.

decor = podoabă, obiecte întrebuințate în teatru pentru a da impresia interiorului unde se petrece acțiunea.

fald = creț, indoitură la o haină.

CLEMENCU.

N. Dunăreanu.

Pescarii se strânseseră roată în jurul unui *ceaun mare*, de unde aburii, calzi mirositori, se ridicau în rotocoale cenușii și piereau sub ochii celor patru *vlăjgani* care abia așteptau să dea în clocot mâncare.

De sub *ceaun* se ridicau limbi roșii, se lungeau încolăcindu-se ca trupul șarpelui, aruncând pete de lumină pe oglinda Dunării, care lucea la picioarele lor.

Isprăviseră cătatul cârligelor, și își *prîponiseră* lotcile, scoaseră plășile pe mal, ca a doua zi, din nou să pornească cu ele uscate de valuri.

Cel mai în vârstă dintre dâșșii, Nichita, un *vlăjgan* înalt, cu spatele cât o *covată*, cu ochii gălbui, barba roșie și cisme grele să tragă câteva ocale, sta tolănit pe nisip, cu mâna sub cap și privea unda Dunării. Un altul cu capul și picioarele goale, mereu mestecă borșul, iar al treilea, aruncă vreascuri sub jăratecul roșu al focului. Al patrulea dormea cu gura căscată, suflând ca niște *foale*.

Departe, pe celălalt mal, printre gardul de nuele și

stuful cu care închisese gârla Mocanului, năvălea apa grăbită, aducând în *vâltoare* peștii care se sbăteau să scape.

Deasupra, ca niște hoți la pândă, se roteau pescăruși ușori și când le venea la îndemână, se repezeau în apă și-și *înșfăceau* prada.

Sălci bătrâne incununau malul cu ramuri verzi care în apropierea serii se făceau din ce în ce mai negre.

În fund, pe grinduri, se ridicau rotoacele de fum, răsunau glasuri și se vedeau herghelii de cai, cu capetele plecate, în fum, veniți să se apere de *tăuni*.

Când și când, pe deasupra bălții care, cu cât venea seara, se lumina mai tare, greoi și leneși treceau bălțanii.....

Dar Nichita și cu tovarășii lui nu se uitau la toate acestea.

Tăcură o bucată bună; borșul era aproape gata; pe când flăcării mestecau mămăliga, iată că Nichita ridică capul, își mișcă trupul, pironi ochii și privi vreme de câteva minute *dunga* apei.....

— Ce-i? întrebă cel care mesteca borșul; vine vreo lotcă?

Nichita nu răspunse. Apoi, peste puțin, lăsă capul în jos, îl clătină vorbind: Asta nu-i bine.....

— De ce? întrebă cel care veghiase tot timpul să nu se stingă focul.

Pentru că iar cere Dunărea carne de om. Pescarii cei tineri se uită unul la altul...

Crescuți pe malul Mării Negre, ei nu știau de una ca asta.....

— Cum cere carne de om?

— Iacă așa.... vorbi Nichita, în fiecare primăvară ea cere partea ei.. Acuma, mâine, s 'auzi..... că cineva s'a inecat.....

— Ei, asta se poate? vorbi cel tânăr.....

— Și tu nu crezi? Poate vrei să-ți spun și o întâmplare. Eu sunt și mai bătrân, și-am văzut ce poate Dunărea când îi vine *toana*... Nici eu nu credeam. dar acum s'au schimbat lucrurile.

Pescarul tăcu și pe fața lui răsări par'că o umbră de grijă. Câtăva vreme el nu vorbi nimic... apoi ridică capul și privi spre cei doi....

— Ați auzit voi de Clemencu?.....

Cei doi se uitară unul la altul.....

„Ei, dacă n'a mai fost și el pescar, dacă nu era și el înotător... și dacă n'a vrut să asculte, tot s'a inecat.....

— Și cum? s'auzi un glas....

— Asta, Clemencu, incepu Nichita, era cel mai renumit pescar pe vremea când eu eram ca voi... Dar de înotător i se dusesese vestea până la Constantinopol... Iacă să vezi. Mergea cu luntrea și, deodată, îmbrăcat cum era, se aruncă în apă. Cine nu-l știa, se speria... dar el carăta, îl vedeai răsărind cine știe unde.

Dunărea? o trecea de patru ori la rând.

Odată, cică s'a îmbătat, și s'a luat la bătae de a spart capul unuia. Au venit cei dela poliție, dar el ce să facă?... fuga la mal și... *hustituc* în Dunăre. Poliția rămâne cu gura căscată, dar el, incede să calce apa și la mijlocul Dunării, râdea de ei și le făcea plecăciuni. S'au dus ei cu luntrea dar cum să-l prinzi, dacă el se dădea la fund...

— Auzi... îi vorbi unul.....

— Da... și să nu credeți că spun minciuni... Așa înotător era el... Dar am uitat... de câte ori nu se ducea afurisitul pe vapoare de pasageri și, când lumea era mai multă, el se făcea că a căzut în apă... toți țipau, alergau la bărci, și tocmai când aceia se săturau căutând, răsărea pe celălalt mal... Și... cu toate acestea, vezi, tot Dunărea i-a mâncat capul.

— S'a inecat?...

— Ba bine că nu... Era tot așa ca și acuma, primăvară... Sunt poate 10 ani... Noi pescuisem și stam în spre seară, într'un grind... Cu noi era și un bătrân, moș Simion... Cum stam așa, iacătă că moșul *ciulește* urechea, ascultă și deodată se întoarce spre noi... Zice:

„Cere Dunărea om, acum care se duce pe valuri, s'a isprăvit cu el.“ Dar Clemencu, care era acolo, se uita la moș și râdea.

— „Iacă, eu mă duc și nu-mi pasă...“

— Ai s'o pățești; zise moșul.....

— „Eu... Eu, Clemencu? La Catarleț mă duc și beau și *votcă*; dacă vrei... *rămășag*?“

— „Nu, rămășag eu nu pui!...“

— „Ei și dacă nu pui, eu tot plec, să-ți arăt că nu mă tem. Și nu isprăvește vorba și se repede la luntre, se pune la *băbăici*. Moșul se duce la el, și-l apucă de braț... „Nu te duce, Clemencule.““

— „Haide, pleacă de aici“, strigă Clemencu... și a dispărut în noapte. Da'n seara aceea, tot ca și acum, Dunărea venea posomorită și mugind, iar din valuri se ridica un glas amarnic.

A plecat el, a ajuns la Catarleț, a băut votcă și când să se întoarcă, pe la mijlocul Dunării, a venit un val și l-a răsturnat. Și atâta i-a fost... Cum era noapte, vâltoarea l-a zăpăcit, învârtindu-l pe loc. Nichita tăcu, se uită spre dunga cenușie a apei!... Intinse mâna...

— Auziți cum mugește!

Pescarii ceilalți întoarseră capetele... ascultară.

„Da... adevărat, vorbiră ei... uitându-se cu grijă într'acolo de unde venea glasul...“

Nichita vorbi iar:

— Acum băeți, mâine să vă păziți.....

— Numai mâine!

„Și mâine și poimâine, până ce-o căpăta carne de om.“ Glasurile tăcură din nou... Apoi borșul fu răsturnat într'un ceaun de unde pescarii sorbeau liniștiți.

Când stomacurile fură puse la cale, ei se traseră sub coliba de stuf, și se tolăniră pe iarbă înveliți în țoalele și pânza lotcilor...

Noaptea creștea târzie, învăluind în *beznele* ei sălcii malurile și ghiolurile lucitoare.

O liniște adâncă stăpânea muțenia. Dunărea părea că se tot *văetă*, dar acum pescarii adormiseră și poate mai numai prin somn, purtau în minte, soarta bietului Clemencu.

EXPLICAREA CUVINTELOR

- ceann* = oală de tuciu smălțuită.
- vlăjgan* = voinic înalt și spătos.
- a priponi* = a lega bine cu funia.
- covată* = copac, albie.
- foale* = instrumentul fierarului cu care suflă în foc.
- vâltoare* = vârtej de apă, anafor.
- a înșfăca* = a inhăța.
- tăun* = muscă de cal.
- dungă* = margine subțire.
- toană* = gust, chei, dispoziție.
- huștiuluc!* = exclamație pentru aruncare în apă.
- a ciuli* = a îndrepta, a aținti (urechile).
- voleă* = rachiu tare îndulcit (rusesc).
- rămășag* = prinsoare.
- băbaică* = lopata bărcii.
- beznă* = întunecime adâncă.
- a se văeta* = a se plânge, a se jeli cu glas mare.

NICOLAE DUNĂREANU

Născut la 1881, este un povestitor al vieții din porturile dunărene, așa cum este această viață în realitate.

Actualmente, este profesor secundar la Chișinău.

RATĂCIND PRIN DELTĂ.

Jean Bart

Regulat în fiecare an, câteva zile, Doctorul, un savant cu suflet de artist își părăsea laboratorul cu toate microscopalele, *eprubetele* și bogatele culturi de microbi. Inarmat cu o lupă și cu o *tolbă*, se desfăta în pribegie prin împărăția stufului, *ierborizând* și adunând felurite găze și lighioane de baltă.

Nu-l slăbeam niciun pas; cu pușca în spinare, îl însoțeam pretutindenea.

Șosele, drumuri bătute nu se aflau în delta Dunării. Cele câteva așezări românești s'au cuibarit, de teama apelor mari, pe înălțimea *grîndurilor*.

Între cele trei brațe ale fluviului, călătoream zile, nopți întregi, înțepenii în câte o *lotcă* noagră, alunecând pe luciul gârlelor, înguste-cărări de apă moartă, tăiate printre zidurile înalte ale pădurilor de *stuh*. Potecile de apă, umbrite și tăcute, se pierd în luminișul scânteetor al *ghiolurilor*-bogate poeni de baltă. Cum s'au *tocmit* aceste poetice grădini, așa la întâmplare, fără ca mâna omului să se amestece în jocul *bizar* al naturii? *Boschete* de sălcii bătrâne, scorburoase, cu plete spălate în jîmpezimea apei, *liane*, crini albi de baltă pe fragede *tije*, cupe aurii de flori de *nufăr* semănate printre foi late, care plutesc pe oglinda apei ca niște imense palate de smarald.

Așa de *clară* era apa în zilele de vară, că uneori priveam cu un fel de spaimă în adâncuri, ca într'o oglindă fermecată, la dese păduri de ierburi *fantastic* încâlcite, ce cresc misterioase pe fundul bălții fără să poată răsbate vreodată la lumină.

Botul ascuțit al lotcii noastre alunga, înspăimântate, popoarele de pești, ridicând în păpurișul tânăr *miriadele* de găze care pluteau în nourași argintii, scânteind în lumina soarelui. Întâlneam diferite neamuri de păsări de baltă ce-și aveau cuiburile ascunse prin luncile de trestii, prin locuri nepătrunse, unde cloceau în voie. Urmăream pe cer lungi cărduri de păsări călătoare, care-și făceau popasul pe malul mării până porneau în *caravane* plutitoare spre țările de miazăzi. Ne strecuram adesea, alunecând ușor, printre insule plutitoare, pline de verdeață; printre pământuri înșelătoare de plai, format din rădăcinile plantelor putrezite, întreșute cu vremea ca o *păslă* umedă și moale, pe care crește stuful tânăr și felurite agățătoare ierburi de apă.

Cu cât rălăcim mai mult prin *labirintul lagunelor* spre inima deltei, ne simțim tot mai înfiorați de tăcerea gravă a pustiului, ca și de tainica șoptire a trestiilor; părea că ne afundăm într'o altă lume de vise, în misterioasa împărăție a necunoscutului.

Uneori doctorul rămânea în contemplare.

— „Balta, spunea el mișcat, mă farmecă. Munții *rigizi* și reci, pădurile triste și *monotone* mă apasă. Marea, veșnic schimbătoare, în oglinda căreia se reflectează cerul cu alte nuanțe la fiecare ceas, îmi încântă ochii, dar numai balta îmi farmecă simțirea și-mi atâță mintea. Peisagiile de baltă, viața bogată și misterioasă care se sbate în umezeala asta, îmi evocă vârsta primelor epoci, începuturile vieții pe pământ, enigma nepătrunsă a creațiunii. Când pentru întâia oară m'am găsit singur în pustiitatea bălții, în mijlocul acestei naturi solemne și primitive, în care nu se simte nicio suflare omenească, mi se părea că intru deodată într'o lume *aparte*, rămasă printr'o vrajă în starea *zămislirii*; un colț de pământ peste care plutește încă tainicul parfum biblic din vechea povestire a facerii lumii în cele șase zile.

De o săptămână hoinăream prin deltă. Noaptea, de

groaza fânțarilor, dormeam afară sub *poloage*, lângă *cherhanalele* pescarilor. Plecând în brațul Sulina, ne strecurasem prin toate gârlele, străbătusem nenumărate ghioluri, răsbind până în brațul Chilieii. La întors luasem alt drum; tăind de-a-curmezișul pădurea Letei, ieșirăm în regiunea *dunelor* de nisip pe malul mării. După câteva ceasuri de alergătură pe urmele urechilor unui *soldan*, care-mi scăpase prin tufișurile pădurii, găsii pe doctorul meu la rădăcina unui stejar umbros, adâncit în studierea unor frunze culese pe drum. Și cum mă minunam nedumerit de rostul acestui petec răsleț de pădure bătrână în mijlocul pustiei nisipoase, doctorul, cu lupa în mână, începu obișnuitele explicații.

— Floarea asta e caucaziană. Vânturile *marine* au adus aici semințe prin munții Caucazului, care sunt în fața deltei noastre. Semințele au căzut pe dună și au incolțit; cu timpul nisipurile s'au fixat. Iată o minune a naturii... o dovadă de adaptare la mediu a plantei: rădăcinile copacilor, în loc să meargă în jos ca de obicei, în adâncimea pământului; aici se prelungesc departe la suprafața solului, ca niște șerpi urieși, incolăciți, care caută să sugă hrana în întindere.

Numai după amiază ieșirăm din pădure. Deodată ne apărură înaintea ochilor vastă și goală, zona dunelor, întinsă până la orizont, ca o mare de valuri de nisip, ondulată în *nuanțe* de aur mat, sub lumina soarelui de vară. Niciun punct, nicio pată de umbră, peste care să se oprească vederea. *Dezolant* pustiu. Lanțuri nesfârșite de coline de nisip, cu *pante* dulci, înșirate paralel și monoton ca niște troene ridicate de viscol... Grăunțele de nisip, fine și seci, se furișau prin haine, iritându-ne. Intrarăm cu greutate în nisipul moale și fierbinte, în care piciorul se îngropa până la glesne. Cu picioarele goale prin arșița soarelui de amiază care ne cocea capetele, intrarăm ca doi *pelerini* rătăcitori într'un deșert, străbătând zona dunelor până la malul mării.

Tocmai pe nisipul jilav și bătut al *plajei*, puturăm călca mai în siguranță. Din urmă ne ajunse o căruță dobrogeană. Doi cai mici, pietroși, suflând din greu, trăgeau căruța cu două roate pe uscat și cu celelalte două prin apa mării care se *prelinge*a la fiecare lovitură de val, suptă de nisipul insetat al plajei.

EXPLICAREA CUVINTELOR:

eprubetă = vas cilindric de sticlă, lung și îngust pentru experiențe fizico-chimice.

tolbă = tașcă, sac.

a ierboriza = a aduna plante interesante din punct de vedere științific.

grind = loc mai înălțat din apă.

lotcă = barcă pescărească, cu fundul îngust.

stuh = sâni.

ghiol = lac.

a se tocni = a se tocni, rându; — a se înțelege din preț.

bizar = ciudat.

boschet = tufiș.

liane = plante agățătoare, cu tulpina lungă și rezistentă.

liță = tulpină la flori, plante delicate.

nufăr = plantă de baltă cu frunze lucioase și flori albe ori galbene

clar = limpede.

fantastice = supranatural, ca în basm.

miriade = mii de milioane.

caravană = convoiu.

pârlă = stofă deasă și trainică.

labirint = galerie întortochiată, drum foarte incurcat.

lagună = baltă de apă sărată pe malul mării.

rigid = nemișcat, aspru, impietrit.

monoton = într'un singur ton, fără niciun fel de variație.

aparte = deosebitor, singur în felul său.

zămislire = cel dintâiu moment când a luat ființă.

polog = o bucată de pânză prin care nu trece apa.

chihanale = colibe.

dună = movilă de nisip.

șoldan = iepure.

marin = dela mare.

nuanță = particularitate.

dezolant = care dezolează, disperă, desnădăjduiește.

pantă = povârniș, coastă.

pelerin = călător pios, călător.

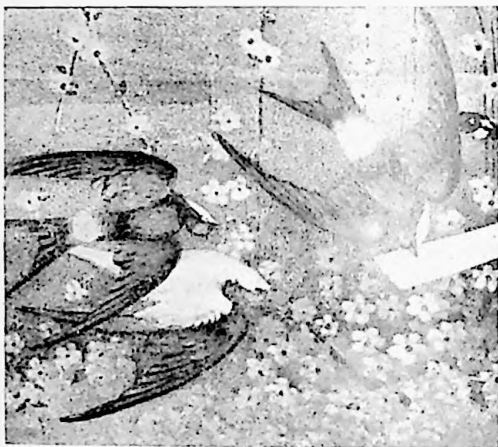
plajă = porțiunea din coasta mării, acoperită cu nisip.

a se prelunge = a picura încet, prelung.

JEAN BART.

Numele său adevărat, Eugeniu Botez; e născut la Burdujeni, în 1874 și a murit în București în 1933.

A publicat minunate povestiri și însemnări de călătorie pe mare.

SOMNOROASE PĂSĂRELE.

M. Eminescu.

Somnoroase păsărele

Pe la cuiburi se adună,

Se ascund în rămurele—

Noapte bună!

Doar izvoarele suspină

Pe când codrul negru tace;

Dorm și florile'n grădină—

Dormi în pace!

Trece lebăda de apă
Între trestii să se culce,
Fie-ți ingerii aproape,
Somnul dulce !

Peste-a nopții *feerie*
Se ridică mândra lună,
Totu-i vis și *armonie*
Noapte bună !

Din „*Poezii*“.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

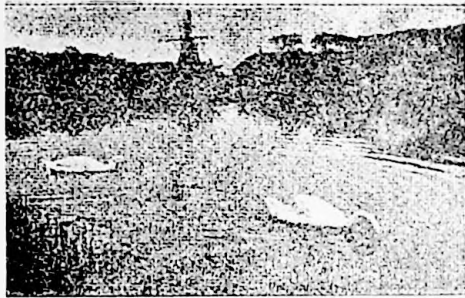
Feerie = tablou fantastic, minune, închipuire de o rară frumusețe.
armonie = perfectă bună-înțelegere, acord desăvârșit.

MIHAI EMINESCU

Este cel mai mare și cel mai talentat poet român ; cea mai strălucită contribuție a Neamului nostru la cultura și literatura universală.

S'a născut la Botoșani, în 1850 și a murit la București în 1880, în acelaș an cu bunul său prieten Ion Creangă. A dus o viață foarte grea și plină de lipsuri.

S'a bucurat de o extraordinară putere de închipuire ; a iubit cu patimă Neamul său și trecutul lui ; a fost un îndrăgostit de farmecul lui și de frumusețile naturii și s'a dovedit cel mai adânc și original (particular) cugetător al nostru.

BALTA.

N. Beldiceanu.

*Sub o salcie pletoasă valul doarme și suspină,
Crengile în jos lăsate pân'pe apă se cobor ;
Cârțița sub mușuroae duce traiu fără lumină,
Și din iarbă scoate capul, șarpele șuerător.*

*Peste ape săgetează rândunica cea voioasă,
Pe o trestie subțire două presuri sfătuesc ;
Fac buratecii a ploae prin fânatele pletoase,
Și prin papura cea verde, broaștele orăcăesc.*

*Țarca bate și tot sare când pe-o creangă când pe alta
Și pe lunca înverzită cântă cucul de noroc ;
Cu aripile întinse, stoluri trec bătlanii balta
Indoind gâtul pe spate, cocostârcii toc din cioc.*

EXPLICAREA CUVINTELOR :

o săgeată = a sbura iute ca o săgeată.

buratec = broască verde ce, după credința populară, cere ploaie.

șarcă = coțofana.

bătlan = pasăre de baltă cu picioarele lungi

NICOLAE BELDICEANU

S'a născut la 1844 și a murit la 1896. A fost profesor secundar și poet. Este tatăl scriitorului Nicolae N. Beldiceanu.

RĂTĂCIT.

Jean Bart (Eugen P. Botez).

Era pe la amiază ; o liniște adâncă stăpânea satul tăcut și uitat printre mlaștinile acoperite de stof auriu. Colibele sărăcăcioase ale pescarilor înșirate la rând, acopereau limba de pământ prelungită dela gura Sf. Gheorghe până departe spre larg, unde se pierdea dunga albicioasă a Dunării în nemărginirea albastră a mării.

Depart, tocmai în coada satului, era coliba lui Moș Simion tupilată sub acoperișu-i țuguiat de papură, mai pustie acum de cât întotdeauna.

De o săptămână și mai bine, de când moșneagul își îngropase singurul fecior pe care-l avusese, ușa colibei n'a mai fost deschisă. Tot timpul umblase bătrânul așa rătăcit prin vecini și pe la cârciume, ca să-și innee amărăciunea care-i umplea inima și să uite jalea ce-i chinuia mintea.

Mereu repeta desnădăjduit : la ce bun rămășița asta de zile care mi-a lăsat-o Dumnezeu.

Greul, care avea pescăria în arendă, l-a iertat câteva

zile, pe urmă i-a cerut să-și urmeze meseria, că altfel nu-i mai dă făină. Bătrânul s'a întors iar la barca lui, rămasă părăsită pe mal în bătătura colibeii.

Ce era de făcut! Trebuia să se hrănească cât mai avea de trăit...

După ce și-a cercetat barca, a dat-o la apă, i-a potrivit catargul și, apucând amândouă lopețile, a plecat oftând din adâncul inimei — de mult timp nu mai plecase bătrânul așa singur la pescuit.....

O adiere dulce de vânt, care venea dinspre largul mării, răcorea fruntea pescarului și se juca nebnatec printre vițele lui de păr cărunt. Și suflarea aceea ușoară de vânt înflora fața străvezie a mării, tăiată de urmele bărcilor mici și negre, cu pânzele umflate, ca niște păsări cu aripile întinse, cari sburau la larg departe, spre locul de pescuire, cale de opt *mile* dela mal.

Intrecându-se în goană, tot câte doi pescari în fiecare barcă, treceau unii pe lângă alții, vorbind și cântând în gura mare; iar vântul, le culegea sunetele glasurilor ducându-le înainte, până se pierdea înainte în golul nesfârșit al depărtării.

— Greu, greu de tot singur, Moș Simioane, îi strigă unul din fundul bărcii, noroc bun!

— Să dea Dumnezeu, îi răspunse cu jumătate glas bătrânul care sta pierdut pe gânduri, strângând cu amândouă mâinile lopata pe care o ținea drept cârmă.

Ajunsese aproape la locul unde erau înșirate cârligele pentru nisetri și moruni, când a prins el de veste că dinspre asfințit se înălțase un nou raș alburiu, arcuit pe bolta limpede albastră a cerului.

Vântul își schimbase repede direcția și sufla acum dinspre coastă, din ce în ce mai însuflețit.

Cunoștea el semnele acele: era un grăunte de furtună care se apropia văzând cu ochii. Celelalte bărci se depărtaseră de mult, gonind spre țarm.

Bătrânul, văzând bine că nu mai este chip să meargă drept împotriva vântului, care se întărâta mereu, suflând dinspre uscat, trecu ușor colțul pânzei în celălalt *bord* al bărcii.

Pânza se umfla sbătându-se ca insuflătită, sub loviturile vântului, pe când barca aplecată pe o coastă zbura ca o săgeată.

Pe sus, venea tot mereu norul acela, mai aproape, tot mai aproape, până ce sparse, cu ropot, într'o ploaie, repede și deasă. Picăturile mari și reci, după ce-l orbeau, biciuindu-i fața, se scurgeau în barba încălțită a moșneagului.

Marea, răsvrătită repede, își începuse jocul ei neastâmpărat. Și barca mică, ușoară ca o bucată de plută, aci se ridica în sus pe creasta albă de spumă a unui val, aci aluncea în jos, afundându-se ca într'o prăpastie.

Bătrânul sta liniștit, cu mâinile inceleștate pe lopata cu care ținea cârma, guvernând la val cu ochii țintă înainte, întâmpinând valurile și potrivit mersul sbuciumat al bărcii.

Pânza se sbătea prinsă de catargul indoit sub vânt,— nu s'auzi decât o trosnitură seacă ; și catargul se frânse în două. Pânza ne mai ținându-se, căzu jos tremurând și prăvălind barca pe o coastă. O înjurătură scapă printre dinții bătrânului. Într'o clipă își smulse cuțitul dela brâu și tăie sfoara care ținea colțul pânzei. Pânza rămase liberă, o zmuci vântul, repezind-o în goana lui nebună ; barca se îndreptă iarăși la loc.

Atunci, el apucă amândouă lopețile și începu să tragă cu toată puterea ; dar îi era zadarnică încercarea, căci nu putea înainta împotriva vântului care-i târa înapoi spre larg.

Scrâșnind, turbat de necaz, se lupta încăpățânat moșneagul, trăgând din răspuțeri, și încordându-și brațele lui noduroase, își lăsă pe lopeți toată greutatea trupului său gârbovit.

În fierbințeala luptei un gând dureros îi scăpăra prin minte: „unde-i feciorul-său acum, să-i dea ajutor cu brațele lui vânjoase.“

...Și în lupta asta așa de nepotrivită, marea, parcă anume bătându-și joc de slăbiciunea lui, îl amețea aruncându-i stropii valurilor, care fierbeau clocotindu-i în juru-i.

Capul bătrânului ardea în flăcări. Ca să-și mai răcorescă fruntea acoperită de sudoare, își trase căciula pe ceață, dar vântul care sufla mâniaș, i-o smulse din cap într'o clipă, aruncând-o în jocul valurilor.

Zăpăcit de ropotul vijeliei, cătând numai înainte pentru a se strecura printre stâncile acelea spumegătoare, pierduse din vedere țărnul către care trebuia să meargă.

Dar, nimic... nimic pe toată întinderea pustie a apei albastre-sinilii, pătată numai de umbra norilor, care alergau nebuni pe bolta sură a cerului. Nu mai putea ști încotro era uscatul.

Ce era de făcut? Rămas jucăria valurilor, la voia întâmplării privea aiurit departe, tocmai în fundul nedeslușit al zării, acolo unde bolta cerească se sprijină parcă de vârfurile albe ale valurilor.

Vântul își imuiase suflarea. Se mai liniști încălzit de speranța că vreun vapor care ar trece pe aproape, l-ar putea zări. Își scoase haina încet, și-o prinse ca semnal de catargul pe jumătate rupt.

Istovit de oboseală, se lăsă în fundul bărcii, moale ca ceara, și chinuit amar de lupta gândurilor ce se incinse în mintea lui turburată.

Un cârd de *gołlanzi*, plutind prin spațiu, se rotea ținându-se mereu deasupra bărcii rătăcitoare.

Ce nesuferite sunt aceste păsări de pradă când aruncă în singurătatea mării țipetele lor sălbatice ca niște răsete înfiorător de batjocoritoare.

Și bătrânul, cu ochii țintă, urmărindu-le sborul, își increțea fruntea vrând să-și alunge din față imaginea urâtă, rămasă de demult în mintea lui. Dar nu putea

să scape, imaginea îl chinuia răsărindu-i din ce în ce mai limpede și mai vie.

De atâta vreme și ce bine își aduce aminte de cadavrul pe care l-a întâlnit plutind în valuri, sfâșiat de goelanzii cari se sbăteau în jurul lui cu aripile întinse, cu ciocurile deschise amenințătoare... Dacă ar pieri de foame, ar ajunge și el tot așa... și bătrânul se înfiora, tresărind ca dintr'un vis urit.

Umbrele serii începuseră a împânzi orizontul cernit, vântul scăzuse cu totul; numai valurile mari greoaie se mai legănau încă în liniștea largului mării.

Își simțea limba uscată în gură și buzele îi ardeau ca focul, începuse setea să-i chinuiască. Se culcă pe pân-tece, muindu-și buzele în apa de ploaie strânsă în colțul bărcii; dar se ridică îndată, ștergându-se repede cu mâneca dela cămașă; apa de ploaie era amestecată cu stropii de apă sărată ai valurilor.

Se lungi pe fundul bărcii, cu fața în sus, cu pumnii sub cap, cercând să-și potolească gândurile.

Intr'un târziu, închise ochii voind să adoarmă, dar deasupra capului i se părea că plutesc, desfășurându-se, vederi felurite și un gând de moarte îi frământa mintea. Ne mai putând suferi, deschise ochii mari, cătând înfiorat în jurul său.

Bolta cerului se limpezise peste tot, și în creștetul ei lucea luna incremenită, așa de galbenă și de plină, despiciând cu o dără de lumină nemărginirea neagră a apei.

Nu putu ațipi nicio clipă, sta deștept; stăpânindu-și răsuflarea, își asculta cu frică bătăile inimii. Iar gândurile, ca într'un haos întunecos, i se încrucișau cu o iu-țeală amețitoare.

Toată viața-i tristă, monotonă, i se desfășura pe dinainte. Întâiul gând i se opri la fiu-său îngropat de câteva zile; i se părea că vede smulsă și aruncată în lături crucea albă de lemn, lucrată de el, și movila aceea de nisip amestecat cu sfărâmituri de scoici colorate,

era răscolită... încet și în lumină i se arăta satul, coliba abia tupilată în care s'a trezit... sărăcia, necazurile și mulțumirile pe cari le avusese... malul acela sterp și nisipos unde era cimitirul satului, și parcă își vedea femeia cu o mână strașină la ochi și cu cealaltă făcându-i semn să vie la ea... și toate, toate i se înșirau într'o jale mută, chinuitoare.

Ce noapte groaznică, până a prins a mijii zorile !

Și cum sta cu ochii pironiți în fundul zării, unde se întindea mereu o pată roș-aurie poleind fața apei, acelaș gând de moarte îi îngheță simțirea : ce va face toată ziua... și mâine... și poimâine?...

Gâtlejul uscat de sete, pântecul care țipa de foame și țărnul tot nu se zărește și nicio pânză nu albește la orizont, nicio urmă de fum dela vreun vapor nuse poate străvede pe toată întinderea goală a mării.

Ca să-și mai înșele foamea, începu să mestece tutunul pe care-l avea la el. Se lungi apoi iar cu trupul scaldat în ploaia caldă a razelor de soare, și rămase așa cu ochii închiși, cu buzele arse de friguri, pierzându-se într'o gândire tot mai înceată, mai nedeslușită, până i se topiră simțurile într'o amorțeală greoaie ; căzuse într'un somn adânc.

...Și cum sta el, cu ochii stinși, dormind cu fața în sus, întins pe fundul bărcii aceleia mici și negre, părea culcat într'un sicriu, care plutea la întâmplare, rătăcit pe luciul pustiu al apei întinse, fără margini.

Când își veni bătrânul în fire, era pe niște saci de pe puntea unui vapor englez de comerț, care-l luase, întâlnindu-l în drumul spre Sulina.

Trecuse departe de Sf. Gheorghe, că abia se mai zărea turnul farului ca un punct negru, pierdut la orizont.

Acolo era satul lui, pe malul acela sterp și nisipos, acolo se stinseseră toți ai lui, și cât de singur și amărit era acum în vreme de bătrânețe.

Și o indoială dureroasă se închegă în mintea bătrâ-

nului, pe când buzele-i uscate șopteau în neștire: la ce bun rămășița asta de zile ce mi-a lăsat-o Dumnezeu!...

Din „*Jurnal de bord*”.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

milă = măsura marină de lungime, între 1609-1852 m.

bord = margine (cuvânt francez, franțuzism).

goeland = pescăruș.

OBSERVAȚIE.

Ca să ne redem un moment caracteristic din viața pescarilor dela Dunăre — și, prin extensiune, una din trăsăturile esențiale ale vieții dobrogene, scriitorul ne poveștește cu deamănuntul ră-tăcirea unui bătrân pescar, purtat departe pe valuri și de fur-tună, dar și de gânduri, și de propria lui durere, deoarece de curând își pierduse feciorul.

Este o narațiune care împletește admirabil furia elementelor naturii cu obida sufletului omenesc.

Din „*Jurnal de bord*”.

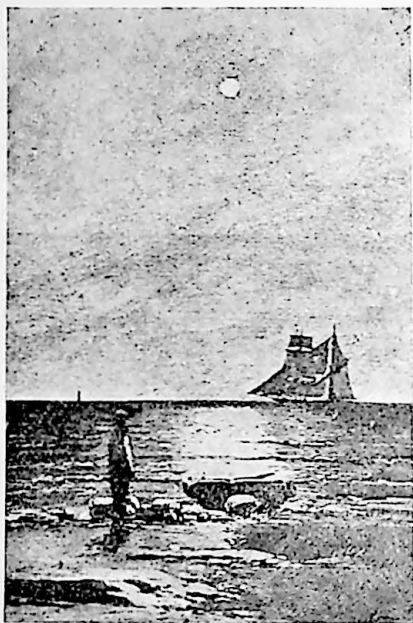
JEAN BART

Pe numele său adevărat, Eugen Botez. S'a născut la Burdu-jeni, în 1871. A fost ofițer de marină și inspector în direcția generală a Asistenței sociale. A murit la București în 1933.

A publicat minunate povestiri, schițe și nuvele, și interesante însemnări de călătorie pe mare.

CONSTANȚA

A. Vlahuță.

Așa liniștită și blândă s'arăta marea, când am plecat din *Sulina*! Și cât ne-a prins în larg, a și început a se posomori și, din ce în ce mai cu mânie, a-și ridica oștirile-i de valuri înaintea noastră. Soarele a asfințit. Pământul nu se mai vede. Un întuneric greu, amenințător, se lasă din cerul înorat, fără stele. De pretutindeni, mugind, *talazurile* negre vin ca niște *matahale*

vii și se isbesc de coastele vaporului, care găfâind greoi se luptă cu *nămeții* de apă, și-și taie cale dreaptă pe marea *învolverată*.

Șueră'n vânt frânghiile întinse de catarguri.

Legănarea neregulată a vasului mă amețește.

O căldură năbușitoare îmi învăluie capul.

Culcat pe spate, în aerul greu al cabinei, îmi *încopcesc* mâinile sub ceafă, închid ochii și încerc să cuget; dar vijelia de afară pare că împrăștie și gândurile mele. E o larmă, un sgomot înfiorător de scaune răsturnate, de uși trântite. Aud pași repezi pe punte, strigăte nedesluite. C'un vâjiit năprasnic se'naltă valurile, aruncându-se pe podelele vaporului, și'n *hârtoapele* ce se deschid, vasul, scăpătând, se pleacă într'o parte, păreții trosnesc, strânși între mișcătoarele dealuri de apă. O

amăgire a simțurilor zăpăcite de spaimă. Mi se pare că în loc să înaintăm, ne lăsăm în jos, ne scufundăm încet în adâncul mării.

Mă uit la ușă, pe acolo are să năvălească apa, pe acolo are să vie moartea. O aștept. Invălmășit și repede, ca lumina unui fulger, îmi apar icoane din copilărie, stoluri de amintiri vechi, nechemate, tresar deodată în scăpărarea unei clipe: cuvinte și lucruri, și întâmplări la care nu m'am gândit, aduse val-vârtej, ca de suflarea unei vijelii. Măsur cu gândul întinderea mării: peste talazurile-i furioase vad vasul nostru, o jucărie, o coajă de nucă, pe care iscusința omului o *cumpănește* și-o poartă totuși pe mări, înfruntând mânia furtunilor. În luptele de veacuri, cu atâtea primejdii și greutăți ce-i stau în cale, omul îmi apare ca acel voinic *năzdrăvan* din povești, pe care nimic nu-l înspăimântă.

Cine poate prevedea până unde-și va întinde într'o zi hotarele puterilor lui, cuceritorul acesta îndrăzneț și neobosit!

În albul zorilor ies pe punte. Furtuna s'a potolit. Marea e liniștită, ostenită parcă de-atâta frământare'n deșert. Un oraș frumos strălucește înaintea noastră: *Constanța*-farul României, aprins la porțile răsăritului, în pragul apelor nestăpânite. O, pământ binecuvântat!...

Orașul e *revărsat* pe o ieșitură de mal *implântată* în valuri.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

Sulina = port mic la Marea-Neagră, la gura brațului cu același nume.

matahală = uriaș, namilă.

talaz = val mare și puternic.

nămele = troian, grămadă (de obicei, de zăpadă).

învolutat = învârtejit.

a încopcea = a lega, a prinde ca în copii.

hârtoape = goluri.

a cumpăni = a echilibra.

năzdrăvan = cu puteri supranaturale.

Constanța = port la Marea Neagră, perla Dobrogeii.

implântat = înfipt.

a revărsa = a respira.

SOCIETATEA ROMÂNESCĂ

CRONICARUL

C. Moldoveanu

Mereu insetoșat de 'nvățătură,
Bătrânul cronicar, la ceas de noapte,
Făcând din cărți citanie în șoapte,
Lung chibzuește-a faptelor măsură.

Căci dragostea de neam și de moșie
L-a indemnat să *tâlcuiască* 'n slove,
Letopisețul falnicei Moldove —
Dela a doua-a lui Aron domnie.

Și-a prins a zice-atunci moldovenește
Povestea vremurilor amare,
Cu trudă multă, — căci pentru scrisoare
„Gând slobod, fără valuri trebuiește...”

din volumul „*Flacări*”.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

Cronicarul = e vorba de Miron Costin (1630—1691).

a tâlcui = a tâlmăci, a explica.

lelopiseș = cronică, povestea faptelor istorice înfațișate an cu an.

CORNELIU MOLDOVANU

Moldovean de origine, s'a născut în Bârlad, la 1884.

Este unul dintre scriitorii noștri însemnați de astăzi. A scris poezii și câteva volume de proză, printre care un roman. A fost director al Teatrului Național din București.

In versurile sale amintește minunate scene și întâmplări din viața noastră românească.

TĂTARIÎ ÎN MOLDOVA

Ion Neculce

Iar Tătarii sunt lupi apucători, pradă, robesc, bat și căznesc pe creștini, neavând grijă nici *strânsoare* de *Mărzaci* lor; și Tătarii nu mănâncă ca *Joimirii* ce mănâncă gospodarii casei, ci mănâncă tot carne de vacă și de oaie, de nu-i poate să-i biruiască cu hrana pe dâșii și pe caii lor; că un sac de orz dă pe zi unui cal, și cât nu poate să mănânce un cal într'o zi, îl deșerta în traiste și-l strângea deosebit; și dacă își sfârșea bietul om orzul din groapă, iar Tătarul îl făcea pe om de cumpăra orzul cela ce strângea el din traiste. Mâncat-au tot, și pâne și dobitoc, și au jefuit tot, până la un cap de ață! Pe mulți au și robit furiș, femei, fete, copii; rămas-au bieții oameni numai cu sufletele, bătuți și *sdruncinați* precum era mai rău și mai amar, cum nu se poate nici a se scrie, nici a se povesti casele și *ucisurile* lor ce au avut dela Tătari. Deci viind primăvara, s'au ridicat Tătarii din țară.

din „Cronică“.

EXPLICAREA CUVINTELOR.

strânsoare = strângere, constrângere, control.

mârzac = căpitan.

joimir = mercenar.

zdruncinat = chinuit.

ucisuri = ucideri, omoruri.

MORTUL DELA PUTNA

G. Coşbuc

Iar la Putna'n mănăstire,
Noaptea, din tăcut mormânt,
Iese'n plină strălucire
Ştefan cel viteaz şi sfânt.
Lespedea, ce-au pus-o popii
Peste groapă, 'ncet se dă
Indărăt şi'n fundul gropii
Ştefan plin de pace stă.
Dar se 'naltă 'ncet eroul
Deşteptat din lungu-i somn,
Luminat e 'ntreg *cavoul*
Şi semeţ viteazul Domn.

Albu-i coif străluce'n lună,
Iar pe zale-i joacă zări
De lumini, ce se'mpreună
Ca ntr'un basm cu *arătări*.
Lungă sulită şi-o poartă
Răsucind-o 'n mândru chip —
Eu credeam, că-i umbră moartă.
Ce se mişcă pe nisip.
Dar e viu! Acum ridică
Ochii săi, parc'ar lăsa

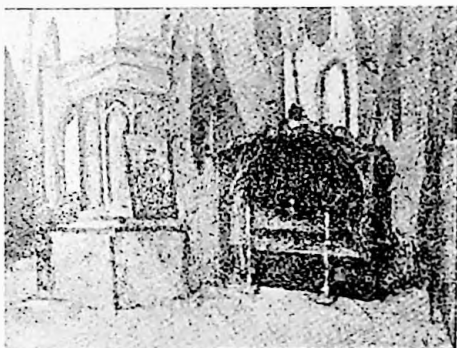
Peste-o oaste inimică
Toată vrăjmășia sa.
Apoi stă plecat și-ascultă ;
Poate aude spre Hotin
Vuiet și-alergare multă
De Poloni și Turci ce vin ;

Boer (pe timpul lui Ștefan cel Mare)

Poate-aude oști tătare
Și năvală peste Prut ;
Ori sosind din depărtare
Peste munte i-a trecut
Regele Mateiu ! Voi, cete
De Cazaci și de Săcui,
Dumnezeu acum vă dete
Gata iar pe mâna lui !

Sună zornăit de zale,
Strigăt mare de rășboiu.
Ard Moldova noastră 'n cale
Câți dușmani și vechi și noi.
Ștefan tremură'n mânie,
Iese din tăcutul *schit*.
Luna'n ceruri, argintie,
Cu nori negri s'a 'nvelit.
Și cumplit din *bucium* sună
Ștefan Vodă; ca un nor
Ies oșteni și iuși s'adună
Roată lângă Domnul lor.

Iat-o, oastea lui voinică,
Toți cei buni și tari ai săi!
Ștefan spada și-o ridică
Și pornește'n *sâng* spre văi.
Luna tot mai mult s'ascunde,
Tot mai negri nori plutesc
Și din văi grozav răspunde
Buciumul moldovenesc.
Se tot duce, duce 'n noapte
Sgomotul în joc spre Prut,
Mai lăsând în urmă șoapte
Din furtuna ce-a trecut.

E pustiu la mănăstire,
Gol mormântul cel deschis !
Toate-au fost o nălucire,
Toate rezezi ca'ntr'un vis.
Nu ştiu bine 'n care parte
Ştefane, te-ai dus departe
Şi duşmanii ți-i cunoşti !
Bate-i, Ştefane, părinte,
Spulberă-i de pe pământ :
Chiar şi mort învaţă-i minte,
Cine eşti şi-ai tăi ce sânt.

din volumul „*Balade şi idile*“.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

lespede = piatră mare şi întinsă.

cavou = construcţie subterană pentru coşciuge, *gropniţă*.

arătare = vedenie, fantomă, halucinaţie.

schit = mănăstire.

bucium = fluer ciobănesc, lung şi gros.

în sărg = în grabă.

a spulbera = a nimici, a imprăştia.

PIATRA CORBULUI

A. Russo

Vizitând valea Bicazului, care dă în valea Bistriței, caii noștri se înșirau pe cărări înguste și pietroase, conduși fiind de un *călăuz muntean*. Acesta era tipul Românului din Carpați, tânăr, vesel, sprinten, dibaciu, lipsit de învățătură, însă inzestrat cu bunul simț al strămoșilor noștri. El își purta calul în joc și ne povestea în graiul său poetic viața lui de copil al munților,

vânătoarele sale de urși, spunându-ne totdeauna numele piscurilor și admirând cu noi mărețele așezări stâncoase, care ne înconjurau ca un *amfiteatru* uriaș.

Strâmtoarea în care curge râul Bicazului este una din cele mai frumoase din Carpați.

— Priviți, ne zise călăuzul nostru, acea pădure neagră ce se întinde în dreapta și în stânga, colo în zare spre Ceahlău. Ea este linia hotarului Moldovei și în ea facem ades vânat la căprioare, la urși... ba și la Unguri câteodată.

— La Unguri!

Da. Plăeșii noștri din timpuri vechi și până în timpurile de azi au preschimbat glonțuri cu catanele nemțești... Hei! mulți brazi ascund la rădăcina lor trupuri omenești, și prin răsunetele sperioase, ce ies noaptea din codri, trebuie să fie și glasurile celor uciși.

— Bine, dar pentru ce acele ucideri?

— Pentru ce?... Pentru un cuvânt, pentru o căprioară care trece hotarul, pentru ura contra Secuilor ce ne pradă pământul pe nesimțite...

Unul din noi însă mai mult admirator de podoabele

naturii decât faptele oamenilor, întreabă pe călăuzul nostru cum se numea stânca dreaptă ca un zid, lângă care ne aflam.

— Piatra Corbului, răspuse el.

— Are vre-o legendă ?

— Ce să aibă, Domnule ?

— Are vreo istorie, vreo basmă, vreo...

— A! înțeleg: are, ca toate stâncele câte vedeți.

— Spune-o... spune... ziserăm cu toții, apropiind caii noștri de ai lui. Românul își clătină pletele, ținti ochii săi vulturești pe vârful stâncii și povesti :

„Stânca asta incununată cu plop și cu mesteacăn, precum o vedeți, a fost martoră unei întâmplări foarte jalnice, de care se pomenește la noi, din neam în neam.

Cică pe timpul strămoșilor, un străin pribegind dela dealul Corbului despre Borsec, a venit să se așeze la Bicaz. El își dură o căsuță mai de-o parte, pentrucă pe aceea pe la noi, fiecare *căluș* e locuit de un singur neam și străinii nu sunt primiți în sânul lui.

Pribeagul avea o fată, căreia Bistriței îi daseră numele de Corbița, intru aducerea aminte a dealului unde ea se născuse... Ce fată de bujor, ce copilă!... *Cică* era sprintenă ca o căprioară! *Cică* gurița ei era un fagur de miere! *cică* ochii ei străluceau ca focurile ce le aprind ciobanii noaptea, în întunericul codrilor! Ea era logodită cu un plăeș.

„Pe atuncea, spun bătrânii că se făceau adese năvăliri de Tătari în țară și că în urma lor rămânea numai cenușă și sânge. Păgânii dracului: *cică* mâncau carne de cal și beau lapte de iapă!

„Intr'o zi, o ceată de Tătari, pătrunzând în munți, ajunseră până în valea Bicazului prădând, ucigând tot ce era în calea lor.

Tatăl Corbiței și logodnicul ei căzură morți lângă copila pe care voiau s'o apere, căci Tătarii auziseră de fru-

museșea ei și voiau s'o ducă *plocon* Hanului dela Buceag. „Corbița însă scapă ca apa printre degetele lor și o apucă la fugă spre munte, urmărită de Tătari ca o ciută *hăiluită* de lupi.

„Biata fată alerga pe după copaci, pe după stânci și din când în când se oprea puțin ca să se mai răsuflă dar n'avea vreme să înghită măcar o *dușcă* de aer, căci Tătarii îi calcau pe urmă.

„Corbița inspăimântată, nebună de groază și de durere, se îndreptă spre stânca asta și ajunse în curând în marginea ei. Aici ea se opri o clipă și cătă în urmă. Tătarii se apropiau cu fuga.

„Atunci ea căzu în genunchi și se rugă lui Dumnezeu să-i vie în ajutor... Zadarnică rugăminte!... Mâna unui Tătar se întinse s'o apuce; însă ea, ridicându-se drept, în picioare, cu părul despletit în vânt, cu ochii aprinși cu fața albă ca un erin, zise: „Atunci să ajungeți voi când îți pune mâna pe Corbița!“ Și deodată ea se aruncă în prăpastie. Trupul ei se scufundă în apa Bicazului, zdrobindu-se de bolovani, iar Tătarii rămaseră incremeniți și fură uciși chiar pe muchia stâncii de o ceată de plăeși cari alergau în ajutorul Corbiței.

„De atunci locul acesta se numește stânca Corbului.

„In zilele de sărbători, pe când fragii sunt copti, fetele de prin cătunele învecinate se adună pe piscul stâncii și cântă doina Corbiței; iar în nopțile luminoase ale primăverii, păstorii zăresc adesea o umbră albă elătîndu-se pe vârful stâncii și apoi lunecând dealungul ei până în apa Bicazului.“

Călăuzul tăcu, lăsându-ne sub o impresie adâncă: și nu știu cum se întâmplă, somnul nostru legănat de vuetul valurilor Bistriței fu totdeodată frământat și de visuri neplăcute.

Părea că o stâncă mare ne apăsa pieptul, în vreme ce o ceată de Tătari ne amenința, scrâșnind din dinți și o copilă *gingașă* întindea mâinile spre noi.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

călăuz = conducator, ghid.

muntean = dela munte.

amfiteatru = loc ce se înalță treptat.

cică = se zice că.

cătun = sătuc.

pribeag = rătăcitor, rătăcitor printre streini.

plocon = peșcheș, dar, cadou.

hăituit = urmărit, hărțuit.

dușcă = inghițitură, sorbitură.

gingaș = fraged, delicat.

ALECU RUSSO

Basarabean de origine, s'a născut la 1819 și a murit în 1859. Face parte dintre luptătorii revoluției din 1848; a luptat mult pentru unirea principatelor. A fost un mare iubitor al Neamului și Țării sale și a iubit în deosebi poporul dela țară și producțiile lui literare. Ne-a lăsat câteva serieri frumoase, printre care, cea mai de preț „Cântarea României“.

O CURTE BOEREASCĂ PE VREMURI

M. Sadoveanu

Curtea boerească e mare și încăpătoare, cu *acareturi* multe și cu toate din belșug în *acareturi*. În grajduri bune de *vălătuci*, bat din copite și sforăe cai pietroși moldovenești. O liniște *patriarhală* domnește asupra bătrânelor așezăminte. Din casele vechi, din *sălaşuri*, din parc, isvorăsc în amurg acele murmure tainice, rămășițele generațiilor dispărute, care umplu de fiori locul și fac totdeauna să plutească pe castelele bătrâne ne-gura *legendelor*.

Seara, intră pe poarta cea mare vaci pline și lăptoase, iar gospodinele curții își *suflecă* mânecile, spală donițele și umblă forfota pe subt vaci; laptele bogat țâș-

nește din ugerile rumene; țigăncile oacheșe se dau în vânt prin curte și *danci* se luptă cu vițelii încăpățânați. Vacile mugesc, câinii *zăpăesc* și fumul vânat se ridică de pe curte și de pe sat; cumpenele fântânilor țipă, din câmpiile rodnice și din satul plin de viață vine svonul inserării.

În *șatra* din dosul curții, ciocanele sună, foile suflă greu și cântece duioase se ridică prin pâlpairile focului.

Încet-încet, cerul roș al asfințitului, *zăbrelit* de vârurile codrilor bătrâni, se întunecă, și parcul prinde a oita prin umbrele inserării. Deodată, în adâncă pace care s'a întins, izvorăște din necunoscut și vibrează în nemărginire cântarea tainică de buciom, ca o *tânguire* seculară.

În noaptea limpede, se aprind sus stelele nopții și jos, în sat, se aprind steluțele caselor de stuh.

În seara plină de pace, ce urmă zilei în care fugarii noștri sosiră la Dăvideni, boerul Andrei și *mezinul* stăteau la căpătâiul lui Potcoavă.

O liniște mare plutea în odaia plină de miros de flori sălbatice; o candelă ardea înaintea icoanelor ferecate în argint, care cuprindeau întregul părete dinspre răsărit. Lumânările din sfeșnice vărsau văpăi tremurate peste fața palidă a rănitului și purtau umbrele boerului și mezinului pe pereții albi.

Fragment din „Șoimii“.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

acareturi = construcție cu dependențele ei.

vălătuci = tencuială de pământ și pae tocate.

patriarhal = simplu și tihnit, ca în vremurile de demult.

sălaș = adăpost, gazdă.

legende = povești și povestiri populare.

a sufleca = a răsuci în sus.

dancii = copii de țigan.

a zăpăi = a hămăi.

șatră = așezare țigănească.

zăbrelil = mărginit ca la zăbrele.

lânguire = plâns, jelanie.

B O E R U L

Cornellu Moldovanu

*Albit de vremi, stă'n pălimar boerul
Și soarbe tacticos din filigeană,
Apoi privind în zare, pe sub geană,
Cu grije multă cercetează cerul;*

*Mai dă porunci vătafului la scară,
Orânduște-argății toți la treabă;
Chemând vechilul, grabnic îl întrebă
Dac'a intrat cu secera'n secară.*

*În urmă în iatac cu mulțumire,
De grija zilei gândul și-l desparte,
Și, sub icoane deschizând o carte,
Smerit îngână stihuri din psaltire...*

EXPLICAREA CUVINTELOR :

mezin = cel mai mic.

pălimar = balustradă.

filigeană = ceașcă fără toartă pentru cafea.

vătaf = mai marele peste slugi.

vechil = administratorul moșiei.

psaltire = cartea psalmilor (cântări religioase) lui David
regele Iudeii.

Boer din Sec. XVII

ÎN ȚĂRILE ROMÂNEȘTI

Ion Niculcea

Așa socotesc eu cu lîrea mea această proastă ; când vrea Dumnezeu să facă să nu fie rugină de fier, și Turci în Țarigrad să nu fie, și lupi să nu mănânce oile în lume, atunci poate nu vor fi nici Greci în Moldova și în țara Muntenească ; nici or îi boieri, nici or putea mânca aceste două țări cum le mănâncă ; iar alt leac n'a rămas cu condeiful meu să mai pomenesc, ca să pot găci. Focul îl stingi, apa o *iezești* și o bați pe altă parte, vîntul când bate te dai în lături într'un adăpost și te odihnești, soarele intră în nouri, noaptea cu întunericul trece și se face iar lumină, iar la Grec milă sau omenie, sau dreptate, sau nevicleşug, nici unele de aceste nu sunt, sau frica lui Dumnezeu ; numai când nu

poate să facă rău, se arată cu blândețe; iar inima și
îirea, tot cât ar putea să facă răutate. Căutați de cetiți
la hronograful Grecesc, de vă incredințați și mai bine
pe când au fost Grecii puternici, și Impărăția era a lor,
ce făceau pe atunci, și ce lucrau?

EXPLICAREA CUVINTELOR:

a iezi = a ridica zăgaz pentru oprirea apei.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

Vasilie Alecsandri

Brâncoveanu Constantin,
Boier vechiu și domn creștin,
De averi ce tot strângea,
Sultanul se îngrijea
Și de moarte-l hotăra,

Căci *Vizirul* îl pâra.
Intr'o joi de dimineață,
Zi scurtării lui de viață,
Brâncoveanul se scula,
Fața blândă el spăla,

Barba albă-și pieptena,
La icoană se 'nchina,
Pe fereastră-apoi căta
Și amar se spăimânta:
„Dragii mei, *coconi* iubiți!

Lăsați somnul vă treziți,
Armele vi le gătiți,
Că pe noi ne-a 'nconjurat
Pașa cel neîmpăcat,
Cu-ieniceri, cu tunuri mari,

Ce sparg ziduri cât de tari!“
Bine vorba nu sfârșia,
Turci'n casă *iurușia,*
Pe tuspătru mi-i prindea
Și-i ducea de-i inchidea

La Stambul, in turnul mare,
Ce se 'naltă lângă mare,
Unde zac fețe domnești
Și *solii* mari împărătești.
Mult acolo nu zăcea,

Că sultanu-i aducea
Lângă *foișorul* lui,
Pe malul Bosforului.
„Brâncovene Constantin,
Boier vechiu, *ghiaur hain!*

Adevăr e c'ai *chitil,*
Pân' a nu fi *mazilit,*
Să despați a ta domnie
De a noastră 'mpărăție?
Că de mult ce ești avut

Bani de aur ai bătut,
Făr' a-ți fi de mine teamă,

Făr' a vrea ca să-mi *dai seamă* ?"
— De-am fost bun, rău la domnie,
Dumnezeu singur o știe ;

De-am fost mare pe pământ,
Cată-acum de vezi ce sunt !
— Constantine Brâncovene !
Nu-mi grăi vorbe viclene.
De ți-e milă de copii

Și de vrei ca să mai fii,
Lasă *legea* creștinească
Și te dă'n legea turcească,
— Facă Dumnezeu ce-o vrea !
Chiar pe toți de ne-ți tăia,

Nu mă las de legea mea !
Sultanul din foisor,
Dete semn lui *Imbrohor*,
Doi *gelați* venia curând,
Săbiile fluturând.

Și, spre robi dacă mergea,
Din coconi își alegea
Pe cel mare și frumos
Și-l punea pe scaun jos.
Și cât *pala* repezea,

Capul iute-i reteza !
Brâncoveanul greu ofta
Și din gură cuvânta :
„Doamne ! fie'n voia ta !“
Cei *gelați* iarăși mergea

Și din doi își alegea
Pe cel gingaș mijlociu,
Cu păr neted și gălbui
Și pe scaun îl punea
Și capul îi răpunea.

Brâncoveanu greu ofta
Și din gură cuvânta :
„Doamne ! fie'n voia ta !“
Sultanul se minuna
Și cu mila se'ngâna :

„Brâncovene Constantin,
Boier vechiu și domn creștin !
Trei coconi tu ai avut,
Din trei doi ți i-ai pierdut ;
Numai unul ți-a rămas !

Cu zile de vrei să-l las,
Lasă legea creștinească,
Și te dă 'n legea turcească !“
— Mare-i Domnul Dumnezeu !
Creștin bun m'am născut eu,

Creștin bun a muri vreu...
Taci, drăguță, nu mai plânge,
Că'n piept inima-mi se frânge.
Taci și mori în legea ta,
Că tu ceru-i căpăta !

Imbrohorul se'ncrunta,
Gelații se'nainta

Și pe blândul copilaș,
Dragul tatii fecioraș,
La pământ îl arunca

Și zilele-i ridica.
Brâncoveanul greu ofta
Și cu lacrimi cuvânta :
„Doamne! fie'n voia ta!“
Apoi el se'ntuneca,

Inima-i se despica,
Pe copii se arunca,
Ii bocea, îi săruta,
Și turbând apoi striga :
„Alelei! tâlhari păgâni!

Alei! voi, feciori de câni !
Trei coconi ce am avut
Pe toți trei mi i-ați pierdut !
Dare-ar Domnul Dumnezeu
Să fie pe gândul meu :

Să vă ștergeți pe pământ,
Cum se șterg norii la vânt,
Să n'aveți loc de'ngropat,
Nici copii de sărutat !“
Turcii crunt se oțărea

Și pe dânsul tăbăra,
Haine mândre-i le rupea,
Trupu-i de piele-i jupea,
Pielea cu paie-o umplea,
Prin noroi o tăvălea

Și de-un paltin o lega
Și răsând, așa striga:
Brâncovene Constantin,
Ghiaur vechiu! ghiaur hain!
Cască ochii-a te uita,

De-ți cunoști tu pielea ta!
— Câini turbați! Turci, *liftă* rea!
De-ți mânca și carnea mea,
Să știți c'a murit creștin
Brâncoveanu Constantin!

Poezie populară

din colecția lui V. Alecsandri

EXPLICAREA CUVINTELOR:

Brâncoveanu Constantin = Domn al Munteniei 1686-1714.

vizirul = primul ministru turc.

cocon = fecior de domn, de mare boier.

pașa cel neîmpăcat = Mustafa pașa, care era Imbrohor.

ieniceri = pedestrași turci, copiii Sultanului, formați din copii de creștini turciți.

a iuruși = a face iureș, a năvăli.

sol = trimis, reprezentant.

foișor = balcon.

ghiaur = necredincios, păgân.

hain = trădător.

a chiti = a ținti.

a mazili = a demite, a scoate dintr'o funcție.

a da seamă = a da socoteală.

lege = religie.

imbrohor = slujbaș la curtea sultanului, comis împărătesc.

gelat = gealat, călău, gâde.

pală = paloș, sabie lată și ascuțită, cu două tăișuri.

cu mila se'ngâna = se lupta cu mila ce căuta să pună stăpânire pe dânsul.

a se oțări = a se irita, a se indigna.

liftă = păgân, străin, neam cumplit.

SFÂRȘITUL LUI TUDOR VLADIMIRESCU

B. Dumbrovă

În mare grabă *Caravia* duse mârțoaga pe care ședea Tudor Vladimirescu prin ulițele orașului, printre grădi- nițele căsuțelor, printre grădinele mari ale caselor boie- rești dărăpănate, printre zidurile de biserici, și în sfârșit peste *maidanul* mare până la clopotnița Mitropoliei ; aci ședea *Caravia*.

Pe *maidan mișunau* oamenii ; era jumătate bălcui, jumătate tabără arnăuțească. În curtea Mitropoliei era oarecum liniște.

Domnul Tudor, când trecu pe sub poartă, și zări bise- rica, făcu semnul crucii. I se dădu o *chilie*, la stânga, lângă intrare.

Scurt timp după aceea, *Lassanis* și *Scufas* cerură lui *Caravia* o întrevedere.

„Generale“, zise *Lassanis*, numai dumneata ești om hotărît. Numai dumneata te pricepi să ții oștirea strânsă laolaltă și să împiedici dezertarea. Aveai dreptate ieri, când ai vrut să tai pe *ispravnic*. Ieri noapte sute de eteriști au fugit. Numai dumneata ai văzut că nu e vreme să fim îngăduitori cu Tudor Vladimirescu, după cum ne povățuește Iordache, pentru că Valahul e înțeles cu Turcii.“ Și *Scufas* adăogă : „Se zice că e putred de bogat. Se zice că a trimis milioane familiei în Ardeal. Și fără dor și poate are galbeni și pietre scumpe cu- sute în hainele sale. Ar li deci de mare folos pentru eterie, să ne lași să-l cercetăm astă noapte.“

Pe la orele patru, arnăutul îl pofti pe Domnul Tudor la masă. Doi paznici îl însoțiră prin curte, până'n *tra- peza* pardosită cu cărămidă roșie ; oameni mulți se im- bulziră să slujească la masă, ca să-l vadă pe capul pandurilor. Printre ei era și un preot al Mitropoliei, care aducea talerele și sticlele.

Domnul Tudor mănăcă puțin și nu vorbi. Numai la sfâr-

șitul mesei, când i se dădu *ciubucul*, zise către Caravia: „Aș vrea să mă plimb prin curte“.

Și amândoi, cu ciubucul în gură, se plimbau înaintea bisericii. Stâlpii mândri ai tindei se ridicau deasupra treptelor înalte, și cele nouă turnuri rotunde se înălțau în roșata cerului. Un lucrător scotea învelitoarea de plumb de pe acoperiș.

„De ce scoate învelitoarea?“ întrebă Domnul Tudor.

„Ca să toarne gloanțe pentru apărarea patriei“, răspunse Caravia cu *ifos*.

„Aș intra în biserică“, zise Vladimirescu.

Arnăutul chemă preotul, care slujise la masă, și care stătea acum cu mulți, la o oarecare depărtare; el aduse cheia și deschise ușa bisericii.

Vladimirescu și Caravia rezemară ciubucele lor de zid și intrară. Domnul Tudor scoase de pe pletele sale lungi, căciula înaltă oltenească cu petecul ei de postav alb, Grecul scoase fesul de pe capul ras, și amândoi făcură semnul crucii. Vladimirescu privi în jurul său și zise: „Acest sfânt locaș văzu lucruri mari, atunci când mai fu mărire prin țară. Il împodobiră voevozii cei mai buni, pe dinnăuntru și pe dinafară“, și întorcându-se către intrare, se uită la șirul falnic al ctitorilor zugrăviți la dreapta și la stânga ușii, domnitorii și doamnele lor în haine lungi de mătăasă înflorită, în caf-tane imblănite, cu *hangerul* cu pietre scumpe la brâu și cu coroane domnești pe cap, pe deasupra cărora erau scrise numele lor.

Rând pe rând Domnul Tudor îi privi pe toți și zise: „Ăsta de aici e Mihai Viteazu. Ca Mihai Arhanghelul, el fu scutul creștinătății, — până ce-l răpuseră trădătorii.“ Cuvintele sale răsunară în tăcerea bisericii, și după câteva clipe urmă: „Moșneagul ăsta de colo este Matei Basarab. Fu și el viteaz ca Mihai. Și pe el îl mâncară fript trădătorii... cu zile.“

Olteanu grăia cu evlavie, ca un preot care-și citește

slujba singur in biserică. Arnăutului puțin ii păsa de amintirea voevozilor mari ai țării. Și preotul care-i insoțea, auzea cuvintele, dar nu era viteaz. Domnul Tudor il întrebă, in cotro se află mănăstirea Dealu, in in care e capul lui Mihai Viteazul.

„Dincolo, peste lalomița“, fu răspunsul „se vede din clopotniță.“

„Aș vrea să mă ure in clopotniță“, zise Vladimirescu lui Caravăia.

Ieșiră din biserică, și pe când pandurul și Grecul se îndreptau spre turn, preotul încuia ușa. Apoi alergă la un tovarăș, căruia ii incredință toate *catrafusele* sale, și o luă la fugă in spre graniță. Nu era viteaz. Dar cincizeci de ani după aceea, pomenea încă cuvintele marelui oltean rostite in Mitropolie...

Domnul Tudor, urmat de un arnăut, se sui până la clopote, unde lumina asfințitului intra in valuri aurii. Târgoviștea era la picioarele lui cu vechea *Chindie*, care se ridica deasupra verdeții grădinilor, pe *subtoiu* ei pătrat. De mult ea slujea drept ornic al orașului. Pe vremurile de fală ale scaunului Domnesc, de ceasul mesei aflau și cei care nu vedeau turnul, căci in vârful său răsunau trâmbițele și *țimbalele* lui Vodă; curtea domnească, azi *dărăpănată*, era alături.

Privirea Domnului Tudor însă plutea mai departe, spre răsărit, unde pe dealuri nalte, dealungul *zăvoaielor* lalomiței, se vede lucind, roșie, sub ultima rază de soare, cununa zidurilor mănăstirii Dealului. Prietenul slugerului, Episcopul Harion, fusese stareț acolo, ani îndelungați, și el ii zisese odată: „Capul lui Mihai e in biserică mănăstirii Dealului. Adeseori stau de vorbă cu dânsul. Mai degrabă înțeleg pe cei morți decât pe cei vii, pentrucă pe cei morți ii ascultăm cu evlavie, și pentrucă e tăcere împrejurul lor. Viteazul m'a învățat multe. Dela dânsul știu: De vrei să cunoști viitorul, privește in trecut. Din rădăcină răsare toată puterea

copacului. De vei găsi-o la rădăcină, teamă să nu mai ai. Eu, Mihai, sunt rădăcina.“ Și Domnul Tudor gândi: „Când voi fi printre morți, mă va înțelege neamul meu și pe mine.“

În aceeași noapte, dela 26 la 27 Mai, *i se împlini ursita.*

din romanul „Pandurul“.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

Caravia = general al lui Alexandru Ipsilante.

maidan = loc viran, neacoperit cu clădiri.

a mișuna = a furnica, a foi.

chilie = cameră pentru călugări în mănăstiri, celulă.

Lassanis, Scufas = căpetenii ale eteriei.

ispravnic = prefect.

fără doar și poate = fără indoială.

trapeza = sala de mâncare (grecism).

ciubuc = lulea cu coada lungă (imanea).

îfos = aer, încredere exagerată în sine,

hangiar = hanger, junghiu, pumnal.

catrafuse = bagajul.

chindie = turnul observator al Târgoviștei, înalt de 20 stânjani, astăzi în ruină.

subtoi = soclu, bază.

șimbală = tobă mică.

dărăpănat = dărămat, părăginit.

zăvoiu = pădure pe marginea apei.

i se împlini ursita = fu ucis potrivit soartei sale.

L U A R E A G R I V I Ț E I

M. Sadoveanu

Dragii mei, ziua de 30 August a fost o zi de grijă și de sânge. Nicio minte omenească nu-și poate inchipui câtă vrednicie s'a desfășurat atunci și câți flăcăi de-ai noștri au căzut ca să nu se mai scoale!

O ploaie rece și subțire cădea neîntrerupt și'n văi și pe dealuri plutea ceață lăptoasă. Pământul desfundat de ploae era moale și cleios.

Prin văzduhul închis veneau, de departe împușcături înăbușite. Tunurile izbucneau des, fără să se știe de unde; se auzea numai șuerul ascuțit, ca de biciu, al ghiulelelor.

Batalioanele noastre porniseră la ceasurile 3, cu dobroanții din Regimentul 10 în frunte. Flăcăii erau tăcuți și cu fețele îngrijate, dar în toate rândurile se simțea o îndârjire sălbatecă. Fiorul cald al așteptărilor umplea toate piepturile. Oșiterii tineri erau foarte ațățați; neconținut se plecau spre *semiplutoanele* lor, le svârleau vorbe repezi cu glasuri înăbușite, apoi își îndreptau piepturile, căutau să pătrundă negura depărtării, își pipăiau revolverele dela coapsă și-și întăreau în jurul pumnului, lanțul *dragonului*.

Mantăile dobroanților, ale opincarilor și tunicile infanteriștilor erau ude și presărate de pulberea albă a burei.

Așa înaintară prin umezeala rece. Suiră, într'o jumătate de ceas, dealul spre redută. Acolo, tăcere, tăcerea înfiorătoare a morții; în redutele turcești, nicio mișcare. Și de-acolo de pe coastă, văzura cu toții valea cea grozavă, la care nu se aștepta nimeni: Valea sângelui. Coboriră repede, în vâlcea; și alcătuiră din nou rândurile și prinse a sui costișa cealaltă. Suiș greu: se cățarau de tufe, se sprijineau în baionetă, își dădeau

unii altora mâna, — dar mergeau cu grabă, se apropiu în tăcere de dușman.

Deodată izbucniră cele dintâi focuri ale păgânilor, drept de deasupra. Parcă ar fi strigat cineva: înainte! Toți se svârîlră spre coastă cu inverșunare. Maiorul Șonțu căzu; dorobanții apărură într'un salt fierbinte pe culme, tăcuți, încruntați, cu căciula buhoasă pe ochi, cu baioneta lungă amenințătoare. Turcii din șanțul de dinafară se traseră îndărăt, în întărituri.

Și pe când puștile Turcilor porneau repede, năvălitorii ajunși pe culme văzură și celălalt lucru la care nu s'așteptau, două *redute* în loc de una.

Ce era de făcut? Inainte! Olițerii își înălțară glasurile, băeții se avântară! Un șir de păgâni se svârli pe *parapet*, alte două șiruri rămaseră dedesubt; tunurile încărcate cu *șrapnele* își deslănțuiră trăsnetele, și trei șiruri ucigătoare de foc începură a doborî rândurile noastre. Era un uragan de gloanțe, de sfărâmături de *schije*, de urlete, răcnete, de valuri de fum, de licăriri de fulgere și de trăsnete: par'că venise sfârșitul lumii! Pământul dudu, văzduhul se zgudui ca într'un geamăt uriaș, flăcăii se izbiră într'un iuruș cumplit, — dar se retraseră amețiți îndărăt. Pământul umed se umplu îndată de sânge; morții rămaseră în tină grămădiți asupra armelor, răniții căzuți îndreptau ochii de foc spre gaura de iad care svârlea trăsnet și flacără, ceilalți se întoarseră cu fețele încrețite de mânie și durere.

Dincolo de iuruș, cu batalionul 2 de vânători în frunte, se zdrobi de urgia păgână. Și flăcăii se traseră în *vâlcea* ca să mai răsule. Mulți olițeri și soldați căzuseră. Cei rămași se uitau în tăcere unii la alții, parcă-și spuneau cu ochii numele celor rămași sus, la asalt. Olițerii începură a înjura cu mânie pe păgâni, apoi trecură și se așezară încruntați la dreapta sfărâmăturilor de plutoane. Iar flăcăii așteptau încordați, fără de nicio vorbă.

La ceasurile 4, o frământare și un murmur trecu. Ofițerii își ridicară săbiile, soldații își plecară armele, comanda înăbușite trecură ca florii prin rânduri, al doilea atac porni ca un vârtej amenințător spre păgâni. Dar trăznetele zburară iar mai cumplite, voinicii căzură în valuri de foc și fum și rândurile rărîte se traseră iar îndărăt.

Ofițerii se puseră jos osteniți. Căpitaniii scrășneau. Iși murmurau încet numele căzuților. Soldații își ștergeau de pe frunte sudoarea ferbinte și șopteau:

„Mă, cumplit foc svârliră păgânii, bată-i Dumnezeu să-i bată!“ Sergenții injurau printre dinți.

Prinseră a vorbi apoi cu glasuri incete despre moartea vrednică a celor care rămăseseră sus. Mulți săriseră în șanțuri, târind cu ei pe impușcătorii de deasupra parapetului. Dar curând mânia le închise glasurile. Tăceau și așteptau.

La 4 și jumătate începură a sui și șăpcele Rușilor la atac. Un sergent zise: „Vin și *muscalii* la spartul *iar-marocului*!“ Ofițerii se ridicară:

„Sus băeți! vor să sfârșească ei ce-am început noi.“ Flăcăii murmurau.

Și iar porniră, odată cu Rușii. Când izbucni uraganul de foc, copiii Țarului strigară: Ura! apoi se opriră. Căzu un rând, căzură două, plutoanele se cumpăniră, ofițerii strigară: „Nazat!“ slărâmurile se rostogoliră îndărăt pe lângă ai noștri, într'o prelungă fierbere de răcnete și de gemete. Iar opincarii și vânătorii se prăbușiră încă odată spre redută, ca un munte de oțel; ajunseră la parapet; impușcătorii de sus se zvârliră în șanțuri îngroziți. Urlete: Alah! Alah! umplură văzduhul. Turcii se ridicară pe parapet, înălțară brațele spre cer, urlând; rânduri nouă de trăgători se cățară din șanț, tunurile zguduiră pământul, — și flăcăii se traseră iar îndărăt.

Erau toți plini de fum, de sânge și de noroi: le sticleau ochii într'o cumplită mânie și îndârjire. Erau pa-

lizi de trudă, stăteau cu mâinile încleștate de arme și nu mai ziceau nimic. Amurgul păcios și trist îi înfășura ca o pânză întunecoasă, întunericul venea repede, și era frig și ploua încet, — și, în reculegerea plină de mâhnire a tuturor, inimele se muieră o clipă și gândurile se întoarseră spre frații rămași sub șanțul redutei, ciuruți de gloanțe și plini de sânge incheșat... Frigul îi cuprinse, stăteau cu capu 'n tina rece și umedă, cu mâinile înțepenite pe armă, cu ochii crunți deschiși sub cerul negru. Și o tăcere adâncă ca înaintea unei furtuni se întinse în rândurile flăcăilor. Se auzeau în depărtări tușind tunurile răpăcigoase, se auzeau vuet mai slabe și mai înăbușite, însoțite de pârâirea neregulată a impușcăturilor, undeva în întunericul inserării. Apoi un călăreț veni, ofițerii se ridicară, se adunară în jurul comandantului. După câteva vorbe schimbate, se întoarseră și comandara soldaților să se ridice. Un pâlce de călăreți învăluți în mantăli se aproprie. Cel dintâi era Vodă.

Ofițerii întrebau cu glasuri uscate :

„Sunteți gata, băeți ?

— Gata, domnule locotenent !“

Vodă vorbi cu generalul nostru, apoi porni înainte, se cufundă în negura serii. Trupele prinse iar a se frământa. Plutoane soseau, călcând greu și lunecând prin noroi. Se rânduiau în tăcere.

Comandanții șopteau : „Încă odată, flăcăi !...“ Iar flăcăii tăceau, cu inimile impietrite.

Însfârșit porniră a patra oară.

Așa de iute se cățărară pe punte încât ofițerii cei sprinteni de-abia se puteau ține de ei. Și sus, se svârliră spre parapet într'o tăcere așa de înfiorătoare și de mânioasă, și într'un avânt așa de sălbatic, încât pământul se sgudui. O volbură de foc se deschise, întăritura vărsă șuvoaie ucigătoare de plumb. Nu era o pârâitură de arme, ci un tunet neîntrerupt ; par'că toată

reduta, presimțind ceva grozav, se ridicase în picioare și zvrâlea foc și moarte.

Imanii gemeau cu brațele la cer, ostașii păgâni stăteau neînduplecați în picioare în fulgerul orbitor al împușcăturilor. Dar, prin umbra deasă a inserării, șuvoiul negru de flăcăi venea, zguduind pământul plin de apă; veneau cumpliți ca răzbunarea, venea puterea cea mare și cea din urmă a răbdării sleite. Intrară în șanțul din afară, se zvrâră la parapet, se suiră deasupra. Acolo, se deslănțui mânia lui Dumnezeu! Pușca avea două capete: patul și baioneta; omul avea două brațe: unul cu pușca și unul cu pumnul care cădea ca un buzdugan de plumb. A fost izbitură de trăznet. Impușcăturile conteniră. Cei de pe creasta parapetului se prăvăliră deodată în șanț. Flăcăii săriră după ei. O furnicare repede, o învalmășală, o ploaie fierbinte de sânge. Din șanț soldații turci se năpustiră îndărăt. Dar mâna tăcută a flăcăilor nu-i lasă. O infricoșată izbucnire spre ei le cutremură rândurile slăbite, dușmanii se risipiră ca suflați de viitor.

Acum începură împușcăturile noastre. Cei din urmă dușmani cădeau, cei dinainte fugeau. Ai noștri puseră mâna pe tunuri. Intrară în șanțuri, scoaseră la margine nenumăratele *leşuri* turcești, se așezară în întăriturile cucerite cu atâta trudă și sânge, își pregătiră armele și așteptară.

Sublocotenenții rămași erau nebuni de bucurie. Se îmbrățișau, răcneau: „Mă! Românii noștri, săracii!” și altceva nu puteau zice. Iar flăcăii făceau neînduplecați și mânioși. Și noaptea neagră și neguroasă se întinse pretutindeni, și ploaia subțire tot cădea și fiori de dureri treceau par'că prin văzduhul de păcură. Se aprinseră felinare, și luminile lor se deschideau ca niște ochi triști și sângeroși în durerea nopții. În roatele de lumină, se vedeau santinele drepte, negre, veghind nea-

dormite și grupele celorlalți flăcăi, care stăteau deștepti și făceau cu ochii ațintiți.

Tunurile mugeau în văi. Câte un strigăt nedeslușit se auzea departe, în ceață. Intr'un târziu, porniră ambulanțele noastre și toată noaptea rătăciră felinare în preajma redutei și în Valea-Sângelui, și toată noaptea fură cărați spre spitale flăcăi răniți. Toți își dădeau arma în primire, precum ca să știe că n'au lepădat-o la primejdie.

Era târziu după o luptă, și eu eram așa de trudit, că nu-mi mai simțeam picioarele din încheieturi. Mă așezasem între doi dorobanți. Intre mantălile lor, o căldură umedă mă învăluisese, și genele parcă-mi erau de plumb. Un somn dulce, molesitor mă cerea. Sabia imi scăpă din dreapta și rămase atârnată numai de dragon. Mă simțeam așa de bine și, în piroteala mea, eram foarte fericit că flăcăii noștri s'au purtat cu o vrednicie așa de înspăimântătoare. Mă gândeam la cei din țară, care așteptau cu grijă vestile războiului; mă gândeam la un răsărit nou de soare pentru Moșia noastră cea nenorocită. Pieptul imi era cald și plin de flori; lacrimi fierbinți imi năvăleau sub pleoape. Uite, vedeam pe tata departe într'un târgușor din fundul Moldovei. A venit în cerdac, s'a așezat în jilț, desface gazeta, își așează ochelarii și citește... Are să știe că și eu am fost scăldat în sânge. Are să vie mama și, când va afla vestea, are să înceapă a geme și a plânge. Iar tata își va pune ochelarii dinainte pe masă și va începe a da din mâini cu tot cu gazetă și a-i vorbi despre strămoșii noștri și despre vrednicia trecută. Dar mama nu vrea să știe de nimic, ea bocește pe Mitică al ei, care poate a căzut în câmpiile bulgărești.

Deodată aud un glas ușor.

„Ai adormit?”

— Da a adormit. Era și ostenit săracul — răspunse cineva de lângă mine.

— Ce crezi ? zice celalt glas; doar muncă am avut noi azi. Și el nu-i deprins. Om trăit altfel, nu ca noi..“

Urmează câtăva vreme de tăcere. Iar aud:

„Mă Mihai, de la noi din sat a mai scăpat cineva ?

— Nu, numai noi doi am mai rămas. Cumplit vifor a fost azi.

— Da, bre. Ș'are să mai fie !“

Iar tac. Intr'un târziu glasul de lângă mine vorbește din nou.

„La noi trebuie să fi început clăcile. Dar fără flăcăi nu-i nimic de seamă.

Și fetele și nevestele și mamele toate plâng.

— Ce să le faci ? Așa-s muerile, slabe de inger... Dar de maica tot mi-i jale când imi aduc aminte..“

Pe urmă tăcu și nu-l mai auzii vorbind. Și mă gândii la poporul cel necăjit și nebăgat în seamă în care fierbe puterea nemărginită, și iar mi se umplu sufletul de mângâere: vrednicia noastră a izbucnit și tună în țarmurile străine și nu-i departe ziua învierii!

EXPLICAREA CUVINTELOR :

semi-pluton = o unitate de 30 soldați.

dragon = curea petrecută pe mânerul săbiei.

redută = întărituri de pământ.

parapel = perete ridicat pe buza redutei.

șrapnel = ghiulea.

schijă = spărtură de ghiulea.

vâlcea = pădurice tânără.

muscal = rus.

iarmaroc = târg.

leș = cadavru.

AUREL VLAICU ÎN ARDEAL

I. Irimescu-Cândești

Din toate sufletele, răsărea un singur dor.

„De-ar veni mai curând!...”

Ruga le-a fost ascultată: Năzdrăvanul, Făt-Frumosul a venit cu pasărea lui la Blaj.

Incepe șirul de zile, care una după alta s'au înșirat ca niște boabe de mărgăritar, pe *salba* gloriei lui Vlaicu.

Câmpia Libertății, o mare de lume. De jurimprejur este înconjurată de bătrâni, tineri, copii, femei, fete și flăcăi. Sunt peste 30.000 de oameni. În mijlocul ei este un cuib. Acolo își odihnea aripile pasărea Năzdrăvanului, care peste câteva minute avea să plutească pe deasupra capetelor lor.

Insfârșit, iat-o afară. Pare o jucărie frumoasă, delicată. Un flăcăiandru înalt, subțirel, cu fruntea înaltă și cu ochii mari, negri, arzători, se învârteste în jurul ei. Ii pipăe sârmele, îi mângăie aripele, se uită lung la ea, se uită pe boltă... Niciun pic de nor. Oceanul de văzduh albastru, par'că se gătise anume ca să-l privească. Cașicum el însuși avea aripi, sare într'un coșuleț ascuns sub aripi. O doamnă frumoasă cu ochii albaştri ca și cerul spre care sbura pasărea, o împodobește cu o floare, șoptindu-i celui pe care-l purta pe aripile ei: „Călătorie frumoasă!”

Ochii tuturor sunt ațintiți spre el. Inimile tuturor își îndesesc bătăile.

Vlaicu vorbește ceva cu mecanicul, care învârteste helicea. Un duduieț asurzitor răsună și'n aceeași clipă pasărea se repede pe „Câmpia Libertății”, ca o săgeată scăpată dintr'un arc cu coardă puternică. Inimile bat și mai puternic. Un singur gând îi chinuește pe toți:

„Ce va face?”

După ce face câteva ocoale pe câmpie, se ridică ușor-ușor, așa cum se înalță depe pământ o undă de fum. Ondulând cu multă eleganță, se înalță spre creștetul bolții, depărtându-se ca un vis drag.

Ochii tuturor îl urmăresc pas cu pas. În aceeași clipă, ca la o comandă nevăzută, izbucnește un tunet de aplauze și de urale. Pasărea plutește sus de tot, ca un vultur.

Ochii bătrânilor sunt înrouați de lacrimi. Tinerii ar vrea să sboare și ei spre acele locuri senine. Între mulțime un om cu părul de zăpadă, cu ochii strălucitori urmărește sborul. Lângă el șeade o femeie, care din când în când își face pe furiș câte o cruce, șoptind : „Ajută-i Doamne !“ Două fete își urmăresc cu dragoste frățiorul, care plutește acolo sus.

Bătrânul este „Neica Dumitru Vlaicu“ din Bințiți. Lângă el stau „Ielea Ana“ și fetele.

Vlaicu sboară, sus de tot, făcând rotogoale de vultur. Nimeni nu șoptește o vorbă. Măreția clipei le stinsese graiul. În acel sbor, ei vedeau intruparea celui mai frumos ideal.

Această semnificație o avea pentru ei sborul lui Vlaicu.

Condeii mei *sovăește* să infățișeze acest tablou, în splendoarea lui, cu toate că sufletul meu îl simte, îl vede, înfășurat într'o lumină nedeslușită. *Recurg* iarăși la sprijinul unui martor ocular :

„Câmpul, pe care odinioară, patruzeci de mii de Români au ascultat cuvântul de deșteptare al lui Bărnăț, a primit a doua consacrație istorică. Deastădată, aproape treizeci de mii de țărani și orășeni, veniți din toate unghiurile românimii, au privit, aci nedumeriți, aci *extaziați*, mișcarea eroică a îndrăznețului aviator care, cu aripi create de geniul lui, a izbutit să sboare deasupra pământului care robește pe om. Dacă Bărnăț a

propovăduit la 48 libertatea, azi Vlaicu a reușit să realizeze cel mai strălucit simbol al eliberării.

Și Românii mulți cari au asistat la acel sbor, au priceput înțelesul acestui *simbol*. Deaceea când Vlaicu s'a ridicat, în sbor maiestos de vultur, atât de sus încât nici chiar pușca jandarmului să nu-l poată ajunge, zeci de mil de căciuli și pălării au umplut aerul, văzduhul a vibrat *formidabil* de tunetele entuziasmului românesc, iar corespondenții ziarelor maghiare, zăpăciți de acest succes neașteptat s'au grăbit să telegrafieze la Budapesta că... Transilvania e pierdută.

Transilvania pierdută? Ungurii nu pricep niciodată rostul real al lucrurilor. Nu de pierdere se putea vorbi în acele momente. Transilvania n'a fost pierdută. Dimpotrivă, Transilvania a fost cucerită pentru a doua oară. După cum Românii au fost aceia care au pus cei dintâi piciorul pe pământul Transilvaniei, tot astfel Providența a vrut ca un Român să puie cel dintâiu stăpânire pe aerul Transilvaniei. Istoria se repetă. Iar Ungurii nu pot decât să se felicite de acest succes românesc. Și de ce nu s'ar felicita? Au uitat ei oare că Românii cuceresc adesea pentru alții?

Pe dealurile pleșuve care înconjoară Câmpul Libertății, răsăriră ca prin farmec mulțimi nesfârșite de țărani. Bătrâni și tineri, femei și copii, — toate satele de primprejur veniseră să vadă pe fiul țaranului Vlaicu ridicându-se mai sus decât chiar cele mai înalte înălțimi. Toți priveau cu ochii uimiți. Mulți plângeau.

Iată în fața mea, în rândul întâiu, un moșneag cu gene lungi înrouate. El ține mâna la frunte, ca să se ferească de razele soarelui și privește în zare pasărea ce zboară ca un suflet de om. Se uită neclintit și lung cum Vlaicu ridică, peste piatra Libertății, un monument uriaș al cărui vârf se pierde în văzduh. Clatină uimit din cap, și înaintea ochilor lui vrăjiți par'că se desfac, din noaptea amintirilor lăși de poveste.

...E Făt-frumos care sboară prin vămile văzduhului cu armăsarul ce varsă foc pe nări. Ce-au visat odată, de demult strămoșii noștri, noi astăzi vedem aeeva.

Și nu știm dacă e vis ce vedem noi sau realitate ce au visat ei. Dar dorim ca și visurile noastre să se izbândească tot așa pentru strănepoții noștri.

Privește moșneagul neliniștit. Lacrimile îi alunecă mari pe obraji în jos. Vlaicu sboară măreț. Poveștile se desfiră din *caerul* aducerilor aminte. Sboară Făt-frumos după smeul care i-a răpit pe Cosinzeana. Vâjje văzduhul sub bătaia aripelor armăsarului lui voinicesc. Smeul e invins, Cosinzeana găsită: Făt-frumos sboară mai departe peste smeul ce nu mai poate sbura.

Privește moșneagul răpit. Iar când se deșteaptă din această visare, vede cum bătrânul tată al aviatorului este purtat în triumf.

Când s'a coborît, aceleași aplauze, același entuziasm. Toți dau năvala să-l îmbrățișeze. Floarea pe care doamna i-o prinsese în penele păsării, fusese purtătoare de noroc.

Marele *Caragiule* se desprinde din mulțime. Cuprinzându-l în brațe, îl sărută pe frunte, pe obraji, pe ochi:

„Ești ce-l mai mare geniu al neamului nostru, băiete. Să trăești! Avem și noi cu cine să ne mândrim.“

Maestrul lăcrima!

A fost clipa cea mai induioșătoare.

Ochii lui Vlaicu se umeziră!

Copilul din Bințiți era fericit. Vrea să sboare din nou. Cercetează privirile mulțimii. În ele se cetea o rugăciune fierbinte:

Ajunge!... Prea a fost frumos!

EXPLICAREA CUVINTELOR

salbă = șirag, colier.

a șovăi = a merge nesigur.

a recurge = a alerga, a se folosi.

extaziat = în admirare.

simbol = figură, semn destinat să reprezinte vădit o idee nevăzută.

formidabil = extraordinar, imens, uriaș.

caer = mănunchiu de cânepă sau lână, cât se ia odată pe furcă.

crystal = *cleștar* = sticla cea mai bună și curată.

fantezii = închipuiri.

Carageale = Scriitorul I. L. Carageale, nuvelist, dramaturg și poet.

COLINDUL ȚĂRII

I. U. Soricu

— *Arborel cu frunza verde...*

Sus pe Argeș, la izvor,

Vine cerbul călător

Și din crâng de coarne-mi lasă

Leagăn verde de mătasă.

Dar în leagăn cine-mi sta?

Sfânta Maică Precista,

Mângâind în plâns duios

Chipul Domnului Cristos.

— *Ce plângi, Maică, și suspini?*

„C'am ajuns între creștini!”

— *Arborel cu frunza verde...*

„Cum n'oi plânge, Doamne Sfinte,

Dacă nu-ți mai ies 'nainte

Cu credință, cu fiori,

Să-ți presare blânde'n păr

Dalbe florile de măr?”

— *Arborel cu frunza verde...*
„Cum n'oi plânge, când în vale,
N'aud decât plâns și jale,
Și văd mame obidite
Și altare pângărite,
Iar pe șesuri moartea bate
Din aripi însângerate?“

— *Arborel cu frunza verde...*
„Șterge-ți, Maică, ochișorii,
Că sosesc biruitorii
Dela Prut, dela Siret,
Câtă frunză e'n brădet.
Vin mai repezi ca săgeata,
Crunță ei aduc răsplata
Pentru ce-i ce-au semănat
Sânge, moarte și păcat...“

„Ca furtuna vin în cale
Să-mi aline chin și jale,
Lanțul morții să-l desprindă,
Soare nou pe cer s'aprindă,
Frunți umbrite să desmerde:
Arborel cu frunza verde...“

EXPLICAREA CUVINTELOR:

crâng = pădure izolată, tufiș des.

precista = prea cinstita.

obidit = necăjit, chinuit.

pângărit = a păta, a murdări.

crunt = însângerat, întunecat.

I U. SORICU

S'a născut în Ardeal la 1882. Este profesor la colegiul național „Sf. Sava“ din București. Scrie poezii însuflete de multă dragoste pentru Țara și Neamul său, ca și pentru adevăr și dreptate.

PĂRINTELE AMBROZIE

N. N. Beldiceanu

Părintele Ambrozie avea întotdeauna, ceva ostășesc în înfățișarea și'n pasul indelat al sfinției sale. Avea niște ochi negri ca *porumbrica* și plini ca de vâpăile iadului, când fulgerau mânioși de sub sprâncenele imbinat. Se purta c'oleacă de bărbița răsucită ca un sfredel, și-i cădea pe umeri o *chică* creață, veșnic înviforată, de par'că suflau toate vântoasele din vămile văzduhului în pletele cuvioșiei-sale, unse cu olei de migdale.

De frica pumnului său de oțel, știau toți sfinții părinți din mănăstire, de când, într'o zi, după leturghie, îl izbise pe un frate intru Hristos, drept în numele Tatălui, din pricină că-i asemuise barba cu codița lui Aghiuță. Se zice că făcutu-s'a atunci atâta lumină în ochii vinovatului, că par'că s'au deschis cerurile și s'a arătat lumina raiului pe pământ.

Unii spuneau, că Părintele Ambrozie ar fi având ascunsă, într'un cotlon o rugină de pușcă de pe vremea lui Pasvante, cu care câteodată o lua hai-hui prin

bungetul pădurii și impușca prin cele *fihlișuri* și *lan-curi*, câte-o lighioană de urs ori de mistreț, ori câte o căprioară oacheșe.

Când a venit vestea la mănăstire că Vodă a chemat norodul subț steagurile Țării, *monahul* Ambrozie s'a înfățișat la părintele starețul, și i-a spus hotărît :

„Am venit să vă aduc la știință, prea-sfințite, că plec și eu la război, să-mi fac datoria cum m'o tăia și pe mine capul.”

Și zis și făcut. Și-a luat, de cu seară, rămas bun de la Sfinții călugări, și-a vârit merinde și primenele într'o traistă; ș'a doua zi, când scăpăra luceafărul de ziuă deasupra codrilor negri ca păcura, părintele Ambrozie ieșea cu pași voinicești, pe poarta mănăstirii, răscolind pulberea drumului și fălăindu-și *antireul* ca pe un steag. A mers așa, într'o intinsoare, până la Piatra, o zi ș'o noapte. Ș'a doua zi, în revărsatul zorilor, a plecat cu regimentul de infanterie spre munții Dornei.

Tot drumul părintele Ambrozie a înveselit regimentul cu glumele sfinției-sale călugărești și *mirienești* :

„Adevăr, vă zic vouă, fiilor, că, mai de grabă, va intra *odgon* de corabie în urechea unui ac, decât un vrăjmaș în cetatea neamului nostru.” Ori :

„Cum se spulberă fumul, așa are să-i spulbere Dumnezeu de dușmanii noștri. Cum se topește ceara la foc, așa au să se topească Nemții în fața oștilor noastre.” Prin codri, rupea câte o frunză și cânta haiducește, de clocoteau *coclaurile* sălbatice dimprejur, ori cânta din gură cântece vechi, cu Corbea și cu Gruia. cu'n glas limpede și cald, de violoncel, care trezea până departe, răsunetele pădurii. Găsise, nu știu de unde, o sabie *cerchezească*, cu mânerul de fildes și indoită ca o pot-coavă, și-o încinsese strâns, peste antireu, de ziceai că-i leit Cerchez; și soldații simțeau c'ar merge până la capătul pământului, după cântecile bătrânești ale pă-

rintelui Ambrozie, căruia îi plăcea să cerce, din când în când, cu buricul degetului celui mare, tăișul săbiei și s'o invârtă, pe deasupra capului, de părea în soare, o *tipsie* de argint :

„Până acu am fost numai ostașul Țării“, spunea sfinția-sa, și ochii îi scăpărau ageri și plini de voie bună. La popasuri, părintele Ambrozie pornea brăurile și le ducea prin toate poenele și potecile pădurii, după ce-și punea în cingătoare poalele antireului de *șiiac*, țesut de mâinile harnice ca para focului ale maicilor dela mănăstirea Agapia. Și nimeni nu știa strigăte mai frumoase și mai cu tâlc, ca sfinția-sa. Numai ce-l auzeai :

Lunca-i mică,
Frunza pică,
Joacă baba de se strică,
Pentru'n lucru de nimică.

Și cine cânta mai cu *alean*, seara, în preajma focurilor, ca părintele Ambrozie? Numai ce-l auzeai :

„Peste Mureș, peste râu,
Ard două lumini de său :
Nimeni nu le poate stinge,
Nici când plouă, nici când ninge,
Numai mândruța când plânge...
Și când râde, —
Iar le-aprinde.“

C'ășa era părintele Ambrozie, glumeț și cu inima deschisă, nu zăvorită și pecetluită cu nouă peceti : și-i plăcea să-și puie în piept florile poenilor și câmpiilor și'n vorbă florile inimii.

Unde era mai aprig viforul gloanțelor, acolo flutura

și antireul și pletele sfinției-sale, și ca un *pandur* de-al lui Tudor, trăgea cu pușca, de care nu se despărțea nici în somn; trăgea și cânta, de se minunau soldații și se duceau *buluc* după slinția-sa ca oile după cioban, încredințați că unde pune părintele Ambrozie umărul, pune și Dumnezeu mila.

Dar într'o zi nu se mai auzi glasul veselului și în veci neastâmpăratului părinte Ambrozie. În învălmășala unui *iureș* din munții Dornei, căzu într'un genunchiu, izbit de-un glonte drept în frunte și incremeni astfel, într'un țihliș de brazi, — ca cioplit într'o stâncă, cu brațul drept întins poruncitor spre vrăjmaș, strângând aprig sabia cerchezească, care lucea, în soare, ca un fulger.

Din clipa aceea, așa a înmărmurit în inimile soldaților, părintele Ambrozie; și'n ceasurile fierbinți ale atacurilor, așa îl vedeau cu toții: cu brațul întins poruncitor înainte, arătându-le calea mântuirii cu fulgerul săbiei și al sufletului, mai mult de viteaz decât de monah.

EXPLICAREA CUVINTELOR:

porumbrica = fructul porumbarului (un fel de prun ghimpos sălbatic) de culoare neagră-cenușie și gust acrișor.

chică = coamă, plete, păr bogat.

bungetul = adâncul (pădurii).

țihlișuri = hățişuri.

țancuri = colțuri de stâncă.

monah = călugăr.

antireu = *anteriu*, haină lungă preotească.

mărienesc = laic, profan, necălugăresc.

odgon = funie foarte groasă de corabie.

coclauri = înfundături.

cerchezesc = de cerchez.

tipsic = tavă rotundă, taler mare.

șiiac = un fel de postav țărănesc.

tălc = înțeles.

alean = dor, jale, întristare.

pandur = ostaș pedestru.

buluc = grămadă.

iureș = năvală, atac.

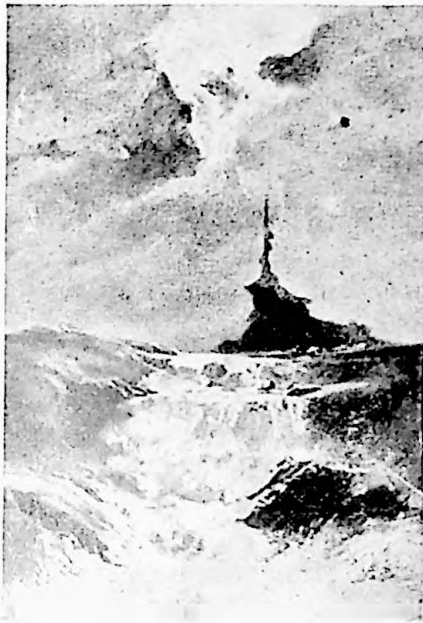
N. N. BELDICEANU

Fiul poetului Nicolae Beldiceanu. Povestește cu talent scene din viața dela țară și dela mahala. Marele război i-a inspirat câteva minunate povestiri. A murit în 1923.

L U M E A

RUGĂCIUNE

M. Eminescu

*Rugămu-ne 'ndurărilor,
Luceafărul mărilor :
Din valul ce ne bântue,
Inalță-ne, ne mântue !
Privirea adorată*

*Asupră-ne coboară,
O, Maică preacurată
Și pururea fecioară
Marie !*

EXPLICAREA CUVINTELOR :

„*Rugămu-ne*“ = este rugăciunea unor marinari bântuiți de furtună, către Sfânta Fecioară Maria.

O LACRIMĂ PE-O GEANĂ

Emil Gârleanu

Odată Dumnezeu luase ca tovarăș de călătorie pe Sfântul Petru, și se coborîră pe pământ, să mai ușureze durerile bieților oameni. Așa făceau: veneau și ridicau de ici, ridicau de colo câte un necaz. Și se întorceau în ceruri mulțumiți.

Pe ziua de azi, Sfântul Petru avu un gând mare. Pe când Dumnezeu se înfășura într'un *fald* de nou, ca într'o manta de drum, sfântul îndrăzni să-și spună părerea. „Înalt Prea Sfinte Stăpâne“, începu el, „socotesc că n'am ușura cu mai mult durerea omenească, decât dacă i-am alina plânsul. Să mergem, stăpâne, și să-i culegem lacrimile.“ Dumnezeu zâmbi, dar nu se împotrivi de loc. „Să mergem, Petre“, zise el. Și într'o rețea de raze, se scoborîră pe pământ. Ca doi moșnegi de rând, — Dumnezeu mai adus de șale, Sf. Petre mai *țanțoș*, — porniră la drum.

Pe-un șleau bătut de țară nimeriră într'un sat. Sfântul Petru se uită peste tot; la o fereastră întârzie mai mult. „Uite, stăpâne, în odaia aceasta e o femeie care plânge. Și-au intrat în ogradă. Au bătut la ușe, iar femeea le-a deschis. Pe obrajii albi și fragezi, urmele lacrimilor se cunoșteau, — ca o brumă care acoperă o floare. Pe-o geană o lacrimă rămăsese *animată*, lucitoare, ca și cum ar fi închis un miez de lumină. „Femeie“, îi zise Petru, „ai plâns și ți-a rămas o lacrimă pe geană. Am venit să ți-o luăm și cu ea și plânsul: dă-ne-o.“ Femeea răspunse: E întâiaș dată când plâng, și plâng de bucurie. Ce-mi dați în schimbul lacrimii mele? — „Ce să-ți dăm?“ întrebă Petru. „Un diamant“, răspunse femeea, „un diamant care să-mi amintească lacrima.“

„Fie după cum voești, dă-i, Petre, un diamant“, în-

cuviință Dumnezeu. Petru se plecă, luă de jos o pietricică, pietricica se schimbă într'un diamant, și-l întinse femeii. Apoi cu o năframă țesută din lumină, îi șterse lacrima.

— „Greu se despart oamenii de slăbiciunile lor“, zise Petru. Iar Dumnezeu zâmbi, nu răspunse, și *purceseră* mai departe.

Și, așa, ajunseră pe țărmul unei mări furtunoase, la o colibă de pescar. Valurile urlau și își ridicau brațele spre cer. Coliba se clătina în bătaia vântului. Petru se uită pe fereastră. „Aici plânge o altă femeie, Stăpâne!“

— „Să intrăm“. Și bătură. Ușa se deschise. Pe fața galbenă de veghere a femeii, lacrimile lăsaseră urma lor jilavă. Pe-o geană, o lacrimă rămăsese aninată ca o sămânță de lumină. — „Femeie“, zise Petru, ai plâns și ți-a rămas o lacrimă încă pe gene. Voiam să ți-o luăm, — dimpreună cu ea și plânsul. Dă-ne-o.“ — Plâng de dor, răspunse femeea. „Și ca să vă dau lacrima, în schimb ce-mi dați?“ — „Ce să-ți dăm?“ întrebă Petre. — „Un mărgăritar, să-mi aduc aminte de fiul meu care e dus pe mări.“

— „Fie! încuviință Dumnezeu. Și Petru se plecă, luă iar o pietricică, pietricica se schimbă într'un mărgăritar, și-l întinse femeii. Și, cu colțul năframei, șterse iar lacrima. „Greu se despart oamenii de durerile lor“, zise Petru. Iar Dumnezeu zâmbi și *purceseră* din nou la drum.

Și în mijlocul unei păduri, găsim iarăși o colibă. Era frumos, soare și florile își imprăștiau mirezmele. Petre privi pe fereastră. „Stăpâne, înăuntru plânge o femeie!“ Bătură în ușă și ușa se deschise, și femeea răsări în prag. Pe obrajii ei supti de suferință, lacrimile brăzdaseră două șanțulețe. Pe-o geană, o lacrimă rămase prinsă; în celălalt ochiu, altă lacrimă răsărea. „Femeie“ îi zise Petru, „femeie, ai plâns și două lacrimi îți ume-

zesc încă ochii. Am venit să ți le luăm și, cu ele și plânsul. Dă-ni-le!”

— „Am plâns“, răspunse femeea, „căci mi-au murit toți, și-s singură acum pe lume.“ — „Tocmai“, adăose Petre, „ce să-ți dăm în schimbul lacrimilor tale?“ — Să-mi dați altele, răspunse femeea.

— „Fie!“ incuviință Dumnezeu, și femeea izbucni în plâns.

Petre tăcu. Și gânditori s'au întors călătorii înapoi în cer.

Din volumul
„O lacrimă pe-o geană“.

EXPLICAREA CUVINTELOR:

lald = creț, indoitură.

fanfoș = mândru, arrogant.

șleau = drum mare, drum bătut.

a anina = a atârna, a agăța.

a purcede = a porni.

DUMNEZEU

Liviu Rebreanu

Intr'o țară îndepărtată a fost odată un împărat care cu cât îmbătrânea, cu atât simțea mai mare mâhnire în suflet.

— În viața mea, zicea dânsul, am gustat și am văzut tot ce este îngăduit omului să guste și să vadă. Ceva însă în toată viața mea n'am văzut: pe Dumnezeu. Trebuie să-l văd!

Și dădu poruncă mare boierilor, sfetnicilor și preoților săi:

— Dacă nu-mi veți arăta pe Dumnezeu, o să vă pun pe toți la închisoare și am să vă pedepsesc strașnic !
Și le dădu un *soroc* de trei zile.

În curtea împărătească se stinse veselia. Curtenii umblau de ici-colo cu capetele plecate așteptându-și groaznicul sfârșit.

În ziua sorocului hotărît, toți boierii, sfetnicii și preoții păstrau tăcere mare, iar împăratul tocmai se pregătea să rostească *osînda* înfricoșătoare. În clipa aceea însă un copil de păstor păși în fața împăratului și-i zise :

— Dă-mi voie, Măria Ta, să-ți implinesc eu dorința!

— Bine, răspunse împăratul. Dar bagă de seamă că ți-e capul în joc!

Și copilul de păstor luă demână pe împărat și-l duse într'o piață și-i arătă soarele strălucitor și-i grăi :

— Privește în sus!

Împăratul vru să ridice capul ca să arunce o privire spre soare, dar razele orbitoare îi pricinuiră durere în ochi și-l siliră să plece capul și să închidă ochii.

— Ce-ți *trăznește prin minte*, băete, zise dânsul către păstor. Nu cumva vrei să orbesc?

Atunci copilul de păstor zise :

— Vezi, stăpâne ? Și doar soarele e numai o mică rază a măririi lui Dumnezeu, un colțișor neînsemnat al împărăției lui Dumnezeu : Cum ceri tu atunci să vezi pe însuși Dumnezeu cu ochii tăi slăbiți și înlăcrimați ? Mai bine caută să vezi pe Dumnezeu cu ochii sufletului tău !

Aceasta plăcu împăratului care grăi astfel către copilul de păstor :

— Văd că ai o minte luminată și un suflet înălțat. Mai bine răspunde deci la următoarea întrebare : „Ce a fost înainte de a fi Dumnezeu ?“

Păstorul stătu pe gânduri o clipă și apoi vorbi :

— Stăpâne, nu te supăra, dar te rog să numeri !

Împăratul începu să numere :

— Una, două, trei...

— Nu, nu — îl întrerupse păstorul — nu numeri bine. Incepe înainte de unul.

— Cum asta? Nu știi că înainte de unu nu este nimic?

— Înțeleaptă vorbă ai rostit, stăpâne; nici înaintea lui Dumnezeu n'a fost nimic!

Aceasta plăcu și mai mult împăratului care grăi astfel către păstor:

— Am să-ți fac un dar împărătesc dacă o să-mi mai răspunzi la o întrebare: „Ce face Dumnezeu?”

Iar păstorul îi răspunse:

— Bine, o să răspund și la întrebarea aceasta, dar împlinește-mi o rugăciune. Schimbă cu mine hainele tale!

Și împăratul își scoase hainele împărătești și le dădu păstorului. Și păstorul se urcă pe tron, luă *sceptrul* în mână și, arătând spre împăratul îmbrăcat ca păstor, care stătea la picioarele tronului, glăsui astfel.

— Iată ce face Dumnezeu: pe unii îi ridică pe tron, iar pe alții îi alungă!

Și se îmbracă iarăși cu hainele de păstor.

Împăratul rămase multă vreme pe gânduri, apoi zise înseninat:

— Da, acumă văd pe Dumnezeu!

EXPLICAREA CUVINTELOR:

soroc = termen

osândă = pedeapsă, condamnare.

a trăzni (prin minte) = a trece (prin minte) un lucru fără seamăn.

sceptru = baston de comandă, semnul puterii supreme.

LIVIU REBREANU

S'a născut în Ardeal, în județul Someș, la 1885, ca fiu de învățător. A scris nuvele, piese de teatru și romane. Este un adânc cunoscător de oameni și un pătrunzător al sufletului omenesc pe care-l zagrăvește admirabil în scrierile lui.

I S U S

R. D. Roseti

Actul I

Scena V

ISUS (apărând în fund inconjurat de apostoli și de mulțime)

Ce faci, Petre, aici ?

PETRE

Stăpâne m'ai făcut păstor de oameni :
Propăvăduesc cuvântul celor urgi-
șiți de *fameni*.

ISUS

Poate-ai obosit, ajungă, ai nevoie de
odihnă.

Radu D. Roseti

PETRE

Până nu te-oiu ști departe, n'o să pot dormi în tihnă.

ISUS

Petre-ți zice ; și pe-aceste petre-mi voi clădi eu casa
Unde'n veci de veci creștinii or să-ți preamărească *rasa*.
Cheia Raiului tot ție ți-o voi da...

IUDA (apare invidios)

Da, se'nțelege.

ISUS (continuând)

Cine-i demn sau nu să intre, o să poți ușor alege.

PETRE (arătând un cosaș convertit)

Iată oaia rătăcită care se întoarce'n stână.

ISUS

Poate tocmai ea s'aducă cea mai prețuită lână.

PETRE (arătând niște orbi)

Iată și-altă turmă, *Râbi*, care vine să se 'nchine

ANDREI (care stătuse de vorbă cu ei)

Sunt bolnavi.

ISUS

De ce și-acuma m'așteptarăți tot pe mine ?

Vindecați-i! Ca să faceți, bine, știți s'aveți putere.

ANDREI

Până astăzi nu puturăm s'alinăm nicio durere.

ISUS

Fiindcă nu aveți credință, fie chiar cât un grăunte.

De-ați avea, ați spune numai: „Mută-te deacolo munte!“

Și-ați vedea, că'n clipa-aceea muntele înalt v'ascultă.

O FEMEE (cu *transport*, arătându-i copilășul)

Indurare, floarea asta, chiar din pân-tecele-mi *smulsă*, lși da sufletul...

ISUS (întinzând mâinile)

Hai umbă!

TOȚI (mirați)

L-a scapat!

FEMEEA

Recunoștința,

Cum să ți-o arăt?

Bârfit-am...

ISUS

Te va mântui cre-diința.

UN BOGAT (transportat și el)

Bunul meu stăpân, în viața vecinică cu tine ia-mă.

ISUS

Bun e Dumnezeu, pe mine altfel oamenii mă chiamă.

Și-ți răspund: tot ce se spune în Porunci, pe rând

Și-o s'o ai.

[urmează,

BOGATUL

Din tinerețe mintea mea le *venerează*.

ISUS

Atunci, și mai bun, la ingeri ca s'ajungi fără *prihană*,
Vinde tot ce ai, și banii dă-i săracilor de pomană.

(Bogatul se strecoară și fuge)

ISUS (arătându-l)

Adevăr vă zic: mai iute într'un ac intră-o frânghie
Decât va intra bogatul in cereasca 'mpărăție.

(Apar în fund Fecioara, Marta și Maria)

ISUS

Myriam, Mario, Marto, ce căutați aici?

FECIOARA

Copile,

Fiul meu iubit, ne iartă, zorii strălucitei zile
Ne aduse vestea tristă c'ai pornit de eri in vale;
Nu călca'n Ierusalimul plin de ură și de jale.

MARIA

Sbirii te pândesc.

MARTA

In dreptul sinagogii, Fariseii

Te bârfesc că 'ndrăznita-i să-ți zici Regele Iudeii.

MARIA

Or să te arunce'ndată, fără milă la'nchisoare.

FECIOARA

Poate și mai rău: plăti-vor un călău să te omoare.

ISUS

Și mai rău; voi nu știți încă, Fiul Omului o știe:

Mă vor da pe mâna celor înrăiți in trândăvie,

Să-mă bată ca p'un câine, corpu-or să-mi batjocorească,

Și pe cruce, in piroane, corpu-or să mi-l răstignească.

FECIOARA

Pentru ce să mori?

MARIA (rugătoare)

Isuse...

MARTA (la fel)

Nu te duce...

FECIOARA

Nu te duce.

Pentru ce să văd în sânge corpul tău plăpând
pe cruce,
Când lucește'n față-ți viața, și în ochiul Tău scânteeea ?
Nu te chinui zadarnic, haidem iar în Galileea,
Să te mângâiu ca pe vremea când purtându-te în brațe,
Mănușița ta de gât-mi încerca să se agațe.
Știi când te-am ascuns în staul, să te pot scăpa
cu viață ;
Sfânta-ți inimă curată n'o să fie-așa de ghiată,
Tocmai ea, să nu asculte calda, singura mea rugă !...
Vino...

ISUS

Dela datorie, numai slabii știu să fugă.
Eu voi merge pân'la capăt (arătându-și apostolii)
și aceasta mi-e oștirea.

FECIOARA

Dar de ce să mori, răspunde ?

ISUS

Ca să scape omenirea.

FECIOARA

Moară alții-ai căror mame au mai mulți copii pe
lume ;
Gura mea atâta chiamă : blândul, dulcele tău nume.
Să mă mângâi, eu sărmana, nu te am decât pe tine :
Cine-o să-mi închidă ochii când te-i duce, spune, cine ?
ISUS (văzând femeile plângând)

Voiu reinvia, nu plângeți. Ziua treia din Scriptură,
Mă veți revedea'ntr-un înger, stând în Spirit și'n
Făptură.

FECIOARA (căzând)

Ah !

MARIA (Martei)

Se duce.

ISUS (In *implorare*)

Marto vezi de Myriama.

Cortina.

EXPLICAREA CUVINTELOR:

famen = neom.

rasa = neamul.

rabbi = învățător.

cu transport = cu înaltă pornire.

smult = smuls.

a bârși = a vorbi de rău.

a venera = a adora cu respect religios.

prihană = pată, vină.

Sbir = agent polițienesc, persecutor.

a implora = a ruga fierbinte.

RADU D. ROSETI

Născut la 1874, este avocat în București. Cunoscut ca epigramist, adică scriitor de mici poezii înțepătoare; a mai scris versuri și însemnări de călătorie.

BROASCA ȘI BOUL

Radu Bucov

O broască îngâmfată
Vede-un bou pe mal odată,
Și ce-i vine, că vorbește
Către-o alta broscărește:
Ce zici fa? N'avem și noi
Ca și bou-același soiu:
Gură largă, botul lat
Și picioru 'ncârligat?
— „Om avea același soi—
Zise broasca ceealaltă,
— Dar când vine peste noi
Tu, de frică, sări în ballă“
— „Ce tot spui! Ci hai, colea,
Și să vezi că nu mi-e frică:
Eu cât boul m'oiu umfla,
Și cu dânsul m'oiu lupta.
Ori și cât aș fi de mică.“

Și se-adună broaște multe
Ca să vadă și s'asculte.
Boul rumegă pe mal,
Habar n'are de scandal.
Astfel broasca îngâmfată
Iată că se umflă-odată
Și întreabă pe broscoiu?
„Vere, nu-s cât un butoiu?“
— Zău că îți lipsește-o doagă:
N'ai ajuns nici oul, dragă!
„Ce tot spui?“ Și 'nfuliată
Se mai umflă înc'odată.

„Nici acum nu sunt cât boul ?“
— Verișoară, ești cât oul. —
Broasca-asudă, se sbârcește,
Ochiul i se boboșește.
„Dragă, nu făcuși nimic !“
— Tacî, că nu știu ce-ți mai zic ! —
Și, ursuză și 'nfocată,
Se mai umflă înc'odată :
Burta-i saltă, gusa-i crește,
Și-opintîndu-se, plesnește.

Broaștelor le vine minte :
Boul rumegă 'nainte.

Din volumul „*Fabule*“.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

soiu = neam. înfățișare.

scandal = ceartă.

îți lipsește o doagă = nu ești în toate mințile.

S U F L E T U L

Ion Dragoslav

Il botezase și-i pusese numele Ion. Dar era slab și mic ca o păpușe și cu mâinile fără unghii. Era numai de șapte luni și o zi. Iar la două ceasuri decum il botezase, și muri; iar sufletelul lui, cât un porumbel alb, însoțit de un ingeras, își luă sborul spre împărăția lui Dumnezeu.

Aci bătu. Nu mult, un zăvor se auzi și un cap alb se arătă: era Sfântul Petre, portarul cerului, și-l întrebă:

— Cine ești ?

— Eu sunt sufletul fără păcate, răspuse sufletul și mă chiamă Ion. Intr'o zi maică-mea m'a născut, într'o zi m'am botezat, în aceeași zi am și murit și am venit să mă primești în lumea dreptilor.

— Ingăduie puțin, îi zise Sfântul.

Și portarul cerului se duse la Dumnezeu.

— Ce este Petre? I-a 'ntrebat Dumnezeu.

— Doamne, a venit un sufletel mic cât o muscă. Să-l primesc în rai?

— Să te duci să-i spui să stea un an în *hogașul* cerului.

Sfântul Petre, mâhnit de cele auzite, s'a dus și i-a spus lui Ion.

— Uite ce e, sufletele Ioane, și îi spuse toată porunca.

Și bietul sufletel, mai mâhnit decât maică-sa care-l plângea, plecă spre un târg mare și se așeză la o *răspântie* pe urmele făcute de trasuri și care. Și rămase acolo în bătaia copitelor și în roțile căruțelor. Și bietul sufletel mereu se tânguia: „Vai de mine și de mine și de cel ce m'a făcut pe mine.“

Dar oamenii cu carele care treceau, nu-l înțelegeau, că pe vremea aceea oamenii nu ungeau carele și așa de tare scârțâiau, că glasul sufletului nu s'auzea.

Și a stat sufletelul un an în hogașul carului, bătut de roți și de copite.

Și iarăși veni ingerașul și sufletelul ca o muscă se așeză pe mâna lui, și zburară la Dumnezeu.

— Cine-i? se auzi același glas care-l întrebasese cu un an înainte.

— Eu sunt, răspuse Sufletelul mai umilit.

Și Sfântul Petre se arătă :

— Tu ești ?

— Eu, răspuse sufletul ; sufletul fără păcate...

Sfântul Petre făcu cu mâna, ca și când ar fi zis „știu“ și se duse la Dumnezeu.

— Doamne, a venit sufletul cu numele de Ion. Intr'o zi s'a născut, în aceeași zi s'a botezat și tot în aceeași zi a și murit.

— ...Să-l primim ?

— Să se ducă să mai stea un an în *crângul* morii. La care vorbă Sfântului Petre i se făcu jale și mai cu jumătate de pas o porni.

„Uite ce-a poruncit părintele lumii, sufletele, îi zise el, când ajunse ; — și, oftând, îi înșiră porunca.

Bietul sufletel, când auzi, doar strâmbă buzele ca un copilaș și plecă capul pe piept, cu mâhnire negrăită. Și așa s'a dus și s'a așezat în crângul unei mori, unde se învârtește fusul pietrelor. Și acolo, se lăsă să fie veșnic turtit de colții *scridetului*, doar văitându-se: „vai de mine și de mine și de cel ce m'a făcut pe mine. Ce am făcut eu, ca să stau în chinul ăsta?“

Și bietul sufletel care se născuse și se botezase într'o zi, și murise tot atunci, se gândea cânda avut vreme să păcătuiască ? Și nimeni nu-i înțelegea vaerul, deoarece roțile făceau sgomot mare.

Și așa a stat un an de zile.

La anul, iar a venit ingerașul și, așezându-se pe mâna lui, porni împreună cu el la cer.

— Cine-i ? se auzi glasul lui Sfântul Petru.

— Eu, îi răspunse umilit Sufletețul.

— Ai venit ? îl întrebă Sfântul.

— Venit, oftă adânc Sufletețul, *sfârșit* parcă *la inimă*.

Sfântul Petre plecă iar la Dumnezeu.

— Doamne, a venit sufletul fără păcate.

— Știu, a răspuns Dumnezeu. Intr'o zi s'a născut, într'o zi s'a botezat și în aceeași zi a și murit... Să te duci să-i spui să mai stea un an în *crășcățul* copacilor.

— Bietul sufletel rămase plângând, și gândindu-se ce a făcut el să tragă așa *osândă*, s'a coborât peste pă-

dure. Apoi, cercetând pe ici pe colo, se opri atras de un sgomot: croac! croac!

Ce era? Un copac avea în vârf două ramuri încruciate și, de câte ori bătea vântul, ele se frecau între ele, scoțând crăscătul.

El se așează între cele două ramuri. Și aici a îndurat ce n'a pățimit om pe lume.

Acum nu mai era de *șagă* și gândi: „Numai că sunt un mare păcătos sau că răsplătesc cine știe ce păcate părintești, de *trag* așa blestem! Vai de mine și de cel ce m'a făcut pe mine, că păcătos mai sunt!“

Așa s'a *văicărit* bietul sufletel până într'o zi când veni o furtună mare. Sufletelel cu ochii închiși și gura deschisă suferea în gemete înăbușite grozava frământare a firii.

Dar iată că niște hoți cu căpitanul lor se adăpostiseră sub unul dintre cei mai stufoși stejari din apropiere. Furtuna trecu și doar copacii se legănau, scuturându-se de ploae.

Crăscătele copacilor se tânguiau, dar din toate auziră glasul sufletelului:

„Intr'o zi mama m'a născut, într'o zi m'am botezat, într'o zi am murit... Vai de mine și de mine, și de cel ce m'a făcut pe mine, că păcătos mai sunt!“

Tâlharii ciuliră urechile și, uitându-se în sus, îl auziră și zăriră în vârful unui copac, între două ramuri ce se frământau în bătaia vântului, un copilăș mai mic ca un păpușoiu și par'că era și nu era, de străveziu.

— Ei, făcu căpitanul înfiorat și dând din cap, ați auzit?

— Auzit, răspunseră hoții rușinați de meseria lor.

— Apoi eu unul nu mai hoțesc, le răspunse dânsul. Și, scoțându-și căciula, a ingenunchiat cu fața spre copilăș și a grăit: „Dacă tu, sufletele, care te-ai născut într'o zi, și te-ai botezat într'o zi și tot atunci ai murit,

nu ești primit în ceruri și ești un păcătos, apoi ce sântem noi ticăloșii ? O, ticălosul de mine !“

Și căpitanul își afundă capul în noroi și își plânse cu mare desnădejde păcatele.

Și toți, înfiorați, jurară să nu mai hoțească și să se ducă liecare să-și ispășească păcatele, care cum s'o pricepe.

Intr'o zi, Sfântul Petre sta la poarta raiului, când deodată auzi la poartă : „boc ! boc !“

— Cine-i ? întrebă Sfântul.

— Eu, sufletelul Ion... Vai de mine și de mine și de cel ce m'a făcut pe mine, că păcătos mai sunt ! Și am venit să mă primiți.

Sfântul Petre s'a dus la Dumnezeu :

— A venit sufletul Ion, și se *caină* că e tare păcătos.

— Să între, dar să-mi spună cine sunt cei ce se țin după dânsul !

— Ioane, întrebă Sfântul, cine sunt oamenii ceia ce vin după tine ?

Sufletelul se uită și-i recunosc, și răspunse :

— Aistia sunt niște hoți care, auzind tânguirea mea în crâșcătul copacilor, s'au lăsat de hoție și au murit de foame.

— Știam, răspunse Dumnezeu. Dă-le drumul și să-i spui Sufletelului că nu-i muscă fără păcat. Că omul, de cum a venit pe lume, e cu pecetea păcatelor ce avea să le facă, iar cel mai mare păcat e că a venit pe lume și a pricinuit dureri maică-sei.

Și s'a dus Sfântul. Dar acum sufletele hoților erau și sosite și așteptau.

— Ce vreți ? le întrebă portarul cerului.

— Să ne primești, ori să ne dai cea mai mare osândă de pe lume.

— Dumnezeu așa a vrut, grăi Sfântul, și să vă dea pildă pe Sufletelul acesta. Că Dumnezeu a văzut *ticăirea*

voastră și s'a bucurat ca și părintele la aflarea fiului pierdut. Intrați în liniștea de veci.

Și astfel sufletele hoților, cu Suflețelul înainte, intrară pe poarta strimță a cerului.

EXPLICAREA CUVINTELOR:

hogaș = fâgaș.

raspântie = încrucișare de drumuri.

crâng = imbucătura dinților roții cu dinții fusului (la moară).

scripe! = rotilă de ridicat greutatea.

sfârșit la inimă = stors de puteri.

crășcă! = scrășnet.

osândă = pedeapsă, condamnare.

șagă = glumă.

trag = sufar.

a se văicări = a se jeli.

a se căina = a se plânge,

ticăire = căință, pocăință.

ION DRAGOSLAV

Este pseudonimul (numele literar) al lui Ion Zvaciuc. S'a născut la Fălticeni, cam pe la 1880. A murit în 1928.

Este un talentat povestitor popular, vrednic urmaș al lui Ioan Creangă. În povestirile sale pune mult umor, fără să diformeze oamenii și întâmplările.

ÎN CURTEA MEA

E. Gârleanu

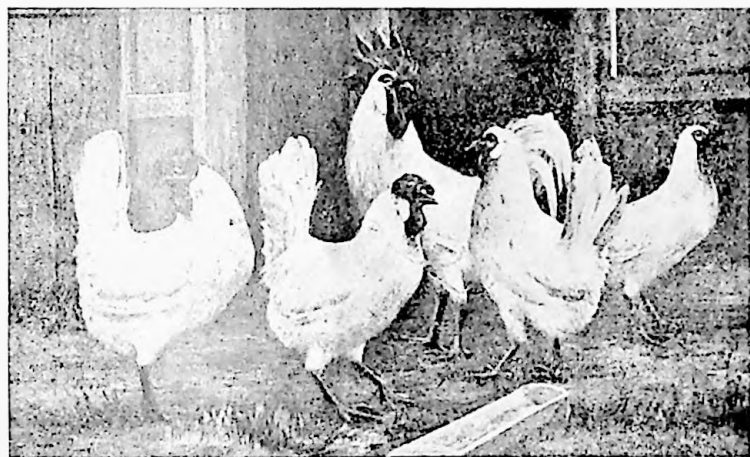
Curtea mea e la țară, pe malul unei ape. De jur-împrejurul curții se incinge un gard de *catină* în care vrăbiile stau *împănate* ca albinele în roi; se țese, de cu primăvara până'n toamnă, tulpina de *rochița rândunicii*. Pe de margini, din loc în loc, ca la o asvârli-tură de piatră unul de altul, se înalță plopi bătrâni, fuse uriașe pe cari se deapănă vântul: pe vârful lor țin

acoperământul, — cerul. Tufe de *pomușoară* și de *agrișe* dau, înăuntrul curții, adăpost pasărilor mele.

Căci am pasări multe și felurite. De ici din porțița incununată cu ederă, hai să le privim. Ai auzit cucurigel? Răsare soarele. Cocoșul acela negru e ceasornicul curții mele. Iată-l pe culme, țațoș, cu pintenii arcuți, cu platoșa penelor oțelii, gata ca de luptă. Parcă vrea să-și arate bărbăția cărdului celuia de claponi din fața lui.

A, uite-o: harnica ogrăzii! Repede-repede, sfârâindui-piciorușele în ghetetele galbene pe nisip, de iute ce aleargă;

cu bonetica albă tivită cu arniciu, degospodină, pe cap cu cercelușii de mărgean la ureche, strânsă în fusta ei cu picățele, bibilica, — picherea, aleargă dintr'un colț într'altul, să pue toate la locul lor. Numai să-i auzi gurița când vreo leneșă se întrece mai mult cu *dedeochiul somnului*.

Albe, linse, sau sburlite ca de vânt, legănându-se, sâsâind, îndemnând la tăcere, — le vezi? cărdul de găște se înșiră, una după alta, ca și când cea din capăt ar fi

inghițit un mosor de sfoară al căreia capăt l-ar fi hăpăit, pe rând, toate celelalte.

Dincolo, lângă *teuca* de apă, sunt rațele; parcă-s totdeauna văduve, așa-s de *hursuze*. Mișcând mereu din ciotul cozii, la dreapta și la stânga, ca și când dansa le-ar indemna și îndrepta trupul încotro s'apuce, știu numai să-și desfacă lopătelile pliscului, să se *lincerească'n* apă.

— Dar bate soarele tare. Pune-ți mâna la ochi, să poți privi mai bine.

Colo, subț tufișul cela de agrișe, sunt cloștile. Infoiate, gata să sară în capul oricui s'ar apropia, ele scurmă mereu, ca și când ar căuta o comoară. Își hrănesc puișorii. Gâgâlicii! — *boțuri* de aur, cu două picături de rubin drept ochi. Uite-i cum se frământă, cum se strâng, roiu, și se desfac pe urmă, cum ciupesc dela un viermișor. Unul a sărit pe spatele mamei și cu piciorușele lui subțiri și fragede ca paiul, i se cocoată după gât. De acolo urmărește cu ochișorii lui vioi ce fac ceilalți: prinde clipa, sare și apucă viermișorul. Apoi, fugind sub aripa caldă și ocrotitoare a cloștii, ospătează. Ceilalți rămân locului prostiți, sărăcuții! până ce zăresc o altă pradă.

Dar ce-i? Găinile se strâng să privească *iscoditoare*. Doi cocoși tineri s'au apucat la luptă. Penele sbor ca luate de vânt. Stai puțin și-o să vezi! Mai marele curții mele e curcanul! Iată-l: i-a și zărit. Uite-l cum se repede, cum se pune mijlocitor între ei, cum îi desparte; pe cel mai vajnic îl ciupește și-l urmărește până în celălalt colț al curții. Iar dacă a făcut pace, e și dreptul lui: se 'nrotește, își atârnă șiragurile de *hurmuz* și mărgелеle la gât și ca un drept judecător ce este, primește închinăciunile tuturor.

Auzi un lătrat? E dudaș,— Dudușache, dulăul, păzitorul. Acum cercetează gardul dacă n'are vre-o gaură prin care să se poată strecura lighioanele înăuntrul curții.

Când găsește o deschizătură, se oprește și latră, — dă de veste.

Aha! Vezi? S'au oprit toate păsările, cu capul întors spre cer. Gâgâlicii de aur au năvălit sub aripele cloștilor, să se ascundă. O săgeată străbate prin aer. E un *vultan*. N'avea nicio grijă! Mai marele curții l-a zărit cel dintâi. Și-a strâns mugurul nasului, și-a scos gușa în afară și-l urmărește cu ochii, să sară. Gluguind, parcă-i zice: „poțim dacă-ți dă mâna!“ Dar vulturul e priceput; știe cu cine are de a face. Un ocol, și se șterge prin zare, să caute aiurea o pradă mai puțin păzită.

Și'n urma lui păsările își văd de hrană, gâgâlicii răsar iarăși la lumină, și liniștea și pacea se lasă peste curtea mea.

EXPLICAREA CUVINTELOR:

catină = mărăcine des și ghimpos, cânepa dracului.

împănate = îngrămădite.

rochița rândunicii = plantă agățătoare, *volbură*.

pomușoară = *burbană*, agrișă sălbatecă.

agrișă = fruct rotund, mai mic ca cireașa, verzue și cu gust acrișor.

dedeochiul somnului = doarme ca și cum ar fi deochiat.

teuca = troacă, vas dreptunghiular de lemn.

hursuz = prost dispus.

a se lincări = a se bălăci.

boț = cocoloș, grămăjoară.

hurmuz = mărgăritar de sticlă (imitație).

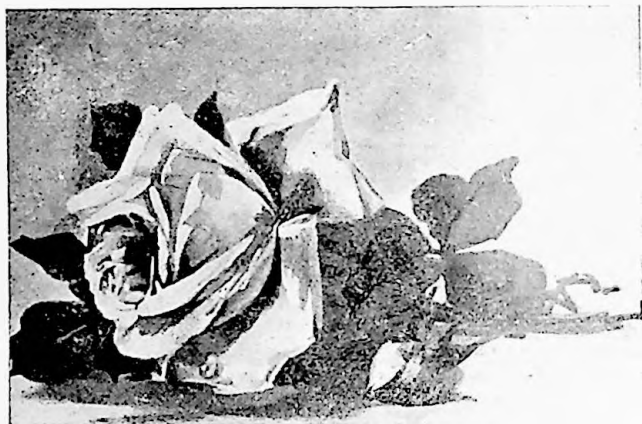
vultan = vultur, pasăre de pradă.

TRANDAFIRUL

E. Gârleanu

La o margine de drum înflori și trandafirul. Și a fost o minune, căci floarea trandafirului era așa de gingașă, așa de albă, că parcă dela ea se luminase dimineața cea de primăvară. Ș'avea crengile lucii, rumene ca mărgeanul, frunzele verzi ca smaragdul. Iar mirosul floarei lui se împrăștie îndată peste întreg cuprinsul câmpiei: Fluturii cădeau adormiți, celelalte flori se plecară în fața

adevăratei stăpâne, pe când pasărilor veneau din depărtări adânci, atrase de mireasma vrăjită, să vadă și ele tulpina măiastră care își desface frumusețea pentru întâia oară pe pământ. Și parcă și lui Dumnezeu îi părea acum rău că pusese într'o floare așa de minunate însușiri, — daruri pe care nu le împărțise nici în rai. — Lucrul acesta îl șoptise o ciocârlie care, la răsăritul soarelui, ducea totdeauna lui Dumnezeu câte o sămânță din fiecare floare ce creștea pe pământ, să o păstreze, Prea-Sfântul, pentru răsad.

Până la amiază trandafirul se acoperi întreg de flori. Drumeții treceau și rămâneau locului, puneau mâinile la ochi, resfirau nările să inghită mireasma nemai simțită până atunci, apoi, cu priviri lacome, rupeau câte o floare; iar dacă aveau câte ceva în mână, aruncau să țină floarea mai bine. În locul ei răsărea alt boboc și cât ai clipi, se desfăcea. Și alți drumeți treceau și nu era unul să nu rupă câte o floare.

După câteva zile trandafirul se mârșă: el se 'mpodobea și oamenii îl *despuiau*. „Uite, își zicea, spinul de lângă mine ce nalt e, ce chipeș, și nimeni nu-l atinge; și pe mine mă desbracă toți de frumusețile mele.“ Un

stigleț, care tocmai atunci se așezase pe o creangă, îl desluși: „Cum să se atingă cineva de spin, când tot e imbrăcat în ghimpi!“ Atunci trandafirul se uită urît și văzu că, într'adevăr, spinul avea ghimpi.

Și nu mai *pregeta*; se rugă îndată lui Dumnezeu să-l acopere și pe dânsul de ghimpi, ca să-i păzească floarea. „Vezi, își zise Atot-Stăpânitorul, era dat ca pe pământ să nu rămâie ceea ce numai în rai trebuia să *destăinuiească*.“ Și bucuros, îndată a făcut și tulpina lucie s'a acoperit de ghimpi. Dar trecătorii tot se opreau; și nu era unul care să nu se repeadă, lacom, la floarea minunată. Deosebirea stătea numai aceea, că fiecare lăsa și câte o bobită de sânge, în vârful vreunui ghimpe. Iar din ghimpe sângele a pătruns, încetul cu încetul, în tulpină, s'a ridicat până în boboci: și într'o dimineață floarea trandafirului se deslăcu roșie, aprinsă, ca sângele. Spinul stătea hursuz alături. Iar dela o vreme, se trezi și'n dânsul *pisma* că prea nu-l băga nimeni în seamă. „Uite cum se închină toți trandafirului, și mie nimeni!“ Și se rugă de Dumnezeu să-i schimbe floarea, să i-o facă roșie bătătoare la ochi ca trandafirului. Atunci Dumnezeu și-a zis; „Veșnic o să se ia pe pământ un lucru drept altul: căci numai eu pot ști că ce am merit odată așa dăinuiește; oricum s'ar schimba fața, soarta rămâne aceeași! A făcut Dumnezeu un semn și floarea spinului se făcu roșie ca focul..

Și-au trecut mereu drumeți, și-au rupt într'una florile trandafirului, și nu s'au uitat la spin.

EXPLICAREA CUVINTELOR :

a despoia = a desgoli.

a pregeta = a sta la gânduri, a se codi.

a dăinui = a dura, a exista.

M O R A R U L

Alexandru Donici

*In iaz la iezătură
S'au arătat spărtură ;
Dar nu era deodată
Atât de însemnată ;
Și, dacă și-ar fi dat morarul osteneala,
Feria, dela 'nceput. pe viitor sminteala.
El însă, stăpânit de multa lenevire,
Nărav ce pe la noi domnește cam din fire,
Puțină grije arăta ;
Iar cursul nu mai înceta.
— Morarule, ia seama bine,
Nu pierde vreme !*

— *Ci las'pe mine ;
Imi știu eu treaba, nu te teme !
Inșă tot lasă, tot lungește,
Când deodată se trezește
Că apa e mai jos de stavili cu o palmă.
Atunci și-a luat morarul meu de samă.
Și alergând unde s'a spart,
El vede câteva găini la un loc.
Bând apu de lângă lăptoc.
— Mânca-v'ar uliul ! le zice supărat.
Tocmai acum v'ați adunat,
Să-mi beși voi apa toată !
Și'n ele svâr ! cu o lopată,
Pe toate le omoară,
Pierzând găinile și apa dela moară.*

EXPLICAREA CUVINTELOR :

iezetură = zăgaz, locul unde se abate cursul apei către moară.

sminteala = stricăciunea, nebunia.

nărav = obiceiul (rău).

stavilă = piedică, opritoarea apei la moară.

lăptoc = scoc, jghiabul morii, canalul pe unde se scurge apa.

RUGĂCIUNEA FLORILOR

A. Moșoiu

Plăpând, ghiocelul
Eșind din zăpadă
Strigă: „Tatăl nostru“...
Ca lumea să-l vadă.

„Care ești în ceruri“...
Șopti floarea-soare,
Și-un val de lumină
Căzu pe *răzoare*...

Smerit, busuiocul
Când vântul îl mână
Și-i scutură roua
„Slințească-se“ 'ngână.

Când „numele-ți“ spune
Trist, *ochiul de bou*,
Nu știi de-a fost șoaptă
Sau numai *ecou*...

Albastră ca cerul
O „*Nu-mă-uita*“

Spune: „'mpărăția
„Să fie a ta.“

Și „facă-se voia“
Suspino Canee
Călcată'n picioare
Pe alba alee...

Când nuferi'n lacuri
Văd stele că sunt,
Șoptesc: „Cum e'n ceruri
Așa pe pământ“...

Și grâul, când moara
Vuește într'una,
A zis: „Pâinea noastră
Cea de totdeauna“...

Iar nalba și „*Gura*
De leu amândouă
La fel rugătoare
Răspund; „Dă-ne-o nouă“ ...

Cu gândul la fluturi
Stau rozele'n glastre
Și spun : „Iartă nouă
Păcatele noastre“...

„Precum noi iertăm
Greșiții“, încet
Răspunde garoața
Uscată'n buchet.

Și crinii, podoaba
Fecioarei Cinstite

Șoptesc : „Nu ne duce
Pe noi în ispite“...

Iar spinii, ce-odată
Martirii-ii purtară
„Și ne izbăvește
De rele“... oțtară.

Și vântul pornește
Ecolul divin,
C'un freamăt pădurea
Răspunde : „Amin.“

EXPLICAREA CUVINTELOR :

răzor = strat, brazdă.

smerit = umil, retras, rezervat.

ochiul de bou = ochiul bouului, margăretă, mărăgărită, o floare.

ecou = răsunset.

nu-mă-uita = miosotis, = o altă floare (mică, albastră).

gura-de-leu = gura leului, = o altă floare de ornament.

ALFRED MOȘOIU

S'a născut în 1890 și a murit în 1933. A scris piese de teatru și poezii. A pătruns cu delicatețe și gingăsie în viața florilor.

GRAMATICA

FONETICA.

Fonetica este o parte din gramatică; ea se ocupă cu sunetele din care se formează cuvintele, când sunt pronunțate.

Sunetul.

Zgomotul, pronunțat cu buzele depărtate sau apropiate la o deschizătură de gură, se numește în gramatică, sunet. Sunetele sunt de două feluri: sunete, cari se pronunță cu gura deschisă și sunete cari se pronunță cu gura închisă.

Vocale și consoane.

Sunetele, cari se pronunță cu gura deschisă, se numesc vocale și sunt: *a, e, i, o, u, ă, â.*

Sunetele cari se pronunță cu gura închisă se numesc consoane și sunt: *b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ș, t, ț, v, x, z.*

Diftong.

Sgomotul scos la o singură deschizătură de gură este uneori compus din două sunete împreunate. De ex.: sunetele *e* și *a* se întrebuintează pentru *ea*. Sunt deci două sunete, care se pronunță ca unul singur: *ea*. Aceste două sunete pronunțate ca unul singur, constituie un diftong.

Silabe.

Dintr'o singură deschizătură de gură se pot scoate și mai multe sunete distincte. De ex.: *m, a*; apoi: *m, ă.*

Sunetele asociate în grupă în așa fel, în cât toate grupele la un loc să alcătuiască un cuvânt, formează o silabă. De ex.: *ta* (două sunete asociate); *tă* (două sunete asociate); la un loc *ta-tă* (cuvânt); fiecare grupă de două sau mai multe sunete se numește silabă. Într-o silabă poate să intre și un singur sunet, de ex.: *inimă* (*i-ni-mă*).

Silaba trebuie să cuprindă cel puțin o vocală sau un diftong.

Alfabet.

Pentru fiecare sunet, când e scris, îi corespund unul sau mai multe semne. În limba română, cel mult două. Semnele poartă numele de litere; fiecare limbă are un anumit număr de litere; toate literele în care sunt scrise sunetele unei limbi poartă la un loc numirea de alfabet. Alfabetul nostru poartă numele de alfabet latin, fiindcă a fost perfecționat de Romani. Sunt alte popoare a căror limbă este scrisă cu un alfabet special (limba japoneză, germană, rusă). Nu toate limbile au un alfabet propriu; diferența dela alfabet la alfabet constă în numărul și forma literelor. Înainte de 1830, limba română era scrisă cu un alfabet, numit cirilic.

ORTOGRAFIA ȘI PUNCTUAȚIA.

Ortografie înseamnă scrierea întocmai după niște reguli stabilite. Astfel avem:

Litera mare.

După punct se scrie totdeauna cu literă mare. Numele proprii își au scris cu literă mare primul sunet. Titlul își are primul sunet scris cu literă mare.

Punctul.

După titlu se pune punct.

La sfârșitul unei propozițiuni se pune punct.

La sfârșitul unei fraze se pune punct.

Două puncte.

Două puncte se pun înainte de cuvintele reproduse întocmai ale unei persoane; sau înainte de a începe o enumerație.

De ex.: *Isus Cristos a spus: „Lăsați copiii să vină la mine.”* Sau, altă dată: *„Noroadele mele sunt: cei suferinzi și slabi, cei în mizerie.”*

Punctul și virgula.

Punctul și virgula se pun între două sau mai multe părți ale frazei, cari cuprind o gândire neterminată, fiecare așteptându-și complectarea prin partea cealaltă din frază. De ex.: *„omul cel bogat și bun este Dumnezeu; sclavul, pe care-l trimite stăpânul în țări streine, este omul; insul, unde sosește, este lumea; locuitorii, care-i întâmpină bucuroși, sunt părinții care poartă de grije celui gol și plânge.”*

Trăsura de unire.

Trăsura de unire se pune între două cuvinte diferite care se pronunță ca unul singur.

De ex.: *„mi-e dor de natură.”* Mi (pronume), e (verb), pronunțându-se la un loc, au între ele o trăsură de unire.

Apostroful.

Apostroful se pune în locul unei vocale finale sau începătoare, care a căzut prin întâlnirea cu o altă vocală, de ex.: *„cocostârcul s'a sculat cu noaptea'n cap.”*

Semnele citării.

Semnele citării se pun când se reproduc întocmai cuvintele unei persoane.

De ex.: Un înțelept a spus: „*Omul mărinimos va arăta și'n timp de bucurie și'n nenorocire, cumpătare.*“

Semnul dialogului.

Semnul dialogului se pune, când se arată că într'o convorbire începe pe rând fiecare persoană să grăiască
De ex.:

- „*Colo . . e biserica Sf-tul Gheorghe.*“
- „*Aha . . Dania lui Bogdan.*“
- „*Dar sus de tot?*“
- „*Biserica Mirăușilor.*“

Despărțirea cuvântului la sfârșitul unui rând.

Despărțirea unui cuvânt în silabe, când se găsește la sfârșitul unui rând, se face în așa fel ca în rândul următor să rămână de trecut în întregime fie o silabă, fie mai multe silabe.

Scrierea lui î din i.

î din *i* se scrie la începutul cuvintelor și în mijlocul cuvintelor compuse dintr'o particulă și un cuvânt care începe cu *i*; deasemeni se scrie cu *î* din *i* sfârșitul verbelor terminate în *i* și cuvintele formate din aceste verbe. De ex.:

î din *i* la începutul cuvintelor: împărat învins;

î din *i* în mijlocul cuvintelor compuse: neînduplecat, neînvins;

î din *i* la sfârșitul verbelor terminate în *i*: a urî, a coborî;

î din *i* în cuvintele formate din aceste verbe: coborîre.

MORFOLOGIE ȘI SINTAXĂ.

PROPOZIȚIUNEA · SIMPLĂ.

Cea mai prescurtată formă gramaticală de gândire este **propozițiunea simplă**.

De ex.: *Înfloresc grădinile.*

Subiect și predicat.

Propozițiunea simplă se compune din două cuvinte: unul care arată numele ființei sau lucrului despre care se vorbește în gândire, și se numește **subiect**; altul, care arată „ce face“, „cum este“ și „ce este“ subiectul, și se numește **predicat**.

<u>Subiect</u>	<u>Predicat</u>	
Grădinile	înfloresc	(ce fac?)
Cerul	este ca oglinda	(cum este?)
Românii	sunt un popor	(ce sunt?)

Locul ocupat de subiect și predicat în propozițiune.

Obișnuit, subiectul ocupă locul întâiu în propozițiune și predicatul locul al doilea; uneori predicatul se găsește întâi și subiectul îl urmează.

Câte odată propozițiunea simplă apare **fără subiect**. Subiectul lipsește sau fiindcă *predicatul*, format din verbele: *a ploua, a ninge*, etc., nu-l cere; sau fiindcă,

fiind pus într'o altă propozițiune anterioară, se subînțelege ușor.

<u>Subiect</u>	<u>Predicat</u>
—	<i>plouă</i>
—	<i>ninge</i>
—	<i>sunt Român.</i>

Propozițiuni simple

Intrebări pentru aflarea subiectului și a predicatului.

Intrebarea, care se pune pe lângă predicat, ca să răspundă subiectul, este: „Cine?"; întrebările care se pun pe lângă subiect ca să răspundă predicatul, sunt: „ce face?, cum este? și ce este?".

Predicat verbal și predicat nominal.

Predicatul, care răspunde la întrebarea „ce face?", e format dintr'un singur verb și se numește: **predicat verbal**; predicatul, care răspunde la întrebarea „cum este?" sau „ce este?" e format din cel puțin două cuvinte: unul, verbul „a fi" și celălalt un alt cuvânt (substantiv, adjectiv, etc.) și se numește **predicat nominal**. Cuvântul, adăugat la verbul a fi, se numește **nume predicativ**. De ex.:

Predicat verbal:

Se scutură salcâmi.

Predicat nominal:

— **Ce-s prost?**

Ești foarte deștept!

Părți principale de propozițiune.

Subiectul și predicatul se numesc **părți principale** de propozițiune.

ACORDUL PREDICATULUI CU SUBIECTUL

Predicatul verbal se acordă cu subiectul în număr și persoană. De ex.:

Boii (plural) *ară* (plural), caii (plural) *mănâncă* (plural).

Numele predicativ, când este adjectiv, se acordă cu subiectul în gen și număr. De ex.:

Școlarul (singular-masculin) silitor este *lăudat* (singular-masculin). Școlarii (plural-masculin) silitori sunt *lăudați* (plural-masculin).

REGULI DE ORTOGRAFIE ȘI PUNCTUAȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU PROPOZIȚIUNEA SIMPLĂ.

După propozițiunea simplă, dacă nu urmează vreo complectare de înțeles, se pune **punct**.

Când propozițiunea simplă reproduce exact cuvintele cuiva, se pun **semnele citării**, la începutul și la sfârșitul ei „ „.

Când propozițiunea simplă este un răspuns sau o întrebare într'o convorbire, se pune înaintea ei semnul **dialogului** —

Când gândirea cuprinsă în propozițiunea simplă exprimă o mirare, la sfârșitul propozițiunii se pune semnul **mirării** !

Când gândirea cuprinsă în propozițiunea simplă exprimă o întrebare, la sfârșitul propozițiunii se pune semnul **întrebării** ?

Observație. Aceste reguli se aplică și propozițiilor care, pe lângă subiect și predicat, au și alte părți lămuritoare.

PROPOZIȚIUNEA DESVOLTATĂ.

Trecerea dela propozițiunea simplă la propozițiunea desvoltată.

Prin adăugirea de cuvinte lămuritoare pe lângă subiectul și predicatul propozițiunii simple, **gândirea se completează** și propozițiunea simplă devine **propozițiune desvoltată**.

Atribut și complement.

Cuvântul adăugat pe lângă subiect se numește **atribut**; cuvântul adăugat pe lângă predicat se numește **complement**.

Părți secundare de propozițiune.

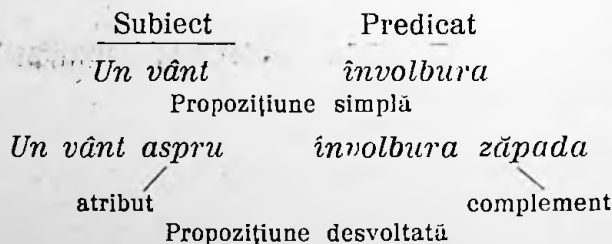
Pentru același subiect sau predicat, pot fi mai multe **atribute** sau **complemente** în aceeași propozițiune. Cu cât sunt mai numeroase, cu atât gândirea propozițiunii desvoltate este mai completă.

Atributul și complementul se numesc **părți secundare** de propozițiune.

Ordinea părților de propozițiune.

Părțile principale și secundare de propozițiune se așează de obicei în ordinea următoare: subiectul, atributul, predicatul și complementul; uneori se trece peste această ordine.

Exemplu :

Din ce este format atributul.

Atributul poate fi format dintr'un **adjectiv**, **substantiv**, **adverb** sau **verb**.

Din ce este format complementul.

Complementul poate fi format din orice parte de cuvânt.

SUBSTANTIVUL.

Substantiv se numește orice nume de ființă sau de lucru.

Concret și abstract.

Numele poate fi de lucruri sau de ființe, care au formă și greutate; atunci substantivul se numește **concret**.

Numele poate fi al unei existențe fără formă și greutate; în cazul acesta substantivul se numește **abstract**.

De ex. :

Substantive concrete : om - soare - abur.

Substantive abstracte : milă - pace - lungime.

Propriu și comun.

Când numele indică un anumit nume de persoană sau de lucru, spre a-l deosebi de altele de acelaș fel, substantivul se numește *propriu*; când numele indică o categorie de ființe sau lucruri, substantivul e *comun*.

Genuri. Substantivele sunt de trei genuri: masculin, feminin și ambigen.

Număr. Substantivele au două numere: singular și plural.

Articularea. După felul articulării, substantivele se pot prezenta sub trei forme: *nearticulată*, *articulată cu articol nehotărît (proclitic)* și *articulată cu articol hotărît (enclitic)*.

	Masculin		Femenin	
	Sing.	Plural	Sing.	Plural
Formă nearticulată	om	oameni	casă	case
Formă articulată cu articol nehotărit	<i>un om</i>	<i>niște oameni</i>	<i>o casă</i>	<i>niște case</i>
Formă articulată cu articol hotărit	<i>om-u-l</i>	<i>oameni-i</i>	<i>casa</i>	<i>casele</i>

Cazurile. *Atributul genetival și complementul direct, indirect și circumstanțial.*

Imprejurarea specială în care se găsește o ființă sau un lucru de fiecare dată, *constitue cazul*, în care se află substantivul denumitor.

a) Un lucru sau o ființă poate fi în imprejurarea, **în care să se spună ceva despre ea**. Substantivul care-l reprezintă e în **cazul nominativ**, și are în pozițiune funcțiunea de **subiect**.

b) Un lucru sau o ființă poate fi în imprejurarea, în care să se arate, că **fi aparține ceva**. Substantivul care-l reprezintă e în **cazul genetiv**; răspunde la întrebarea „*a cui?*” și are în propozițiune **funcția de atribut**.

c) Un lucru sau o ființă poate fi în imprejurarea, în care se arată, că **înspre el se îndreaptă** o lucrare. Substantivul, care îl reprezintă, e în **cazul dativ**; răspunde la întrebarea: „*cui?*” și are în propozițiune **funcția de complement indirect**.

d) Un lucru sau o ființă poate fi în imprejurarea în care să arate că **asupra lui se resfrânge** o lucrare. Substantivul care îl reprezintă e în **cazul acuzativ**;

răspunde la întrebarea: Ce, pe cine? și e în propozițiune **complement drept**.

e) O ființă sau un lucru poate determina împrejurarea în care se petrece o lucrare. Cuvântul, care îl reprezintă, este un **complement circumstanțial: de timp**, dacă răspunde la întrebarea „când?”; **de loc**, dacă răspunde la întrebarea „unde?”; **de mod**, dacă răspunde la întrebarea „cum?”; **de cauză**, dacă răspunde la întrebarea „din ce cauză?” și **de scop**, dacă răspunde la întrebarea „cu ce scop?”.

De exemplu:

Maimuța s'a ascuns în scorbură.

Cine s'a ascuns? *Maimuța* — cazul nominativ — **subiect**.

Țipetele maimuței se auzeau din scorbură.

Ale cui țipete se auzeau? *Ale maimuței* — cazul genitiv — **atribut**.

S'a trimes de mâncare maimuței în scorbură.

Cui s'a trimes? *Maimuței* — cazul dativ — **complement indirect**.

Sălbatecii au vânat maimuța din scorbură.

Ce au vânat? *Maimuța* — cazul acuzativ — **complement direct**.

Sălbatecii nu se tem de maimuța din scorbură.

De cine nu se tem? De *maimuța* — cazul acuzativ cu propoziție — **complement indirect**.

Maimuțele s'au ascuns în scorbură.

Cine s'au ascuns? *Maimuțele* — cazul nominativ — **subiect**.

Țipetele maimuțelor se auzeau din scorbură.

Ale cui țipete se auzeau? *Ale maimuțelor* — cazul genitiv — **atribut**.

S'a trimes de mâncare maimuțelor în scorbură.

Cui s'a trimes? *Maimuțelor* — cazul dativ — **complement indirect**.

Sălbatecii au vânat maimuțele din scorburî.

Ce au vânat? *Maimuțele* — cazul acuzativ — **complement direct**.

Sălbatecii nu se tem de maimuțele din scorburî.

De cine nu se tem? De maimuțele — cazul acuzativ cu propoziție — **complement indirect**.

Atributul substantival: când atributul substantival e în cazul genetiv, atributul se numește **genetival**; când e în același caz cu subiectul, se numește **apozitie**; când e însoțit de o prepoziție se numește **prepozițional**.

Atribut adjectival, adverbial și verbal.

Uneori atributul e format dintr'un adjectiv și poartă numele de **atribut adjectival**; alte ori atributul e format dintr'un verb, de obicei la modul infinitiv sau la supin; sau dintr'un adverb, ori expresie **adverbială** (adverb alcătuit din mai multe adverbe).

Atributul adjectival se acordă cu cuvântul determinat, în gen, număr și caz.

Exemple de atribute.

Atribut substantival genetival. *Faima lui Fram a crescut zi cu zi.*

Atribut substantival prepozițional. *Corabia, fără pânze și fără vâsle, cutreeră depărtările.*

Atribut substantival apozitie. *Lan, marinarul cu ochii albaștri, l-a desmierdat prima oară.*

Atribut substantival adjectival. *C'o mână în șold, aruncă o privire mândră și posomorită asupra lor.*

Atribut substantival adverbial. *Cei închiși nu erau oameni de rând.*

Atribut substantival verbal. *Boerii încuviinșară propunerea de a pleca.*

Exemple de :

**Complemente directe, indirecte
și circumstanțiale.**

Complement direct. *Luna revărsa o lumină tainică.* Ce revărsa? *O lumină,* complement direct.

Complement indirect. *Fram dădu ocol unui perețe de stâncă.* Cui dădu ocol? *Unui perețe de stâncă,* complement indirect.

Complement circumstanțial de scop. *Unii aleargă după bani pentru haine și pentru daruri nepoteilor.*

In ce scop aleargă după bani? *Pentru haine și pentru daruri,* complement circumstanțial de scop.

Complement circumstanțial de loc. *Tigrii așteptau în cere pe mingile de lemn.*

Unde așteptau? *Pe mingile de lemn,* complement circumstanțial de loc.

Complement circumstanțial de mod. *Fetița visa cu ochii deschiși.*

Cum visa? *Cu ochii deschiși,* complement circumstanțial de mod.

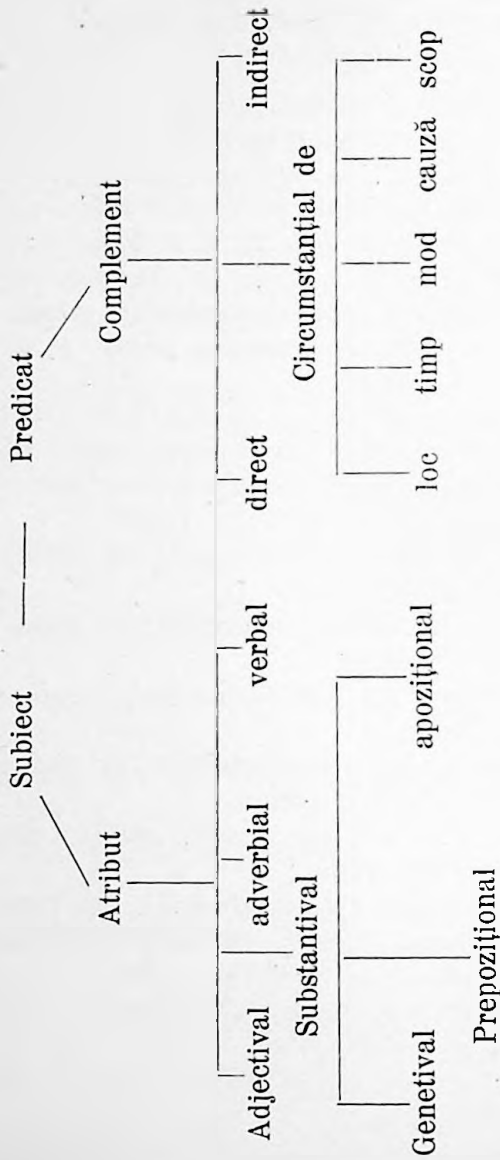
Complement circumstanțial de timp. *Măine, cercul își va strânge cortul.*

Când își va strânge cortul? *Măine,* complement circumstanțial de timp.

Complement circumstanțial de cauză. *Nu mai văzu înaintea ochilor, de furie și de durere.*

Din ce cauză nu mai văzu? *De furie și de durere.* Complement circumstanțial de cauză.

Părți principale și părți secundare de propozițiune.

V E R B U L

Modul infinitiv.

Verbul arată în general că lucrarea este îndeplinită de o ființă sau de un lucru determinat. Dar mai poate fi la o formă care arată îndeplinirea în sine a lucrării.

De exemplu:

Forma I: lucrez, am lucrat, voi luca.

Forma II: a lucra, lucrare.

Când verbul arată îndeplinirea în sine a lucrării, se spune că e la **modul infinitiv**.

Cunoașterea modului infinitiv al unui verb este necesară în primul rând fiindcă ne dă putința să știm **de ce conjugare este verbul**.

Forma activă.

Un verb exprimă o lucrare activă când arată că subiectul său face o lucrare și că aceasta se răsfrânge direct sau indirect asupra unui nume de lucru sau ființă.

Exemple de verbe **cu lucrare, care se resfrânge direct**:

A vedea, a lăuda, etc.

verbe cu lucrare care se resfrânge și indirect.

a da, a adresa, etc.

Conjugările.

Verbele terminate la infinitivul scurt în **a** și la infinitivul lung în **are** sunt de conjugarea I: Exemple: *a alunga*, — *alungare*, *a aluneca*, — *alunecare*.

Verbele terminate la infinitivul scurt în **ea** și la infinitivul lung în **ere**, cu **e** dinaintea lui **r** pronunțat lung, sunt de conjugarea II-a.

Exemple:

a tăcea — *tăcere*, *a șede* — *ședere*.

Verbele terminate la infinitivul scurt în **e** și la infinitivul lung în **ere**, cu **e** dinaintea lui **r** pronunțat scurt, sunt de conjugarea III-a.

Exemple:

a alege — alegere, a merge — mergere.

Verbele terminate la infinitivul scurt în **i** și la infinitivul lung în **ire**, **îre** sunt de conjugarea IV-a.

Exemple:

a sfârși — sfârșire, a urî — urîre.

Deci după modul infinitiv, la forma securită sau lungă, putem cunoaște de ce conjugare este un verb.

Modul	Conjug. I	Conjug. II	Conjug. III	Conjug. IV
Infinitiv. scurt	a	ea	e	i, î
Infinitiv. lung	are	ere (lung).	ere (scurt).	ire îre.

Când un verb este la modul infinitiv, la orice timp ar fi, trecut, prezent sau viitor, el are o singură formă — nu variază după persoane.

Mai sunt două moduri, care nu variază după persoane: *modul participiu* și *modul supin*.

Participiul prezent și trecut.

Modul participiu este o formă invariabilă a verbului, fie că este la timpul prezent, fie că este la timpul trecut. Se poate distinge ușor după formă, fiindcă se formează **la prezent din rădăcina verbului + terminația ând** (la conjugarea I, II, III) și **+ ind și înd** (la conjugarea IV); iar **la trecut, din rădăcina verbului + at** (conjugarea I), **rădăcina verbului + ut** (conjugarea II); rădăcina verbului + s, t (conjugarea III) și **rădăcina verbului + it sau îit** (conjugarea IV).

Exemplu: *a lăuda.*

Participiu prezent: *lăud - ând*

Participiu trecut: *lăud - at.*

Supinul.

Modul **supin** este tot o formă invariabilă a verbului; se formează din **participiul trecut**, având totdeauna înainte prepozițiunea *de, la, pe*: Exemplu: Copilul este bun *de lăudat*. Au dus vitele *la păscut*. S'au pus *pe învățat*.

Intrebuințarea acestor moduri.

Participiul prezent se întrebuințează în locul unei propozițiuni începătoare cu **care**:

Participiul trecut se întrebuințează în locul unui **adjectiv**. Supinul se întrebuințează ca să determine **scopul** la care se poate aplica însușirea (adjectivul) unui nume de lucru sau ființă.

Exemplu: „*om bun de pus la rană*“.

MODURI PERSONALE

Modurile infinitiv, participiu și supin, întrucât nu pot avea subiect, care să varieze după persoană, se numesc **moduri nepersonale**, spre deosebire de acelea care pot să aibă ca subiect orice persoană (I, II, III singular și I, II, III plural) și care se numesc din această cauză, **personale**.

Modurile personale sunt: **indicativ, subjonctiv, optativ și imperativ**.

Felul sau natura unei lucrări decide modul verbului.

Când un verb arată că o lucrare se **îndeplinește sigur**, la orice timp ar fi, este la **modul indicativ**.

Când un verb arată numai, că o lucrare **se poate îndeplini**, este la **modul subjonctiv (conjunctiv)**.

Când un verb arată că o lucrare se prezintă **sub forma unei dorințe, sau supusă unei condițiuni**, este la **modul optativ (condițional)**.

Și când un verb arată că o lucrare se prezintă **sub forma unei porunci sau rugăminți**, este la **modul imperativ**.

Verbe predicative și verbe nepredicative.

Aplicare: Numărul propozițiilor dintr'o frază atârnă de numărul verbelor la mod personal (indicativ, subjonctiv, optativ și imperativ). Verbele la modul nepersonal (infinitiv, participiu și supin) nu pot forma predicat. Verbele la mod personal sunt **predicative**; verbele la mod nepersonal sunt **nepredicative**.

Timpurile.

La modul indicativ, sunt timpurile: **prezent, trecut și viitor.**

La modul subjonctiv și optativ — **prezent și trecut.**

La modul imperativ — **prezentul.**

Trecerea unui verb pe la toate modurile, timpurile și persoanele se numește conjugare. Conjugările, după terminația modului infinitiv, sunt patru:

EXEMPLU DE CONJUGARE (I-a)

Modul indicativ

Prezentul: Eu laud, tu lauzi, el laudă.

Noi lăudăm, voi lăudați, ei laudă.

Trecutul este de **patru feluri**, după cum lucrarea este terminată mai de mult sau mai de curând, sau este terminată sau în curs de terminare.

Perfectul simplu, arată lucrarea **terminată de curând.**

Perfectul compus, arată lucrarea **terminată mai de mult.**

Imperfectul, arată o lucrare **în curs de terminare.**

Mai mult ca perfectul, arată o lucrare **terminată înaintea altei lucrări terminate.**

Imperfectul: Eu lăudam, tu lăudai, el lăuda, noi lăudam, voi lăudați, ei lăudau.

Perfectul simplu: Eu lăudai, tu lăudași, el lăudă. Noi lăudarăm, voi lăudați, ei lăudară.

Perfectul compus: Eu am lădat, tu ai lădat, el a lădat. Noi am lădat, voi ați lădat, ei a lădat.

Mai mult ca perfectul: Eu lădasem, tu lădaseși, el lădase. Noi lădaserăm, voi lădaserăți, ei lădaseră.

Viitorul I: Eu voi lăda, tu vei lăda, el va lăda. Noi vom lăda, voi veți lăda, ei vor lăda.

Viitorul II: Eu voi fi lădat, tu vei fi lădat, el va fi lădat. Noi vom fi lădat, voi veți fi lădat, ei vor fi lădat.

MODUL SUBJONCTIV (*CONJUNCTIV*)

Prezent: Eu să laud, tu să lauzi, el să laude. Noi să lăudăm, voi să lăudați, ei să laude.

Perfect: Eu să fi lădat, tu să fi lădat, el să fi lădat. Noi să fi lădat, voi să fi lădat, ei să fi lădat.

MODUL OPTATIV

Prezent: Eu aș lăda, tu ai lăda, el ar lăda. Noi am lăda, voi ați lăda, ei ar lăda.

Perfect: Eu aș fi lădat, tu ai fi lădat, el ar fi lădat. Noi am fi lădat, voi ați fi lădat, ei ar fi lădat.

MODUL IMPERATIV

Prezent: Laudă — tu!
Laude — el!
Lăudați — voi!
Laude — ei!

Forma activă și formarea timpurilor.

În toată conjugarea de mai sus, verbul a arătat o lucrare pe care o face subiectul și pe care o suferă o altă ființă sau un alt obiect.

Când verbul arată că lucrarea este făcută de subiect și că **altcineva** (persoană sau lucru) o suferă, atunci el este la **forma activă**.

La **timpurile simple**, (prezent, perfectul simplu, imperfect și mai mult ca perfectul) conjugarea la forma activă se formează adăugând la fiecare rădăcină de verb o terminație.

La **timpurile compuse**, formele sunt alcătuite din **participiul trecut al verbului de conjugat**, având înainte pentru conjugarea activă timpurile corespunzătoare ale verbului ajutător a avea.

Forma reflexivă și formarea timpurilor.

Un verb exprimă o lucrare reflexivă când obiectul asupra căreia se resfrânge, este **chiar subiectul ei**.

Exemplu: *a mângâia, pe cine? pe se, pe sine.*

Deci, **a se mângâia**.

Forma reflexivă se formează la fel ca și cea activă, decât că între subiect și verb are introdus pronumele reflexiv.

Forma pasivă și formarea timpurilor.

Un verb este la forma pasivă, când arată că lucrarea este făcută **de către cineva** și se răsrânge **asupra subiectului**.

Exemplu: *a fi mângâiat (de către altcineva).*

Forma pasivă a verbului la orice mod și timp este alcătuită din **formele corespunzătoare ale verbului ajutător a fi** și **participiul trecut al verbului de conjugat**.

Conjugarea reflexivă.

MODUL INDICATIV

Prezentul: Eu (*mă*) mângâi, tu (*te*) mângâi, el (*se*) mângâie. Noi (*ne*) mângâiem, voi (*vă*) mângâiați, ei (*se*) mângâie.

Imperfectul: Eu (*mă*) mângâiam, tu (*te*) mângâiai, el (*se*) mângâia. Noi (*ne*) mângâiam, voi (*vă*) mângâiați, ei (*se*) mângâia.

Perfectul simplu: Eu (*mă*) mângâiai, tu (*te*) mângâiași, el (*se*) mângâie. Noi (*ne*) mângâiarăm, voi (*vă*) mângâiarăți, ei (*se*) mângâiară.

Perfectul compus: Eu (*m'am*) mângâiat, tu (*te-ai*) mângâiat, el (*s'a*) mângâiat. Noi (*ne-am*) mângâiat, voi (*v'ați*) mângâiat, ei (*s'au*) mângâiat.

Mai mult ca perfectul: Eu (*mă*) mângâiasem, tu (*te*) mângâiașezi, el (*se*) mângâiasese. Noi (*ne*) mângâiaserăm, voi (*vă*) mângâiaserați, ei (*se*) mângâiaseră.

Viitorul I: Eu (*mă*) voi mângâia, tu (*te*) vei mângâia, el (*se*) va mângâia. Noi (*ne*) vom mângâia, voi (*vă*) veți mângâia, ei (*se*) vor mângâia.

Viitorul II: Eu (*mă*) voi fi mângâiat, tu (*te*) vei fi mângâiat, el (*se*) va fi mângâiat. Noi (*ne*) vom fi mângâiat, voi (*vă*) veți fi mângâiat, ei (*se*) vor fi mângâiat.

MODUL SUBJONCTIV (CONJUNCTIV)

Prezent: Eu să (*mă*) mângâi, tu să (*te*) mângâi, el să (*se*) mângâie. Noi să (*ne*) mângâiem, voi să (*vă*) mângâiați, ei să (*se*) mângâie.

Perfect: Eu să (*mă*) fi mângâiat, tu să (*te*) fi mângâiat, el să (*se*) fi mângâiat. Noi să (*ne*) fi mângâiat, voi să (*vă*) fi mângâiat, ei să (*se*) fi mângâiat.

MODUL OPTATIV (CONDIȚIONAL)

Prezent: Eu (*m'*) aș mângâia, tu (*te-*) ai mângâia, el (*s'*) ar mângâia. Noi (*ne-*) am mângâia, voi (*v'*) ați mângâia, ei (*s'*) ar mângâia.

Perfect: Eu (*m'*) aș fi mângâiat, tu (*te-*) ai fi mângâiat, el (*s'*) ar fi mângâiat. Noi (*ne-*) am fi mângâiat, voi (*v'*) ați fi mângâiat, ei (*s'*) ar fi mângâiat.

Participiul prezent: Mângâindu (*-mă*), (*-te*), (*-se*), (*-ne*), (*-vă*), (*-se*).

Conjugarea pasivă.

MODUL INDICATIV

Prezent: Eu (*sunt*) mângâiat, tu (*ești*) mângâiat, el (*este*) mângâiat. Noi (*suntem*) mângâiați, voi (*sunteți*) mângâiați, ei (*sunt*) mângâiați.

Imperfect: Eu (*eram*) mângâiat, tu (*erai*) mângâiat, el (*era*) mângâiat. Noi (*eram*) mângâiați, voi (*erați*) mângâiați, ei (*erau*) mângâiați.

Perfectul simplu: Eu (*fusei*) mângâiat, tu (*fuseși*) mângâiat, el (*fuse*) mângâiat. Noi (*fuserăm*) mângâiați, voi (*fuserăți*) mângâiați, ei (*fuseră*) mângâiați.

Perfectul compus: Eu (*am fost*) mângâiat, tu (*ai fost*) mângâiat, el (*a fost*) mângâiat. Noi (*am fost*) mângâiați, voi (*ați fost*) mângâiați, ei (*au fost*) mângâiați.

Mai mult ca perfectul: Eu (*fusesem*) mângâiat, tu (*fuseseseși*) mângâiat, el (*fusesese*) mângâiat. Noi (*fuse-serăm*) mângâiați, voi (*fuseserăți*) mângâiați, ei (*fuseseră*) mângâiați.

Viitorul I: Eu (*voi fi*) mângâiat, tu (*vei fi*) mângâiat, el (*va fi*) mângâiat. Noi (*vom fi*) mângâiați, voi (*veți fi*) mângâiați, ei (*vor fi*) mângâiați.

Viitorul II: Eu (*voi fi fost*) mângâiat, tu (*vei fi fost*) mângâiat, el (*va fi fost*) mângâiat. Noi (*vom fi fost*) mângâiați, voi *veți (fi fost)* mângâiați, ei (*vor fi fost*) mângâiați.

MODUL SUBJONCTIV (CONJUNCTIV)

Prezent: Eu (*să fiu*) mângâiat, tu (*să fii*) mângâiat, el (*să fie*) mângâiat. Noi (*să fim*) mângâiați, voi (*să fiți*) mângâiați, ei (*să fie*) mângâiați.

Perfect: Eu (*să fi fost*) mângâiat, tu (*să fi fost*) mângâiat, el (*să fi fost*) mângâiat.

MODUL OPTATIV (CONDIȚIONAL)

Prezent: Eu (*aș fi*) mângâiat, tu (*ai fi*) mângâiat, el (*ar fi*) mângâiat. Noi (*am fi*) mângâiați, voi (*ați fi*) mângâiați, ei (*ar fi*) mângâiați.

Perfect: Eu (*aș fi fost*) mângâiat, tu (*ai fi fost*) mângâiat, el (*ar fi fost*) mângâiat. Noi (*am fi fost*) mângâiați, voi (*ați fi fost*) mângâiați, ei (*ar fi fost*) mângâiați.

MODUL IMPERATIV

Prezent: Fii mângâiat — tu.
Fie mângâiat — el.
Fiți mângâiați — voi.
Fie mângâiați — ei.

PARTICIPIU PREZENT: fiind mângâiat.

PARTICIPIU TRECUT: mângâiat.

ADJECTIV ȘI ADVERB

Substantivul, arătând un nume de lucru sau de ființă, abstract sau concret, poate avea, ca **determinare, un cuvânt, care să-i arate însușirea.**

Verbul arătând o lucrare, poate avea **ca determinare un cuvânt care să fie arătarea unei calități sau a unei date de timp, de loc, sau de mod.**

Cuvântul, care determină substantivul, se numește **adjectiv**.

De exemplu: om *bun* — rege *viteaz*.

Cuvântul care determină înțelesul unui verb, se numește adverb.

De exemplu: a învăța *mult*.

a învăța *dimineața*.

Acordul. Adjectivul se acordă cu substantivul său, în **gen, număr și caz.**

Adverbul are o singură formă, oricare ar fi modul, timpul și persoana verbului pe lângă care e pus; **el este neschimbător sau invariabil (neflexibil).**

Comparația adjectivelor.

1. Insușirea, arătată de un adjectiv, poate fi privită în sine și atunci adjectivul este de grad: **pozitiv și grad absolut superlativ.**

De exemplu:

Grad pozitiv: *școlar silitor*.

Grad absolut superlativ: *școlar foarte silitor*.

2. Insușirea arătată de un adjectiv, poate fi privită în legătură cu o însușire de aceeași natură a altui sau ale altor substantive.

a) Sunt doi școlari — amândoi silitori, dar la cel dintâiu, această însușire **silitor**, este mai accentuată.

De primul se va spune: Ion e un *școlar mai silitor*, decât Vasile; s'a făcut o comparație între însușiri — adjectivul *silitor* e de grad comparativ: *mai silitor*.

b) Când voim să spunem că însușirea unui substantiv întrece **toate însușirile** de acelaș fel ale unui grup întreg de substantive, sau ale unui substantiv care arată o mulțime de inși, atunci avem pentru această însușire **un superlativ**, în comparație cu restul de însușiri —

un superlativ relativ. De exemplu: Ioan e *cel mai silitor* dintre **toți** școlarii din clasa a II-a.

De fiecare dată o însușire se găsește la un grad. Astfel avem :

Gradul pozitiv: *carte bună*

„ comparativ: *carte mai bună.*

„ superlativ absolut: *carte foarte bună.*

„ „ relativ: *cartea cea mai bună.*

Comparația adverbelor.

După cum însușirea arătată de adjectiv poate avea grad de comparație, tot astfel determinarea arătată de adverb are grade de comparație.

Cineva cântă *bine*, sau

poate cânta *mai bine* decât altcineva; sau

poate cânta *foarte bine*; sau

poate cânta *cel mai bine.*

Comparația se face după aceleași reguli ca și la adjectiv și gradele poartă același nume.

PRONUMELE.

Gândirea noastră nu lucrează totdeauna cu substantive. Uneori în minte, în scris sau în vorbă, substantivele **sunt înlocuite** cu alte cuvinte, care sunt mai scurte și care **înlătură deasa repetare** a substantivului.

Pronumele se numește cuvântul care ține locul unui substantiv.

Înlocuirea substantivului (nume de persoană sau ființă), într'una din funcțiile pe care le poate avea în propozițiune, cu un pronume, dă naștere pronumelui personal, cu toate cazurile pe care le are și substantivul înlocuit.

De exemplu :

Eu, mie, mi, îmi, pe mine, mă.

Tu, ție, ți, îți, pe tine, te.

El, lui, îi, i, pe el, îl, l.

Noi, nouă, ne, ni, pe noi, ne.

Voi, vouă, vă, vi, pe voi, vă, voi.

Ei, lor, le, li, pe ei, îi, i.

Acestui fel de pronume i se spune personal, fiindcă se schimbă după persoană (I, II, III singulară, I, II, III plural) și are în propozițiune toate funcțiile pe care le are și substantivul.

Pronume demonstrativ.

Câteodată substantivul, care se înlocuește, cere nu numai înlocuirea, dar reclamă arătarea locului unde se găsește: aproape sau departe.

Cuvântul care-l reprezintă se numește **pronume demonstrativ** de apropiere sau de depărtare: *acesta, acela*; și unul și altul luând toate funcțiile pe care le poate avea substantivul (subiect, atribut, complement direct, indirect, circumstanțial).

El se declină deci ca și substantivul.

Singular

N. acesta, acela, aceasta, aceea.

G. a acestuia, a aceluia, a acesteia, a aceleia.

D. acestuia, aceluia, acesteia, aceleia.

A. pe acesta, pe acela, pe aceasta, pe aceea.

Plural

N. aceștia, aceia, acestea, acelea.

G. a acestora, a acelorora, a acestora, a acelorora.

D. acestora, acelorora, acestora, acelorora.

A. pe aceștia, pe aceia, pe acestea, pe acelea.

Pronumele posesiv.

Pronumele posesiv ține locul posesorului și a obiectului posedat.

<p>Exemple: al meu, al tău, al său, al nostru, al vostru, al lor.</p> <p>Obiectul posedat este un substantiv masculin sau neutru la singular.</p>	<p>a mea, a ta, a sa, a noastră, a voastră, a lor.</p> <p>Obiectul posedat e un substantiv la feminin singular.</p>
<p>ai mei, ai tăi, ai săi, ai noștri, ai voștri, ai lor.</p> <p>Obiectul posedat este un substantiv masculin la numărul plural.</p>	<p>ale mele, ale tale, ale sale, ale noastre, ale voastre, ale lor.</p> <p>Obiectul posesiunii e un substantiv neutru sau feminin la numărul plural.</p>

Pronume reflexiv.

Formele prescurtate, de acuzativ, ale pronumelui personal (mă, te, se, ne, vă, se), când arată că lucrarea se reflectă asupra subiectului, iau numele de pronume reflexive. Ex.: Eu *mă* laud, tu *te* lauzi; la acestea se adaugă formele proprii ale pronumelui reflexiv: sie, și, își, pe sine.

Pronumele relativ.

De multe ori, de un substantiv se leagă o lucrare. Cuvântul care arată că o lucrare se leagă de un substantiv, înlocuindu-l pe acesta, se numește *pronume relativ*.

Pronumele relativ se declină, el reprezentând substantivul în orice funcție s'ar găsi.

<u>Singular</u>	<u>Plural</u>
N. <i>care, care</i>	<i>cari, care</i>
G. <i>a căruia, căreia</i>	<i>a căroră căroră</i>
D. <i>căruia</i> „	<i>căroră etc.</i>
A. <i>pe care</i>	<i>pe cari.</i>

Pronumele interogativ. Este o vorbă întrebătoare care variază după cazul substantivului, având și pentru plural aceleași forme ca și la singular.

N. cine

G. a cui

D. cui

A, pe cine, ce?

NUMERALUL.

Ideia de număr este redată de un cuvânt care poartă numele de **numeral**.

Numerale hotărîte.

Când arată **numărul**, răspunzând la întrebarea *câți?* se numește **numeral cardinal**. De ex.: *unu, zece, treizeci*.

Când arată numeric locul pe care un nume de ființă sau de lucru îl ocupă față de locul numelui altei ființe, sau al unui alt lucru: arată ordinea, se numește **numeral ordinal**. De ex.: *întâiul, al doilea, al treilea, a patra, a opta*.

Când arată numeric felul cum se grupează numele de lucruri sau ființe: De ex.: *câte unul, câte doi*, se numește **numeral distributiv**.

Când arată numeric multiplicarea (înmulțirea de câteva ori a numelui de lucru sau ființă) se numește **numeral multiplicativ**: De ex.: *îndoit, înzecit, înșutit, înmîit*.

Când arată numeric de câte ori se repetă o lucrare, se numește **numeral adverbial**. De ex.: *odată, de două ori, de trei ori*.

Toate felurile de numerale de mai sus arată o idee numerică precisă, hotărîtă. Toate sunt **numerale hotărîte**.

Numerale nehotărite.

Când ideea de număr nu este dată precis — atunci numeralul este nehotărit.

Ex.: Sunt în clasă *puțini* (*mulți*) elevi.

Numeralele cardinale și ordinale se declină.

Deasemenea se declină și numerele nehotărite.

PREPOZIȚIA ȘI CONJUNCȚIA.

Prepoziție.

Partea de cuvânt numită prepoziție e mai importantă decât e socotită de obicei.

Prin cuvântul care urmează după ea, prepoziția după natura ei, determină sensul cuvântului de care se leagă.

Ex.. fuge *de* mine
fuge *la* mine
fuge *cu* mine
fuge *dela* mine

Prepoziția exercită o funcție sintactică în **propozițiune**,
Conjuncția exercită o funcție sintactică în **frază**.

Prepozițiunile și conjuncțiunile sunt simple și compuse.

Prepozițiuni	{	simple	{	de, cu, pe, prin,
		compuse	{	dela, pe la, de lângă
Conjuncțiuni	{	simple	{	ca, să, dar, și
		compuse	{	așa, dar, ca să, fiindcă, [de aceea.

F R A Z A.

Gândirea simplă, formată din subiect și predicat, poartă denumirea de **propozițiune simplă**.

Această gândire simplă se poate completa prin adăugare de atribute și complemente pe lângă subiect și

predicat și gândirea poartă numirea de **propozițiune dezvoltată**.

În loc de atribut sau în loc de complement, care sunt formate din câte un singur cuvânt sau din mai multe cuvinte, se pot pune **propozițiuni** întregi lămuritoare.

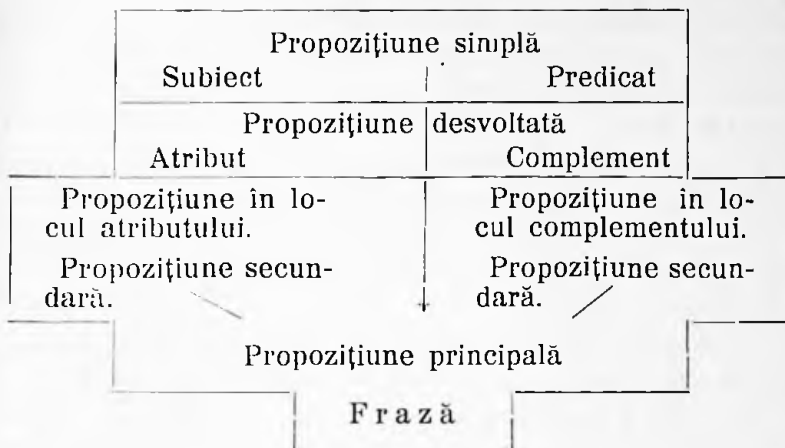
Față de aceste propozițiuni întregitoare de înțeles al subiectului sau al predicatului, gândirea simplă (propozițiunea simplă completată prin părți secundare devenite propozițiuni) **este o propozițiune de sine stătătoare, independentă și poartă numele de propozițiune principală**.

Celelalte, fiindcă sunt în loc de părți secundare de propozițiune, atârând deci de subiectul și predicatul celei dintâi gândiri, **nu sunt de sine stătătoare, ci sunt dependente de ele, și poartă numele de propozițiuni secundare**.

Sunt atâtea feluri de propozițiuni secundare, câte părți secundare de propozițiune sunt. Fraza, după cele de mai sus, va avea cel puțin o propozițiune principală și atâtea propozițiuni secundare câte părți secundare de propozițiune am transformat sau am înlocuit sau am adăugat prin propozițiuni secundare. Două sau mai multe gândiri simple, pot fi legate între ele prin conjuncții, stând toate pe același picior de egalitate. Aceste două sau mai multe propozițiuni simple principale, legate între ele prin diferite conjuncții, pot avea una sau toate, propozițiuni lămuritoare pentru subiectele și predicatele lor, sau în cazul când sunt dezvoltate, pentru alte cuvinte din formația lor.

Fraza se va prezenta atunci **cu atâtea propozițiuni principale** câte propozițiuni simple au fost dela început legate între ele prin diferite conjuncții și **cu atâtea propozițiuni secundare** câte s'au adăugat pentru lămurirea subiectelor și a predicatelor propozițiunilor simple.

Dela propozițiunea simplă la frază.

PROPOZIȚIUNI COORDONATE ȘI SUBORDONATE.

Propozițiunile principale dintr'o frază constituie propozițiunile coordonate ale frazei.

Propozițiunile secundare ale frazei sunt subordonate față de propozițiunea coordonată de care atârnă.

Felurile propozițiunilor subordonate

Sunt atâtea feluri de propozițiuni subordonate câte părți de propozițiune pot fi.

Atributului îi corespunde propozițiunea atributului.

Exemple: Era o tăcere de frunze, *care-și scad glasul de vară*, învățând șoaptele toamnei. . . . .

(Ionel Teodoreanu)

Complementului drept îi corespunde propozițiunea completivă dreaptă.

Ex.: Să spui drept, *risipirea cea iute a trecutului mă umple de jale*.

(Al. Russo)

Complementului nedrept îi corespunde propozițiunea completivă nedreaptă.

Ex.: *De ce ți-e frică* nu scapi.

Complementului circumstanțial de loc îi corespunde propozițiunea circumstanțială de loc.

Ex.: A plecat Făt Frumos și a ajuns *până unde se îmbină cerul cu pământul*. (P. Ispirescu)

Complementului circumstanțial de timp îi corespunde propozițiunea circumstanțială de timp.

Ex.: *Și când s'a luminat de ziuă*, tot satul aflase că pe conul Iorgu Turbure l-au mâncat lupii la marginea pădurii. (Jean Bart)

Complementului circumstanțial de mod îi corespunde propozițiunea circumstanțială de mod.

Ex.: Până la Ștefan cel Mare, Domnii fuseseră coboriți în mormânt, *fără ca deasupra locului lor de odihnă să se așeze piatra de pomenire*. (N. Iorga)

Complementului circumstanțial de cauză îi corespunde propozițiunea circumstanțială de cauză.

Ex.: Și nu mi-a părut rău și nici azi nu-mi pare, *pentru că cinstea e mai scumpă și decât casa și decât pământul*. (Al. Vlăhuță)

Complementului circumstanțial de scop îi corespunde propozițiunea circumstanțială de scop.

Ex.: Și, după ce a intrat și sugrumă oaia, o scoase cu luare aminte, *ca să nu i se cunoască trecerea*. (M. Sadoveanu)

Complementului circumstanțial, care arată o condiție, îi corespunde propozițiunea condițională.

Ex.: Cel puțin, *dacă eu nu pot închide ochii*, să-ți dau partea mea de odihnă. (St. O. Iosif)

Complementului circumstanțial, care arată o concesie, îi corespunde propozițiunea concesivă.

Ex.: În același timp și Trifon Șutu se simțea umilit că boerul nu-l lăsa pe el să explice, *deși el s'a stră-*

duit mai mult, de i-a ridicat și i-a adus pe toți aici.
(M. Sadoveanu)

Complementului circumstanțial, care arată o urmare, îi corespunde propozițiunea consecutivă.

Ex.: S'a bătut cu atât suflet, *în cât a stropșit pe dușman*.
(G. Coșbuc)

REZUMAT GENERAL

1. Substantivul e un nume abstract sau concret, de ființă, sau lucru, comun sau propriu.

2. Verbul arată: lucrarea, starea și ființa.

3. Pe substantiv, pronumele îl înlocuiește, și adjectivul îi determină înțelesul.

4. Verbului, îi determină înțelesul, adverbul.

5. Forma adjectivului se modifică după a substantivului; substantivul și adjectivul se declină.

6. La declinare nu ne interesează cazul în sine, ci funcția pe care o are în propozițiune; prin această funcție se determină părțile de propozițiune: subiect, atribut, complement, cu felurile lor.

7. Propozițiunea simplă e o judecată: se spune ceva despre un subiect.

8. Propozițiunea simplă se dezvoltă prin adăugarea de părți secundare pe lângă subiect și predicat, luând naștere astfel, attributele și complementele, iar propozițiunea se numește dezvoltată.

9. Judecata din propozițiunea dezvoltată poate ajunge până la proporțiile frazei prin transformarea părților secundare de propozițiune, în propozițiuni întregi, sau prin adăugirea pe lângă subiect, predicat, atribut sau complement a altor propozițiuni secundare, care au tot rol de părți secundare ale propozițiunii dezvoltate.

10. Așezarea cuvintelor în propozițiuni și a propozițiilor în frază, determină punctuația, care trebuie deci respectată.

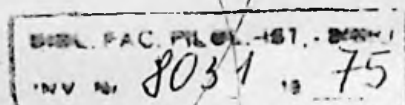
TABLA DE MATERIE

	Pag.
Referat	3
Limba noastră -- <i>Al. Mateevici</i>	5
Vine Ene pe la gene — <i>Otilia Cazimir</i>	9
Bunica — <i>Barbu Delavrancea</i>	10
Din preajma leagănuului — <i>Elena Farago</i>	15
Mama — <i>Ioan Creangă</i>	16
Puiul — <i>I. Al. Brătescu-Voinești</i>	19
Mama — <i>G. Coșbuc</i>	25
Bătrânii — <i>Octavian Goga</i>	28
Bunicul — <i>Barbu Delavrancea</i>	30
Mănăstirea Argeșului — <i>Vasile Alecsandri</i>	33
Florile dalbe — <i>Mihail Lungianu</i>	39
Roagă-te cu mine — <i>Otilia Cazimir</i>	45
Robinson Crusoe — <i>Radu Gyr</i>	49
Domnu' Profesor — <i>St. O. Iosif</i>	51
Michiduță — <i>Al Vlahuță</i>	53
Zidărașul pe moarte — <i>Ed. de Amicis</i>	58
Domnu' Trandafir — <i>Mihail Sadoveanu</i>	60
Harap Alb — <i>Ioan Creangă</i>	64
Profesorul nostru bolnav — <i>Ed. de Amicis</i>	75
Directorul — <i>Ed. de Amicis</i>	77
O inspecție — <i>Valeriu Grecu</i>	79
Un om în toată firea — <i>I. A. Basarabescu</i>	87
Cea din urmă lecție — după <i>Alphonse Daudet</i>	91
Noapte de vară — <i>G. Coșbuc</i>	99
Toamna — <i>Zaharia Bârsan</i>	101
Ce te legeni... — <i>M. Eminescu</i>	102
O furtună — <i>C. Hogas</i>	104
Iarna — <i>V. Alecsandri</i>	106
Cântec de Martie — <i>P. Cerna</i>	108
Vraja Bucegilor — <i>N. Urechia</i>	109
Focul — <i>B. Dumbravă</i>	110

	Pag.
In pădurea Petrișorului — <u>M. Sadoveanu</u>	117
Trestia și Stejarul — <u>Radu Bucov</u>	122
Tălângi — <u>Șt. O. Iosif</u>	125
Clemencu — <u>N. Dunăreanu</u>	127
Rătăcind prin deltă — <u>Jean Bart</u>	132
Somnoroase păsărele — <u>M. Eminescu</u>	136
Balta — <u>N. Beldiceanu</u>	138
Rătăcit — <u>Jean Bart (Eugen P. Botez)</u>	139
Constanța — <u>Al. Vlahuță</u>	146
Cronicarul — <u>C. Moldoveanu</u>	151
Tătarii în Moldova — <u>Ion Neculce</u>	152
Mortul dela Putna — <u>G. Coșbuc</u>	153
Piatra corbului — <u>A. Russo</u>	157
O curte boerească pe vremuri — <u>M. Sadoveanu</u>	160
Boerul — <u>Corneliu Moldovanu</u>	163
In țările românești — <u>Ion Niculcea</u>	164
Constantin Brâncoveanu — <u>Vasile Alecsandri</u>	165
Sfârșitul lui Tudor Vladimirescu — <u>B. Dumbravă</u>	171
Luarea Griviței — <u>M. Sadoveanu</u>	175
Aurel Vlaicu în Ardeal — <u>I. Irimescu-Cândești</u>	182
Colindul țării — <u>I. U. Soricu</u>	186
Părintele Ambrozie — <u>N. N. Beldiceanu</u>	188
Rugăciune — <u>M. Eminescu</u>	195
O lacrimă pe-o creangă — <u>Emil Gârleanu</u>	196
Dumnezeu — <u>Liviu Rebreanu</u>	198
Isus — <u>R. D. Roseti</u>	201
Broasca și Boul — <u>Radu Bucov</u>	206
Sufletul — <u>Ion Dragoslav</u>	207
In curtea mea — <u>E. Gârleanu</u>	212
Trandafirul — <u>E. Gârleanu</u>	215
Morarul — <u>Alexandru Donici</u>	218
Rugăciunea florilor — <u>A. Moșoiu</u>	220

GRAMATICA

Fonetica	225
Morfologia și sintaxa	229
Rezumat general	257

DE ACEIAȘI AUTORI:

Carte de Limba Română, clasa I-a secundară

"	"	"	"	"	II-a	"
"	"	"	"	"	III-a	"

Prețul cărții	Lei	74.25
Taxa 5 % C. C. D.	"	3.75
Total	~~Lei~~	~~78.~~

Lei = 3 =